Årsredovisning 2018

Region Stockholm

LS 2018-1077
RS 2019-0366

Innehåll

Förord 4

Regiondirektörens kommentar 6

Inledning 8

Organisation 11

Väsentliga händelser under 2018 13

Mål och uppdrag 15
Uppdrag kopplade till mål 16

Ekonomisk analys 18
Resultat 19
Avstämning mot balanskravet 25
Finansiering 25

Investeringar 26
Investeringar inom hälso- och sjukvård 29
Investeringar inom kollektivtrafik 32
Investeringar inom landstingsstyrelsen 34

Ekonomisk utveckling 35
Den ekonomiska utvecklingen i världen 36
Den ekonomiska utvecklingen i Sverige 36
Den ekonomiska utvecklingen i Stockholms län 37

Hälso- och sjukvård 38
Mål och uppdrag för hälso- och sjukvården 39
Ekonomiskt resultat för hälso- och sjukvården 42
Kompetensförsörjning 45
Vårdkonsumtion 45
Vårdproduktion 46
Nämnder och bolag inom hälso- och sjukvård 47

Kollektivtrafik 56
Mål och uppdrag för kollektivtrafiken 57
Ekonomiskt resultat för kollektivtrafiken 59
Resande i kollektivtrafiken 60
Nämnder och bolag inom kollektivtrafik 61

Kulturnämnden 63
Mål och uppdrag för kulturen 64
Ekonomiskt resultat för kulturnämnden 65
Investeringar 65

Tillväxt- och regionplanenämnden 66
Mål och uppdrag för regionplaneringen 67
Ekonomiskt resultat för tillväxt- och regionplanenämnden 68
Investeringar 68

Landstingsstyrelsen 69
Mål och uppdrag för landstingsstyrelsen 70
Resultatenheter inom landstingsstyrelsen 75

Övrig verksamhet 77
Locum AB 78
Revisorskollegiet 78
Landstingshuset i Stockholm AB 78
AB Stockholms Läns Landstings Internfinans 79

Kommunalförbund och stiftelser 80
Kommunalförbund 81
Stiftelser 82

Personal och utbildning 83
Kompetensförsörjning 84
Utbildning och kontinuerlig kompetensutveckling 85
Gott och inkluderande ledarskap 85
En modern arbetsgivare 85

Styrning och intern kontroll 86
Styrning 87
Regionövergripande styrande direktiv 88
Regionala strategiska dokument 89
Intern kontroll 90

Ekonomisk redovisning 91
Resultaträkning 92
Balansräkning 93
Kassaflödesanalys 94
Driftsredovisning 95
Investeringsredovisning 96
Konsultkostnader 97
Redovisningsprinciper 98
Noter 101
Nyckeltal 112
Revisionsberättelse för landstingsstyrelsen år 2018 113
Förkortningar 114

Siffror inom parentes avser motsvarande period föregående år om inte annat anges. Avvikelser kan förekomma i tabeller och diagram då siffrorna är avrundade från tusen kronor till miljoner kronor.

Ordning och reda i ekonomin ger bättre vård och trafik

Stockholms läns landstings bokslut för 2018 visar ett starkt resultat på över två miljarder kronor. Bokslutet är det tolfte i rad med positivt resultat. Det sista året som landsting avslutades dessutom med det största överskottet.

ORDNING OCH REDA I EKONOMIN har varit och är grundläggande för att säkerställa valuta för skattebetalarnas pengar och bästa möjliga verksamhet för patienter, resenärer och länsbor i stort.

En stark ekonomi är en viktig grundbult när vi ska rusta länet för framtiden och är särskilt viktig när konjunkturen de facto viker och skatteunderlaget utvecklas i långsammare takt än tidigare år. Avmattningen märktes 2018, och kommer enligt flera prognoser att fortsätta under de kommande åren. Samtidigt föreslår den S-ledda regeringen fördubblad utjämningsskatt. Allt detta ger oss än mer anledning till god budgethållning, genom tydliga prioriteringar och varsamhet med skattepengar som sänker kostnadsökningstakten. Under 2018 växte Stockholms län med över 35 000 nya invånare. Under sommarens första månad, juni, passerade vi milstolpen 2,3 miljoner människor. Länet förväntas fortsätta växa i snabb takt även framöver. Det ställer höga krav på att bygga ut både hälso- och sjukvården och kollektivtrafiken de kommande åren. Under året genomfördes därför investeringar på 12 miljarder kronor. Projekt pågår på de flesta av våra större sjukhus, med både nya behandlingsbyggnader och vårdavdelningar. Vidare har stora investeringar gjorts i Roslagsbanan.

Stockholms läns landsting hade under 2018 bland landets kortaste vårdköer och vår kollektivtrafik rankades av internationella kollektivtrafikorganet UITP till bäst i Europa och näst bäst i världen efter Singapore. Det ska vi vara stolta över. Dock får vi inte luta oss tillbaka. Köerna i sjukvården ska arbetas bort helt och kollektivtrafiken ska inte vara näst bäst i världen – den ska vara bäst. Vi måste dessutom arbeta intensivt med att bli en mer attraktiv arbetsgivare för vårdens anställda.

På länets sjukhus utfördes 28 676 förlossningar, 93,7 procent av dem på föräldrarnas förstahandsval, vilket är något bättre än 2017. Målbilden är 100 procent. Vi är på god väg.

Varje dag har över 800 000 resenärer gjort cirka 2,8 miljoner resor med kollektivtrafiken. 24 miljoner fler resor gjordes under 2018 och nöjdhetssiffrorna i kollektivtrafiken ligger på en stabil, hög nivå. Åtta av tio resenärer uppger fortsatt att de är nöjda. Resenärernas upplevda trygghet har dessutom ökat från 70 procent till 72 procent, vilket skiljer sig från den Nationella Trygghetsundersökningen som för Stockholm visar motsatt riktning. Våra trygghetsinsatser har haft effekt.

Arbetet med att göra landstinget effektivare har växlats upp. Konsultkostnaderna inom vården har sänkts

med 20 procent, en ny upphandlingspolicy antagits och arbetet med att frigöra resurser från administration och byråkrati fortsatt. Målet är glasklart: Vi ska bli Sveriges effektivaste offentliga organisation.

Karolinskas nya sjukhusbyggnad i Solna invigdes under våren och ärades med besök av Kung Carl XVI Gustaf och Drottning Silvia. En omförhandling av Nya Karolinskas OPS-avtal genomfördes och justering av index gjordes som sänkte kostnaderna för avtalet med 4,4 miljarder fram till år 2040. En ny styrelse tillsattes för Karolinska Universitetssjukhuset i syfte att stärka kontrollen över ekonomi och verksamhet. En ny sjukhusdirektör har rekryterats. Det nära ledarskapet på sjukhuset ska stärkas och både styrning och ledning ska förbättras. Sedan sjukhusets togs i drift har över 200 000 patienter fått vård på sjukhuset.

Riksdagen fattade i juni 2018 beslut om att Stockholms läns landsting skulle ombildas till Region Stockholm och överta ett antal uppgifter från Länsstyrelsen. Beslutet innebär att landstinget från årsskiftet fick ett bredare ansvar för hela länets utveckling. Det är ett ansvar vi i den blågröna koalitionen kommer att axla, i nära samarbete med länets kommuner.

Jag är stolt över den Regionala Utvecklingsplan, RUFS, som pekar ut visionen för regionens framtid med både bostäder och infrastruktur. Som vän av valfriheten gläds jag över beslutet att införa vårdval geriatrik. Att även äldre med åldrandets sjukdomar nu får välja sin doktor och vårdgivare är mycket positivt.

Under 2018 gick mycket i den riktning vi ville, men inte allt. Bristen på medarbetare gjorde att trycket, särskilt inom vårdens dygnet-runt-verksamheter, var alldeles för tufft. Kostnaderna för inhyrd personal ökade marginellt, när de borde minskat. Det här hänger ihop och visar att Region Stockholm måste bli en bättre arbetsgivare. Vården måste toppstyras mindre och beslut fattas i större grad av chefer och medarbetare ute i verksamheterna. Otryggheten i Stockholms län ökade med rekordmånga skjutningar och medlemmar i kriminella gäng. Ett tuffare samhällsklimat har sammantaget gått ut över både sjukvårdens och kollektivtrafikens verksamheter i större utsträckning. 3 500 av våra medarbetare uppgav att de blivit utsatta för hot och/eller våld på arbetet. Det är 3 500 för många. Hot, våld, trakasserier, vandalisering, stenkastning, klotter och annat ska inte förekomma mot samhällsviktiga verksamheter. Framåt kommer det kräva kommunala, regionala och nationella insatser.

Efter tolv år av Alliansstyre bildades efter valet i september en ny blågrön koalition med Moderaterna, Centerpartiet, Liberalerna, Kristdemokraterna och Miljöpartiet. Vi kommer de kommande fyra åren att ta ett gemensamt och sammanhållet ansvar för Region Stockholm och länet – i både enklare och svårare frågor.

Framåt ska varje skattekrona användas mer effektivt än idag. Vi ska bli Sveriges bästa offentliga arbetsgivare för vårdens medarbetare. Stockholms län ska fortsätta att ta täten nationellt och internationellt i omställningen för en hållbar utveckling och bättre klimat.

Den blågröna koalitionens gemensamma syn på hur länet ska utvecklas framåt kommer möjliggöra högt reformtempo, stabilitet och långsiktighet. Men ingenting hade kunnat göras – eller kommer kunna att göras – utan alla fantastiska medarbetare inom Region Stockholm.

Jag vill därför rikta ett stort tack till alla anställda, privata vårdgivare och upphandlade aktörer för det arbete ni gjort under året för länets invånare.

Irene Svenonius
Finansregionråd

1 Regiondirektörens kommentar

Året har präglats av att på olika sätt möta behoven hos en kraftigt växande befolkning och att regionen måste rustas inför en fortsatt tillväxt. Ambitionen har varit att förena tillväxt med effektivitet så att skattemedel används på bästa sätt och att utveckla ledning och styrning för att göra detta möjligt.

År 2018 har på många sätt präglats av utveckling. Samtliga sjukhus har genomgått verksamhetsförändringar och omställningar givet arbetet med framtidens hälso- och sjukvård. Allra störst har förändringarna varit för Karolinska Universitetssjukhuset som driftsatt ett nytt sjukhus, ändrat sin organisation och infört ny teknik, men även övriga sjukhus och Stockholms läns sjukvårdsområde har arbetat med stor förnyelse. Inom Stockholms läns sjukvårdsområde har ansvaret för den utbyggda närakutsjukvården varit en viktig del. Inom samtliga dessa verksamheter har under året också frågan om kompetensförsörjning varit avgörande för framgång och resultat, såväl avseende ekonomi som kvalitet. Det ekonomiska resultatet har för huvuddelen av verksamheterna inom hälso- och sjukvård visat ett negativt utfall i relation till det budgeterade resultatet. Produktionstakten har också med några undantag varit lägre än förväntat. Givet att omställningen har genomförts är detta inte helt förvånande, men väl inte långsiktigt hållbart. Framför allt Karolinska Universitetssjukhuset måste vidta kraftfulla åtgärder för att nå målen såväl för ekonomi som kvalitet.

Ett omfattande arbete med fokus på att bli en mer attraktiv arbetsgivare har pågått. Resultaten från de medarbetarenkäter som genomförts visar på en svag positiv utveckling över tid. Det som behöver fokuseras framöver är ledarskap, ambassadörskap, nyttjande av varandras kompetens samt insatser för att samtliga medarbetare ska känna till vart de ska vända sig vid upplevda trakasserier eller diskriminering. Utvecklingen gällande hot och våld är mycket oroande och måste hanteras framöver.

Folktandvården Stockholms län AB och S:t Eriks Ögonsjukhus AB har uppvisat något sämre resultat än väntat. I ena fallet ekonomiskt, men med nytt utökat uppdrag inom barn- och ungdom, i det andra fallet med ett gott ekonomiskt resultat, men med viss minskad produktion. Utifrån analysen av hur utfallen uppstått finns anledning att utgå ifrån att kommande år återställs såväl ekonomi som produktion.

Kollektivtrafiken i regionen är i absolut världsklass. Utbyggnaden av spårkapacitet har fortsatt och antalet resenärer har ökat, om än inte i någon större omfattning. Förklaringarna till det senare kan sökas i den omfattande utbyggnad som pågått, spårtrafik har ersatts med busstrafik vilket inte upplevs som lika attraktivt av resenärer. Skärgårdens tillgänglighet har ökat genom olika insatser kring trafikeringen.

Planeringen för att landstinget från år 2019 är Region Stockholm har pågått under året och inte minst trafiknämnden, tillväxtnämnden och regionplanenämnden har varit delaktiga i detta tillsammans med landstingsstyrelsen. En omfattande samverkan med såväl akademier som med kommuner och näringsliv har pågått under året.

Innovationsfrågorna har alltjämt haft en viktig plats på dagordningen både genom samverkan med externa parter, genom intern innovation och genom arbetet med framtidens hälso- och sjukvård. Kopplat till detta har också arbetet med framtidens vårdinformationsmiljö pågått, ett kanske inte alltid så innovativt arbete i uppstarten, men ett uppdrag med potential för framtida innovation i viss skala kopplat till data för hälso- och sjukvård. Med bättre möjligheter till dataunderlag utvecklas förutsättningar för kunskapsbaserad verksamhet och bättre möjligheter till forskning och innovation.

På fastighetssidan har fortsatt utbyggnad skett såväl i relation till sjukhusen som till övrig hälso- och sjukvård. Investeringarna är omfattande och kommer att påverka kostnadsbilden under lång tid framöver. Det är mycket väsentligt att de som ska driva verksamhet i fastigheterna dels är delaktiga i utvecklingsarbetet så att utformningen kan bli effektiv givet verksamheten som ska bedrivas, dels är aktiva i utformningen utifrån att de ska erlägga hyra för lokalerna då de är färdigställda. Det finns inga fria nyttigheter, inte inom lokalsidan, inte inom administration. Arbetet med att hålla samman och följa upp investeringarna inom hela koncernen kan utvecklas.

I sammanhanget ska nämnas att en inköpspolicy har beslutats som lägger grunden för ett kvalitativt och effektivt inköps- och upphandlingsarbete.

Utifrån att det inte finns fria nyttigheter har ett omfattande arbete med uppstart av en gemensam fastighets- och servicenämnd bedrivits. Verksamheter har omlokaliserats och organiserats för att kunna prissättas och effektiviseras. Arbetet kommer att fullt ut genomföras under 2019.

Sammantaget har 2018 varit ett år med verksamheter i stor omställning, men med fortsatt mycket goda sammantagna resultat såväl ekonomiskt som kvalitetsmässigt.

Carina Lundberg Uudelepp
Regiondirektör

2 Inledning

Redovisningen av landstingskoncernen, Stockholms läns landsting, ger en samlad bild av samtliga nämnders och bolags ekonomi. I rapporten används benämningen landstingskoncernen eller Stockholms läns landsting då rapporten avser 2018. Stockholms läns landsting blev den 1 januari 2019 Region Stockholm.

I årsredovisningens förvaltningsberättelse beskrivs i kapitel tre till åtta viktiga händelser under perioden, styrning och ledning, uppsikt och målstyrning samt den ekonomiska utvecklingen inom landstingskoncernen. I förvaltningsberättelsens kapitel nio till 14 beskrivs olika verksamhetsområden, hälso- och sjukvård, kollektivtrafik, kultur, regionplanering och övriga. Under respektive verksamhetsområde redovisas kort utfall för nämnder och bolag som bedriver verksamhet inom området. Därefter redovisas kort respektive nämnd och bolag samlat utifrån ansvarsområde. Årsredovisningen avslutas med ekonomisk information innehållande bland annat resultat- och balansräkning, kassaflödesanalys samt noter.

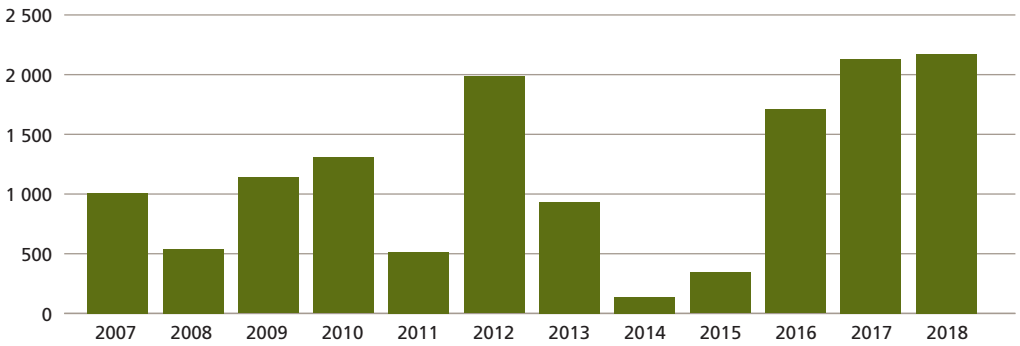
Stockholms läns landsting har redovisat ett positivt resultat sedan 2007. För 2018 uppgick Stockholms läns landstings resultat före omställningskostnader[1] till 2 171 miljoner kronor, vilket är 1 908 miljoner kronor högre än årets budget och 41 miljoner kronor högre än föregående år. Resultatförbättringen i jämförelse med budget förklaras till stor del av högre samlade skatteintäkter och lägre finansiella kostnader. Resultatet, efter omställningskostnader kopplade till framtidens hälso- och sjukvård, uppgick till 1 383 miljoner kronor, vilket är 1 966 miljoner kronor högre än budget och 141 miljoner kronor högre än föregående år. Landstingskoncernens positiva resultat behövs för den planerade utbyggnaden och upprustningen av infrastrukturen i både hälso- och sjukvården och kollektivtrafiken.

Investeringsutfallet för 2018 uppgick till 12 211 miljoner kronor, vilket motsvarar en upparbetningsgrad på 72 procent av årets budget på 17 046 miljoner kronor. Större pågående investeringar är om- och tillbyggnation av akutsjukhusen, upprustning av Roslagsbanan och Röda linjen samt en utbyggd tunnelbana.

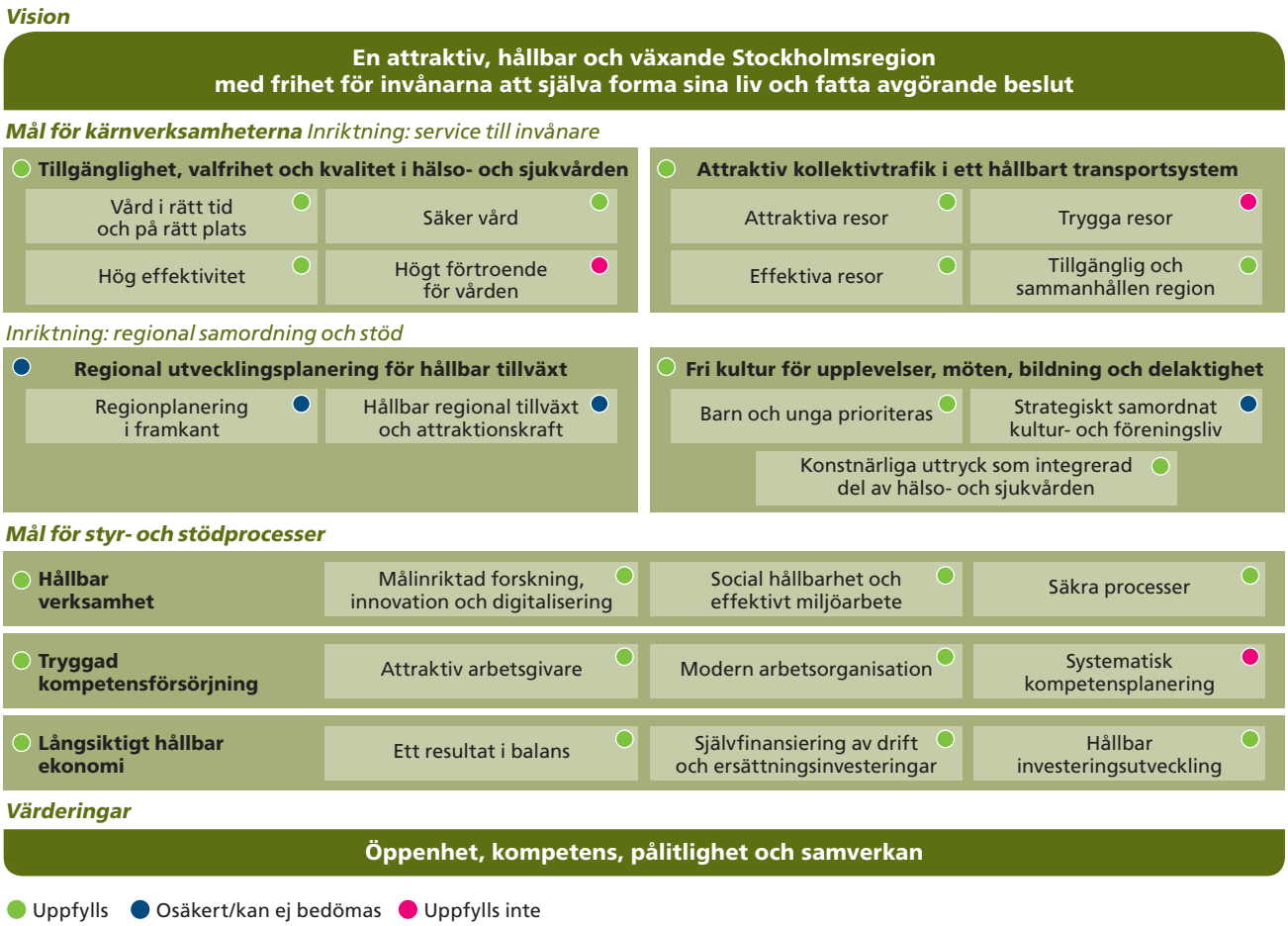
Landstingets satsningar är en förutsättning för att möta en växande befolknings behov av sjukvård och kollektivtrafik vilket innebär att både kapital- och driftskostnaderna ökar. För att säkerställa en långsiktigt stabil ekonomi har arbetet med att anpassa kostnadsutvecklingen till landstingets långsiktiga ekonomiska förmåga fortsatt hög prioritet.

Landstingsfullmäktige har i SLL Mål och budget 2018, LS 2017–0452, beslutat om sju övergripande mål, och 22 mål som mäts med 48 indikatorer samt målvärden för indikatorerna som ska vara uppfyllda per sista december.

Resultat före omställningskostnader (Mkr)

[1] Omställningskostnader avser omstruktureringskostnader inom ramen för framtidens hälso- och sjukvård.

Följande sex av de sju övergripande målen har uppfyllts för 2018: Tillgänglighet, valfrihet och kvalitet i hälso- och sjukvården, Attraktiv kollektivtrafik i ett hållbart transportsystem, Fri kultur för upplevelser, möten, bildning och delaktighet, Hållbar verksamhet, Tryggad kompetensförsörjning samt Långsiktigt hållbar ekonomi. Det övergripande målet Regional utvecklingsplanering och tillväxt har inte gått att mäta.

För 2018 har 16 av de 22 målen uppfyllts, tre mål har inte uppfyllts och tre mål har inte gått att mäta.

Av de totalt 48 indikatorerna för 2018 har 34 nått sitt målvärde, en uppfyllelsegrad på 71 procent. Motsvarande siffra för 2017 uppgick till 63 procent, och för 2016 till 51 procent. Det pågår ett kontinuerligt arbete med att utveckla målstyrningen.

Landstingsfullmäktige ger nämnder och bolag uppdrag som ett sätt att nå landstingsfullmäktiges mål. Totalt finns det 130 beslutade uppdrag från landstingsfullmäktige som avrapporteras i årsredovisningen. Av de 130 beslutade uppdragen är 63 avslutade, 51 pågående enligt plan, 13 pågående med avvikelse och tre ej påbörjade.

3 Organisation

Landstingskoncernen

I tabellen framgår de nämnder och bolag som ingår i Stockholms läns landstings verksamhet och som ingick i den sammanställda redovisningen 2018.

Uppdragsföretag

Ett uppdragsföretag är en juridisk person till vilken landstinget har överlämnat en viss angelägenhet med stöd av kommunallagen. Uppdragsföretagen ingår inte i landstingskoncernens resultat- och balansräkningar på annat sätt än att eventuella bidrag som har utbetalats redovisas som en kostnad i resultaträkningen. Nedanstående sammanställning redogör för de större uppdragsföretagen.

Entreprenader

Entreprenader är landstingskommunala angelägenheter som bedrivs av en annan juridisk person än de nämnder och bolag som ingår i landstingskoncernen.

- 100 procent av trafikverksamheten bedrivs av externa entreprenörer.
- 38 procent av hälso- och sjukvården bedrivs av externa vårdgivare[2].

Verksamhetsstiftelser

En stiftelse är en självägd förmögenhet, utan ägare och medlemmar, som har avsatts för att varaktigt tillgodose ett bestämt ändamål. Stiftelser inräknas inte i landstingskoncernens resultat- och balansräkning för 2018 på annat sätt än att eventuella bidrag som har tilldelats redovisas som en kostnad i resultaträkningen. Nedan presenteras de verksamhetsstiftelser i vilka landstinget haft uppsiktsansvar under 2018 och inom parantes redovisas andelen styrelsemedlemmar som utsetts av Stockholms läns landsting.

Landstingskoncernen

Landstinget	Koncernbolag m.m.	
Landstingsfullmäktige, nämnder och styrelser • Landstingsstyrelsen • Hälso- och sjukvårdsnämnden • Trafiknämnden • Kulturnämnden • Tillväxt- och regionplanenämnden • Patientnämnden • Revisorskollegiet • Karolinska Universitetssjukhuset • Stockholms läns sjukvårdsområde	**Landstingshuset i Stockholm AB (100 %)** • Södersjukhuset AB • Danderyds Sjukhus AB – Barnbördshuset Stockholm AB (49 %) • Södertälje Sjukhus AB • S:t Eriks Ögonsjukhus AB • Folktandvården Stockholms län AB • Ambulanssjukvården i Storstockholm AB • Stockholm Care AB • MediCarrier AB • Locum AB – AB Terreno • Waxholms Ångfartygs AB • AB Stockholms Läns Landstings Internfinans	**AB Storstockholms lokaltrafik (100 %)** • SL Infrateknik AB • AB SL Finans • SL Älvsjö AB **Kommunalförbundet Sjukvård och omsorg i Norrtälje (50 %)*** • TioHundra AB

*Gemensamt kommunalförbund tillsammans med Norrtälje kommun.

Uppdragsföretag

Samägda juridiska personer med betydande inflytande*	Samägda juridiska personer utan betydande inflytande
• ALMI Företagspartner i Stockholm Sörmland AB (40,5 %) • Mälardalstrafik MÄLAB AB (35 %) • Samordningsförbund (25 %)** • Kommunalförbundet Svenskt Ambulansflyg (22,6 %)***	• Kommunalförbundet Avancerad Strålbehandling (14,3 %) • Resekortet i Sverige AB (13,3 %)

*Avser samägda juridiska personer med en ägarandel som överstiger 20 procent.
**Stockholms läns landsting ingår i sex samordningsförbund tillsammans med Försäkringskassan, Arbetsförmedlingen och kommunerna i länet.
***Gemensamt kommunalförbund tillsammans med övriga landsting och regioner i Sverige.

Verksamhetsstiftelser

Stiftelser i vilka Region Stockholm är ensam stiftare	Stiftelser där Region Stockholm är stiftare tillsammans med andra
• Stiftelsen Cancercentrum Karolinska (100 %) • Stiftelsen Centrum för Molekylär Medicin (100 %) • Stiftelsen Clara (0 %)*	• Stiftelsen Stockholms läns museum (44 %) • Stiftelsen Stockholms läns Äldrecentrum (50 %) • Skärgårdsstiftelsen i Stockholms län (53 %) • Stiftelsen Flemingsberg Science (25 %)
	Stiftelse där Region Stockholm är huvudfinansiär
	• Stockholms Konserthusstiftelse (67 %)

*Regionen utser från och med februari 2018 inga ledamöter eller revisorer i Stiftelsen Clara.

[2] Andel av totalt köpt hälso- och sjukvård.

4 Väsentliga händelser under 2018

Stockholm blir region

I juni 2018 beslutade riksdagen att Stockholms läns landsting får bilda region och att landstinget från januari 2019 ska ta över ansvaret för regionalt tillväxtarbete från Länsstyrelsen i Stockholms län. Stockholms läns landsting har sedan tidigare haft närliggande uppgifter, inte minst genom att landstinget är regionplaneorgan i Stockholms län. Skillnaden blir ett utökat ansvar för att identifiera och vidta insatser som bidrar till hållbar regional tillväxt och utveckling, däribland att ansvara för att i dialog med kommunerna följa upp nuvarande länsplan och sedan ta fram ett förslag till länsplan för statligt finansierad transportinfrastruktur. Den 1 januari 2019 bytte Stockholms läns landsting namn till Region Stockholm

Ett effektivare Stockholms läns landsting

Landstingsdirektören har i uppdrag från landstingsstyrelsen, LS 2017–0180, att säkerställa en effektiv ledning och styrning av Stockholms läns landsting. Flera åtgärder för att säkerställa ett effektivt landsting har beslutats och genomförts. Organisationsförändringar har genomförts och fortsätter under 2019 med utgångspunkt i landstingsfullmäktiges beslut i november 2018 vad gäller ny politisk organisation.

Inom ramen för arbetet har bland annat följande genomförts:

- Landstingsstyrelsens roll har fortsatt att renodlas, bland annat genom att ansvar för landstingsarkivet och biblioteket i landstingshuset överförts till kulturnämnden, LS 2017–1140. Fullmäktige har även gett landstingsstyrelsen i uppdrag att sälja Berga naturbruksgymnasium, LS 2016–0188.
- Fördelningen av ansvar mellan landstingsstyrelsen och Locum AB för landstingets vårdfastigheter har tydliggjorts, LS 2017–1002.
- Landstingsfullmäktiges styrning har tydliggjorts genom nya policyer för finans, LS 2017–0949, kommunikation, LS 2016–0567, och inköp, LS 2017–1197.
- Två beslut med koppling till styrande dokument togs i samband med beslutet om Region Stockholms budget för 2019, LS 2017–1455, Styrande principer för styrning, ledning och uppföljning av Region Stockholm, samt Styrande principer för investeringar, vilken ersätter den tidigare investeringsstrategin.
- Införande av det landstingsgemensamma beslutsstödsystemet pågår. Detta i enlighet med landstingsfullmäktiges beslut i SLL Mål och budget 2018 om att genomföra en digitalisering av ledningsprocessen inklusive mål, uppdrag samt internkontroll, LS 2017–1061. Införandet ska bidra till en tydligare och effektivare mål- och ekonomistyrning i landstinget.

Framtidsplanen för hälso- och sjukvård

Under perioden har arbetet med genomförandet av Framtidsplanen, LS 1104–0574, LS 1109–1229, LS 1304–0527 och LS 1409–1068, fortsatt och införandet av den nya vårdstrukturen för akut omhändertagande och patientvägledning av vuxna prioriterats. Utgångspunkten har varit etablerandet av en intensivakut på Karolinska Universitetssjukhuset i Solna som öppnades i maj 2018. Omstyrning av patientflöden, i och med den nya vårdstrukturen, har skett stegvis, vilket i sin tur har påverkat alla akutsjukhus och merparten av vårdgivarna. Parallellt har införandet av närakuter fortgått, totalt är nio av tio närakuter driftsatta, den tionde planeras öppna under 2020. Införandet av den nya vårdstrukturen har generellt förlöpt enligt plan. Samtidigt har ett intensifierat arbete inletts avseende akut omhändertagande samt hänvisning och patientvägledning av barn. Kommunikations- och informationsinsatser på olika nivåer till befolkningen och patienter samt inom hälso- och sjukvårdsstrukturen har varit viktiga. Utöver nämnda insatser bedrivs ett pågående arbete inom många olika områden som syftar till att uppnå målbild 2025. Ett exempel är det arbete som inletts 2018 för att ta fram en primärvårdsstrategi.

Kollektivtrafik

Sedan februari 2018 har kunderna kunnat betala sina biljetter med betalkort och med Swish på webben och i mobilappen. I och med att ett nytt standardiserat mobilbiljettsystem togs i drift skapades förutsättningar för trafikhuvudmän i Sverige att sälja och validera varandras biljetter. Implementering av valideringsstolpar på Roslagsbanan och Saltsjöbanan har skett under 2018.

Under året har de sista bussarna drivna på icke förnyelsebara drivmedel fasats ut. Det innebär att AB Storstockholms Lokaltrafik och Stockholmsregionens busstrafik, som första huvudstadsregion i världen, nu är 100 procent fossilfri. Detta är unikt.

Tre självkörande fordon lanserades i Barkarbystaden i oktober 2018. De självkörande bussarna är en del i ett försöksprojekt där trafiknämnden, Järfälla kommun och bussoperatören Nobina tillsammans utvecklar framtidens kollektivtrafik.

Under året slutfördes arbetet med att förlänga Spårväg City från Kungsträdgården till T-Centralen och den nya sträckan togs i drift.

I juli 2018 uppstod ett allvarligt fel på en rulltrappa på station Stockholm City. Orsaken till incidenten var brister i en koppling i rulltrappan. Ansvaret för felet låg på Trafikverket och felet har åtgärdats av leverantören. Stationerna Stockholm City och Stockholm Odenplan stängdes tillfälligt för trafik. Efter en vecka öppnades station Stockholm Odenplan och i slutet av juli öppnades Stockholm City åter för trafik.

Statsbidrag samt 2019 års statsbudget

Riksdagen beslutade i december 2017 om budgetpropositionen för 2018. Landstingen tillfördes medel för att öka tillgängligheten och samordningen i hälso- och sjukvården (Patientmiljarden) samt för att skapa goda förutsättningar för vårdens medarbetare (Personalmiljarderna). Detta innebar bland annat att Stockholms läns landsting tillfördes medel för att förbättra tillgängligheten och samordningen i hälso- och sjukvården samt för att skapa goda förutsättningar för vårdens medarbetare. Genom att staten ställer krav på motprestationer för att de specialdestinerade statsbidragen ska kunna erhållas har landstinget i princip kostnader i lika stor omfattning som intäkterna. Riktade och tidsbegränsade statsbidrag ger sämre förutsättningar för långsiktig planering.

5 Mål och uppdrag

Dåvarande landstingsfullmäktige fattade i SLL Mål och budget 2018, LS 2017–0452, beslut om vision och övergripande mål för landstinget. De övergripande målen är uppdelade i 22 mål som mäts med 48 indikatorer.

Målvärdena för indikatorerna ska vara uppfyllda vid årets slut. Det finns sju övergripande mål: Tillgänglighet, valfrihet och kvalitet inom hälso- och sjukvården, Attraktiv kollektivtrafik i ett hållbart transportsystem, Regional utvecklingsplanering för hållbar tillväxt, Fri kultur för upplevelser, möten, bildning och delaktighet, Hållbar verksamhet, Tryggad kompetensförsörjning samt Långsiktigt hållbar ekonomi.

Samtliga mål och indikatorer mäts i årsbokslutet. Målen anses uppfyllda då minst hälften av de underliggande indikatorerna är uppfyllda och de övergripande målen anses uppfyllda då minst hälften av målen är uppfyllda.

Sex av sju övergripande mål är uppfyllda, medan det övergripande målet Regional utvecklingsplanering och tillväxt inte har gått att mäta. Totalt 16 av 22 mål är uppfyllda, tre mål är inte uppfyllda och tre mål har inte gått att mäta. Totalt 34 av 48 indikatorer når sitt målvärde, nio indikatorer når inte sitt målvärde och för fem indikatorer har det inte gått att mäta utfall. Mål kommenteras vidare i kapitel nio–14.

Uppdrag kopplade till mål

Fullmäktige beslutar om verksamhetens inriktning, ekonomiska förutsättningar, mål och prioriteringar, samt ger nämnder och styrelser uppdrag kring implementering, utredningar och analyser. Uppdragen har varit ett av fullmäktiges sätt att styra verksamheten för att nå målen i SLL Mål och budget 2018.

Enligt Mål och budget 2018 ska uppdrag tydligt styra mot målen. Uppdrag har i enlighet med landstingsfullmäktiges beslut kopplats till det mål det har ansetts styra mest emot. Målkoppling av uppdrag har skett under 2018, i det koncerngemensamma IT-verktyget för rapportering och uppföljning.

Flest uppdrag, 38 procent, styr mot det övergripande målet Långsiktigt hållbar ekonomi. Därefter kommer Hållbar verksamhet med 27 procent av uppdragen och Tillgänglighet, valfrihet och kvalitet i hälso- och sjukvården, med 19 procent av uppdragen.

För att utveckla både mål- och uppdragsstyrningen inom Region Stockholm är det väsentligt att det vid beslut om uppdrag anges till vilket mål uppdraget styr.

Utvecklingen i att utföra uppdrag

I tabellen redovisas de uppdrag som har beslutats av landstingsfullmäktige, i samband med budget eller löpande under året. Totalt fanns 130 beslutade uppdrag från landstingsfullmäktige att hantera, av dessa är 70 uppdrag givna under 2018. Resterande 60 uppdrag är från åren 2012 till 2017.

I och med uppmaningar till nämnder och bolag att hantera äldre uppdrag inför årsbokslutet har det skett ett förbättringsarbete med att avsluta äldre uppdrag. Av totalt 130 aktiva uppdrag har 63 uppdrag avslutats under 2018.

En anledning till att det är svårt att avsluta uppdrag kan vara sättet på vilket uppdragen är formulerade. För att förbättra uppdragstyrningen bör det i samband med beslut anges när uppdraget ska vara utfört.

Vision

En attraktiv, hållbar och växande Stockholmsregion med frihet för invånarna att själva forma sina liv och fatta avgörande beslut

Mål för kärnverksamheterna *Inriktning: service till invånare*

- **Tillgänglighet, valfrihet och kvalitet i hälso- och sjukvården**
  - Vård i rätt tid och på rätt plats
  - Säker vård
  - Hög effektivitet
  - Högt förtroende för vården
- **Attraktiv kollektivtrafik i ett hållbart transportsystem**
  - Attraktiva resor
  - Trygga resor
  - Effektiva resor
  - Tillgänglig och sammanhållen region

Inriktning: regional samordning och stöd

- **Regional utvecklingsplanering för hållbar tillväxt**
  - Regionplanering i framkant
  - Hållbar regional tillväxt och attraktionskraft
- **Fri kultur för upplevelser, möten, bildning och delaktighet**
  - Barn och unga prioriteras
  - Strategiskt samordnat kultur- och föreningsliv
  - Konstnärliga uttryck som integrerad del av hälso- och sjukvården

Mål för styr- och stödprocesser

Hållbar verksamhet	Målinriktad forskning, innovation och digitalisering	Social hållbarhet och effektivt miljöarbete	Säkra processer
Tryggad kompetensförsörjning	Attraktiv arbetsgivare	Modern arbetsorganisation	Systematisk kompetensplanering
Långsiktigt hållbar ekonomi	Ett resultat i balans	Självfinansiering av drift och ersättningsinvesteringar	Hållbar investeringsutveckling

Värderingar

Öppenhet, kompetens, pålitlighet och samverkan

Uppfylls · Osäkert/kan ej bedömas · Uppfylls inte

Uppdragens status

Under 2018 har uppdragen avslutats i en ökad takt för varje tertial. Efter tertial ett var 15 uppdrag avslutade, efter delårsbokslutet per augusti var 29 uppdrag avslutade och i samband med årsbokslutet var 63 uppdrag avslutade.

Tre uppdrag givna under 2018 har statusen ”Ej påbörjade”. De flesta aktiva uppdrag är ”Pågående enligt plan”. Totalt 13 uppdrag är ”Pågående med avvikelse”. Av de uppdrag som är ”Pågående med avvikelse” finns tre uppdrag som har med försäljning av fastigheter att göra. Fyra uppdrag är relaterade till medierelationer, kommunikation och varumärke. Ett uppdrag för Framtidsplan för hälso- och sjukvården.

Tio uppdrag som är ”Pågående med avvikelse” tillhör landstingsstyrelsen, vilken även är den nämnd som totalt sett har flest uppdrag. Två uppdrag berör hälso- och sjukvården och ett kulturnämnden.

Uppdragen kopplade till mål kommenteras vidare i kapitel nio–14.

Tillgänglighet, valfrihet och kvalitet i hälso- och sjukvården

	Antal före 2018	Antal nya 2018	Totalt antal uppdrag	Ej påbörjad —	Pågående enligt plan ▶	Pågående med avvikelse ❗	Avslutad ✔	Andel avslutade uppdrag*
Vård i rätt tid och på rätt plats	5	8	13		3	1	9	69%
Säker vård	2	4	6		2		4	67%
Hög effektivitet	2	1	3		1		2	67%
Högt förtroende för vården		3	3		2		1	33%
Attraktiv kollektivtrafik i ett hållbart transportsystem								
Attraktiva resor		1	1		1			0%
Trygga resor			–					
Effektiva resor			–					
Tillgänglig och sammanhållen region	2	6	8		7		1	13%
Fri kultur för upplevelser, möten, bildning och delaktighet								
Barn och unga prioriteras			–					
Strategiskt samordnat kultur- och föreningsliv			–					
Konstnärliga uttryck som integrerad del av hälso- och sjukvården			–					
Regional utvecklingsplanering för hållbar tillväxt								
En regionplanering i framkant	1	2	3		2		1	33%
Hållbar regional tillväxt och attraktionskraft			–					
Hållbar verksamhet								
Målinriktad forskning, innovation och digitalisering	7	5	12	1	6		5	42%
Social hållbarhet och effektivt miljöarbete	1	4	5	1	1	1	2	40%
Säkra processer	2	1	3		2	1		0%
Mål att definiera (Organisationseffektivitet)		15	15		7	5	3	20%
Tryggad kompetensförsörjning								
Attraktiv arbetsgivare	1		1				1	100%
Modern arbetsorganisation	2		2		1		1	50%
Systematisk kompetensplanering	4	1	5		1	1	3	60%
Långsiktigt hållbar ekonomi								
Ett resultat i balans	22	16	38	1	6	4	27	71%
Självfinansiering av drift och ersättningsinvesteringar			–					
Hållbar investeringsutveckling	9	3	12		9		3	25%
Totalt	**60**	**70**	**130**	**3**	**51**	**13**	**63**	**48%**

*) Andel av uppdrag som avslutats under 2018 i förhållande till hur många uppdrag som fanns att hantera under året.

6 Ekonomisk analys

Stockholms läns landsting redovisar ett positivt resultat. Ett positivt resultat bidrar till ökad ekonomisk stabilitet, vilket skapar utrymme för prioriterade och nödvändiga investeringar så att länets invånare får en tillgänglig vård med god kvalitet och en tillförlitlig kollektivtrafik. Cirkeldiagrammen visar hur Stockholms läns landstings intäkter och kostnader fördelades under 2018.

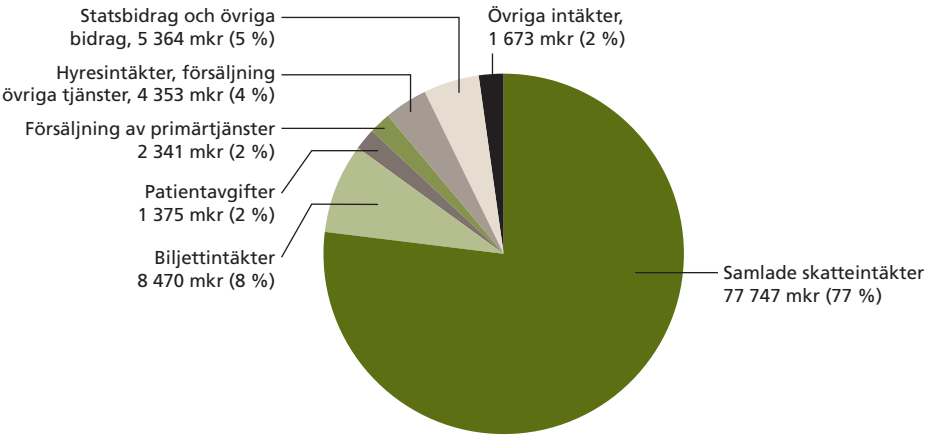
Landstingskoncernens största intäkter är de samlade skatteintäkter som står för 77 procent av de totala intäkterna. Andra större intäkter avser biljettintäkter från kollektivtrafiken samt specialdestinerade statsbidrag.

Landstingskoncernens största kostnadsposter är personalkostnader för både egna medarbetare och inhyrd personal i den egenproducerade verksamheten, samt hälso- och sjukvård och trafik som har köpts av externa vårdproducenter och trafikentreprenörer.

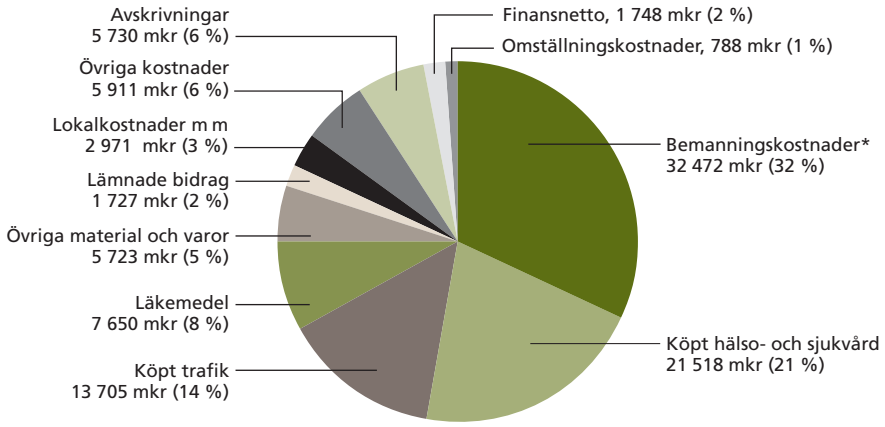
Resultat

För 2018 uppgick resultatet före omställningskostnader till 2 171 miljoner kronor, vilket överstiger budget med 1 909 miljoner kronor. Resultatet efter omställningskostnader uppgick till 1 383 miljoner kronor, vilket över-

Intäkter 2018

Kostnader 2018

* I bemanningskostnader ingår kostnader för egen personal samt kostnader för inhyrd personal.

Resultat

Mkr	Utfall 2018	Budget 2018	Avvikelse mot budget	Utfall 2017
Verksamhetens intäkter	23 576	22 544	1 032	22 177
Verksamhetens kostnader	–91 675	–90 550	–1 124	–87 869
Avskrivningar	–5 730	–6 198	468	–5 162
Verksamhetens nettokostnader	**–73 829**	**–74 205**	**376**	**–70 853**
Skatteintäkter, generella statsbidrag och utjämning	77 747	77 293	454	74 949
Finansnetto	–1 748	–2 826	1 079	–1 966
Resultat före omställningskostnader	**2 171**	**262**	**1 909**	**2 130**
Omställningskostnader	–788	–845	57	–888
Resultat efter omställningskostnader	**1 383**	**–583**	**1 966**	**1 242**

stiger budget med 1 966 miljoner kronor.

Det högre resultatet i jämförelse med budget förklaras främst av högre samlade skatteintäkter med 454 miljoner kronor, samt lägre finansnetto på 1 079 miljoner kronor.

Verksamhetens nettokostnader är 376 miljoner kronor lägre än budget. I posten ingår realisationsvinster från fastighetsförsäljningar på 348 miljoner kronor. Realisationsvinster från försäljning av fordringar i AB Storstockholms Lokaltrafik på 337 miljoner kronor påverkar också årets resultat och redovisas inom finansnettot. Större avvikelser redovisas nedan inom posterna för verksamhetens intäkter och kostnader.

De nämnder och bolag som redovisar negativt resultat i jämförelse med budget är Stockholms läns sjukvårdsområde, Karolinska Universitetssjukhuset, Södersjukhuset AB, Danderyds Sjukhus AB, TioHundra AB, Folktandvården Stockholms län AB, Ambulanssjukvården i Storstockholm AB, Stockholm Care AB, MediCarrier AB, samt Waxholms Ångfartygs AB.

Årets omställningskostnader uppgick till 788 miljoner kronor, vilket är 57 miljoner kronor lägre än budget. Omställningskostnaderna avser omstruktureringskostnader inom ramen för framtidens hälso- och sjukvård. För att kunna jämföra de olika åren har omställningskostnaderna exkluderats i alla jämförelsesiffror. Karolinska Universitetssjukhuset, Danderyds sjukhus AB, samt Landstingsfastigheter Stockholm har under 2018 förbrukat en större andel omställningskostnader än vad som budgeterats. Orsaken till att omställningskostnaderna ändå understiger budget beror på viss tidsförskjutning i genomförande av Framtidsplanen avseende främst Stockholms läns sjukvårdsområde, Södersjukhuset AB och Södertälje Sjukhus AB.

Intäkter

Verksamhetens intäkter uppgick till 23 576 miljoner kronor, vilket är 1 032 miljoner kronor högre än årets budget.

Den främsta orsaken till att intäkterna överstiger budget beror på högre specialdestinerade statsbidrag och övriga bidrag. Riksdagen beslutade i december 2017 om statsbudgeten för 2018 vilken innehöll ett antal åtgärder som riktas mot landstingets verksamheter. Detta innebar bland annat att Stockholms läns landsting tillfördes medel för att förbättra tillgängligheten och samordningen i hälso- och sjukvården samt för att skapa goda förutsättningar för vårdens medarbetare. Genom att staten ställer krav på motprestationer för att de specialdestinerade statsbidragen ska kunna erhållas har landstinget i princip kostnader i lika stor omfattning som intäkterna. Riktade och tidsbegränsade statsbidrag ger sämre förutsättningar för långsiktig planering.

Patientavgifterna är lägre än budget, vilket främst beror på utflyttningen av vård från egen vårdproduktion inom landstinget till vårdproduktion i extern regi, samt ett minskat antal vårdbesök och vårdtillfällen. Detta påverkar intäkterna till landstinget från patientavgifter negativt.

Försäljning av primärvårdtjänster redovisar ett högre utfall i jämförelse med budget med 153 miljoner kronor, varav utomlänsintäkter[3] står för största ökningen med 71 miljoner kronor. Karolinska Universitetssjukhuset står för den största ökningen av utomlänsintäkterna i jämförelse med budget. Den främsta orsaken till denna ökning är en ökad vårdtyngd. Även Stockholms läns sjukvårdsområde, Danderyds sjukhus AB, samt S:t Eriks Ögonsjukhus AB redovisar en ökning i jämförelse med budget.

Övriga intäkter innefattar en ökning i jämförelse med budget om 347 miljoner kronor. Avvikelsen avser främst reavinster från fastighetsförsäljningar inom landstingsfastigheter Stockholm på 348 miljoner kronor.

Biljettintäkterna inom kollektivtrafiken, samt hyresintäkter, försäljning av tjänster, material och varor, är i nivå med budget.

Intäkter

Mkr	Utfall 2018	Budget 2018	Avvikelse mot budget	Utfall 2017
Patientavgifter sjuk- och tandvård	1 375	1 452	–77	1 412
Biljettintäkter	8 470	8 449	21	8 140
Försäljning av primärtjänster*	2 341	2 188	153	2 271
Hyresintäkter, försäljning övriga tjänster, material, varor	4 353	4 382	–29	4 271
Statsbidrag och övriga bidrag	5 364	4 746	618	4 377
Övriga intäkter	1 673	1 326	347	1 706
varav jämförelsestörande poster	349	–	–	–
Summa verksamhetens intäkter	**23 576**	**22 544**	**1 032**	**22 177**

* Primärtjänster utgörs av såld hälso- och sjukvård, tandvård samt försäljning av övriga primärtjänster.

3 Utomlänsintäkter avser intäkter för vård av patienter från andra län eller länder.

Samlade skatteintäkter

De samlade skatteintäkterna omfattar tre delar: skatteintäkter, generella statsbidrag samt kommunalekonomisk utjämning.

De samlade skatteintäkterna uppgick till 77 747 miljoner kronor, vilket är en ökning med 3,7 procent i jämförelse med föregående år. I jämförelse med budget 2018 ökade de samlade skatteintäkterna med 454 miljoner kronor, motsvarande 0,6 procent. De samlade skatteintäkterna motsvarar 76,7 procent av landstingets totala intäkter.

Skatteintäkterna 2018 uppgick till 72 871 miljoner kronor. Utfallet i jämförelse med budget har påverkats negativt av sänkt skatt för pensionärer enligt budgetpropositionen för 2018. Landstinget kompenseras för detta bortfall via det kommunalekonomiska utjämningssystemet.

De generella statsbidragen uppgick till 6 078 miljoner kronor. I posten ingår statsbidrag för läkemedelsförmånerna. Mellan 2017 och 2018 ökade bidraget med 231 miljoner kronor, motsvarande 4,0 procent, och blev 275 miljoner kronor högre än budgeterat. Den främsta förklaringen är en ny överenskommelse med staten från januari 2018. Statsbidraget med anledning av flyktingsituationen uppgick till 205 miljoner kronor och är enligt budget.

Kommunalekonomisk utjämning omfattar kostnadsutjämning, inkomstutjämning samt regleringsavgift. Stockholms läns landsting är bidragsgivare till det kommunala utjämningssystemet med 1 202 miljoner kronor för 2018. Avgiften blev 657 miljoner kronor lägre än vad som budgeterades för 2018. Storleken på avgiften har påverkats av inkomst- och kostnadsutfallet för länet och riket, men även av kompensation för minskade skatteintäkter till följd av sänkt skatt för pensionärer samt nya välfärdsmiljarder enligt budgetpropositionen 2018, vilka fördelas i kronor per invånare via regleringsavgiften i utjämningssystemet.

Kostnader

Verksamhetens kostnader uppgick till 91 675 miljoner kronor, vilket är 1 124 miljoner kronor högre än årets budget.

Personalkostnader

Den största avvikelsen i jämförelse med budget avser personalkostnader och kostnader för inhyrd personal som sammanlagt är 1 935 miljoner kronor högre än budget. Avvikelsen är hänförlig till de nämnder och bolag som bedriver hälso- och sjukvård.

Samlade skatteintäkter

Mkr	Utfall 2018	Budget 2018	Avvikelse mot budget	Utfall 2017
Skatteintäkter	72 871	73 349	–478	70 611
Generella statsbidrag	6 078	5 803	275	5 847
Utjämningssystemet	–1 202	–1 859	657	–1 510
Summa samlade skatteintäkter	**77 747**	**77 293**	**454**	**74 949**
Förändring från föregående år, mkr	2 798	2 344		3 939
Förändring från föregående år, procent	3,7%	3,1%		5,5%
Skattesats	**12,08**	**12,08**		**12,08**

Kostnader

Mkr	Utfall 2018	Budget 2018	Avvikelse mot budget	Utfall 2017
Bemanningskostnader*	–32 472	–30 537	–1 935	–30 556
Köpt hälso- och sjukvård samt verksamhetsanknutna tjänster	–21 518	–21 428	–89	–20 407
Köpt trafik	–13 705	–14 131	426	–13 447
Läkemedel	–7 650	–7 730	80	–7 217
Övriga material och varor m.m.	–5 723	–5 608	–115	–5 425
Lämnade bidrag	–1 727	–2 034	307	–1 773
Lokal- och fastighetskostnader samt hyra av anläggningstillgångar	–2 971	–3 003	33	–3 011
Övriga kostnader	–5 911	–6 080	169	–6 034
*varav jämförelsestörande poster***	–	–	–	*–472*
Summa verksamhetens kostnader	**–91 675**	**–90 550**	**–1 124**	**–87 869**
Avskrivningar	–5 730	–6 198	468	–5 162
Summa verksamhetens bruttokostnader	**–97 404**	**–96 748**	**–656**	**–93 031**

*Bemanningskostnaderna består av personalkostnader och kostnader för inhyrd personal.
**Se vidare not 6 till resultaträkningen.

Personalvolymen mätt i antal helårsarbeten[4] uppgick till 42 959 per sista december, vilket var 654 helårsarbeten fler än budget. I jämförelse med föregående år har den avtalade tiden ökat med 383 helårsarbeten. Samtidigt ökade närvarotiden[5] med 1,7 procent, vilket motsvarar 546 helårsarbeten. Inom hälso- och sjukvården har antalet helårsarbeten ökat med 1,7 procent och drygt hälften av ökningen, 60 procent, kan hänföras till Karolinska Universitetssjukhuset. Karolinska Universitetssjukhusets ökning i jämförelse med budget är en följd av förseningar i utskifte av vård samt övertagande av verksamhet (biomedicinskt center). Karolinska Universitetssjukhuset har inte utfört de beräknade och beslutade kostnadsminskningarna som budgeten för 2018 byggde på. Verksamheten har inte genomförts på ett effektivt sätt. Oaktat förseningar borde bemanningen minskat vilket inte skett i tillräcklig omfattning.

Kostnaden för inhyrd personal uppgick till 890 miljoner kronor. Kostnaden för inhyrd personal har ökat med 226 miljoner kronor i jämförelse med föregående år och beror till stor del på svårigheter att rekrytera personal inom hälso- och sjukvården. Den största avvikelsen återfinns inom Karolinska Universitetssjukhuset samt Stockholms läns sjukvårdsområde.

Under 2018 har sjukfrånvaron minskat något. I enlighet med en central överenskommelse mellan Stockholms läns landsting och Försäkringskassan har rehabiliteringsarbetet och uppföljningen effektiviserats. Särskilda insatser har genomförts för att förebygga arbetsrelaterad ohälsa samt återkommande kartläggningar av långtidsfrånvaro fördelat på kön. Flera förvaltningar och bolag har under året kvalitetssäkrat rehabiliteringsprocessen genom införandet av systemstödet Hälsosam och rehabiliteringsmottagningar som erbjuder rehabiliteringsstöd.

I relation till ordinarie arbetstid var sjukfrånvaron under året 6,2 procent i jämförelse med 6,3 procent föregående år. Fördelat på kön är siffran 6,9 procent för kvinnor och 3,8 procent för män, vilket innebär att kvinnor har nästan dubbelt så hög sjukfrånvaro som män.

Pensionskostnaden uppgick till 4 669 miljoner kronor och översteg budget med 282 miljoner kronor. Utfallet baseras på pensionsprognosen från december 2018[6]. Prognosförändringen beror dels på att ett ökat antal personer ingår i pensionsberäkningen i jämförelse med den prognos som låg till grund för budgeten för 2018, dels på förändrade antaganden avseende utvecklingen av reallöner och inkomstbasbelopp. I beloppet ingår en lägre pensionskostnad för bolagen med anledning av justerade ränteantaganden i pensionsprognosen med 139 miljoner kronor.

Köpt trafik

Kostnaderna för köpt trafik var 426 miljoner kronor lägre i jämförelse med budget, främst inom busstrafiken. Detta förklaras av lägre kostnader inom busstrafiken kopplat till index, viten, VBP-avtal[7] inom innerstaden på grund av trängsel i trafiken och framkomlighetsproblem, samt på vissa busslinjer i norrort till följd av överströmning av resenärer till Citybanan. Även järnvägstrafiken och färdtjänsten har lägre kostnader. De lägre kostnaderna inom järnvägstrafiken orsakas av brister i trafikleveransen inom trafikslaget pendeltåg, på grund av inställda och kortare tåg än avtalat, och de lägre kostnaderna inom färdtjänsten förklaras av färre utförda resor.

Lämnade bidrag

Lämnade bidrag är 307 miljoner kronor lägre i jämförelse med budget. Största del avser landstingsstyrelsen och beror på ej utnyttjade budgetmedel.

Övriga kostnader

Inom posten övriga kostnader ingår konsultkostnader om 973 miljoner

Sjukfrånvaroredovisning

Procent	Utfall 2018	Utfall 2017
Sjukfrånvaroandel i relation till ordinarie arbetstid*		
Kvinnors sjukfrånvaroandel	6,9	7,0
Mäns sjukfrånvaroandel	3,8	3,7
Totala sjukfrånvaroandelen	**6,2**	**6,3**
Sjukfrånvaroandel för medarbetare ≤ 29 år	6,1	5,8
Sjukfrånvaroandel för medarbetare 30-49 år	5,7	5,9
Sjukfrånvaroandel för medarbetare ≥ 50 år	6,9	7,0
Sjukfrånvaro 60 dagar eller mer i relation till total sjukfrånvarotid**	49,2	52,0

* Ordinarie arbetstid avser avtalad tid exklusive frånvaro utan ekonomiskt värde
** Av all sjukfrånvaro utgjorde sjukfrånvaron med 60 dagar eller mer 50 procent.

4 Helårsarbeten avser avtalad tid (närvaro och frånvaro) i förhållande till det individuella heltidsmåttet för aktuellt antal dagar under perioden.

5 Närvarotid inklusive extratid.

6 Pensionsprognos från KPA per sista december 2018.

7 VBP-avtal är trafikavtal där entreprenören erhåller ersättning för varje verifierad betalande påstigande.

kronor, vilket överstiger budget med 208 miljoner kronor. Större avvikelse i jämförelse med budget redovisas inom AB Storstockholms Lokaltrafik och förklaras av ett ökat antal uppdrag, utredningar och projekt såsom behovsanalyser och trafikövergripande utredningar. Ökade konsultkostnader återfinns även inom landstingsstyrelsen vilket beror på genomförande av programmet Framtidens vårdinformationsmiljö SLL. År 2017 var konsultkostnaderna 925 miljoner kronor. Se vidare avsnittet om konsultkostnader.

Avskrivningar

Avskrivningskostnaderna uppgick till 5 730 miljoner kronor och understiger budget med 468 miljoner kronor. De lägre avskrivningarna beror på tidsförskjutningar i investeringsprojekt samt att vissa projekt skrivs av med annan och längre avskrivningsperiod än budgeterat.

Finansnetto

Finansnettot som består av finansiella intäkter och finansiella kostnader uppgick till –1 748 miljoner kronor, vilket är 1 079 miljoner kronor lägre än budget som uppgick till –2 826 miljoner kronor. Orsaken till avvikelsen är främst lägre upplåningsbehov till följd av hög ingående likviditet från tidigare års resultat, samt ett lägre investeringsutfall. Även refinansiering av OPS-avtalet för Nya Karolinska Solna påverkar finansnettot positivt, 158 miljoner kronor. AB Storstockholms Lokaltrafik har sålt fordringar till ett värde av 337 miljoner kronor som också ingår i finansnettot.

Konsultkostnader

Samtliga nämnder och bolag anmodades i uppsiktsrapporten för 2017 att säkerställa att de nödvändiga interna kontrollerna är på plats för ett effektivt och ändamålsenligt nyttjande av konsulter.

Ovanstående anmodan har återrapporterats i två delar, den ena delen omfattar de interna kontroller som måste finnas på plats för att upphandling av konsulter/externt verksamhetsstöd, fakturahantering, uppföljning av leverans med mera, det vill säga att regionen sköter administrationen kring användandet av konsulter korrekt och att landstinget erhåller avtalad leverans.

Bedömningen är att anmodan i allt väsentligt har uppmärksammats, nio av 21 nämnder och bolag återrapporterar att de interna kontrollerna finns för att säkerställa ett effektivt och ändamålsenligt nyttjande av konsulter. Återstående nämnder och bolag anger att arbetet pågår och beräknas vara klart under 2019.

> Regionstyrelsen anmodar de nämnder och bolag där arbete fortfarande pågår med att säkerställa att de nödvändiga interna kontrollerna är på plats för ett effektivt och ändamålsenligt nyttjande av konsulter att intensifiera detta arbete. De nämnder och bolag som omfattas av denna anmodan är hälso- och sjukvårdsnämnden, trafiknämnden, kulturnämnden, Karolinska Universitetssjukhuset, Kommunalförbundet Sjukvård och omsorg i Norrtälje, Södersjukhuset AB, Danderyds Sjukhus AB, S:t Eriks Ögonsjukhus AB, Folktandvården Stockholms län AB och Ambulanssjukvården i Stockholm AB.

Ett urval av de som återrapporterat att detta är genomfört kommer att granskas i särskild ordning under 2019 för att fånga goda exempel inom Region Stockholm.

Den andra delen utgår från de fortsatt höga kostnaderna för konsulter/externt verksamhetsstöd och handlar specifikt om de interna kontroller som krävs för att kunna sänka dessa kostnader.

Bedömningen är att anmodan i allt väsentligt har uppmärksammats, 15 av 22 nämnder och bolag återrapporterar att de interna kontrollerna finns för att säkerställa att användandet av konsulter/externt verksamhetsstöd är kostnadseffektivt, givet andra alternativ och att det endast bör ske inom områden där förutsättningar kräver detta. Återstående nämnder och bolag anger att arbetet pågår och beräknas vara klart under 2019.

Konsultkostnader ökade för regionen som helhet med 48 miljoner kronor och uppgår 2018 till 973 miljoner kronor jämfört med 2017. Detta är ett trendbrott givet tidigare sjunkande trend.

Anmodan kvarstår sammantaget för samtliga nämnder och bolag. De som återrapporterat att detta är genomfört kommer att granskas i särskild ordning under 2019. Anmodan förtydligas enligt nedan.

> Regionstyrelsen anmodar samtliga nämnder och bolag att fortsatt säkerställa åtgärder för att minska konsultkostnader och att intensifiera arbetet med att skifta ut konsulter.

Resultat per verksamhetsområde och nämnd/bolag

Nämnder och bolag inom hälso- och sjukvårdsverksamheten redovisar ett sammanlagt utfall på –144 miljoner kronor, vilket är 464 miljoner kronor lägre än budget.

Största negativa avvikelsen i jämförelse med budget redovisar Karolinska Universitetssjukhuset med 853 miljoner kronor. Även följande nämnder och bolag redovisar negativ avvikelse i jämförelse med budget, Stockholms läns sjukvårdsområde, 53 miljoner kronor, Södersjukhuset AB, 61 miljoner kronor, Danderyds Sjukhus AB, 91 miljoner kronor, TioHundra AB, 4 miljoner kronor, Folktandvården i Stockholms län AB, 13 miljoner kronor, Ambulanssjukvården i Storstockholm AB, 9 miljoner kronor, Stockholm Care AB, 2 miljoner kronor och MediCarrier AB, 0,1 miljoner kronor.

Kollektivtrafiken redovisar ett sammantaget resultat på 581 miljoner kronor, vilket är 331 miljoner kronor högre än budget. I utfallet ingår realisationsvinster från försäljning av fordringar på 337 miljoner kronor. Waxholms Ångfartygs AB redovisar ett negativt resultat i jämförelse med budget på elva miljoner kronor.

Kulturnämnden samt tillväxt- och regionplanenämnden redovisar resultat som är något högre än budget.

Landstingsstyrelsen redovisar ett utfall på 1 584 miljoner kronor, vilket överstiger budget på 1 871 miljoner kronor. Avvikelsen förklaras främst av ökade samlade skatteintäkter och lägre finansiella kostnader inom koncern-

Resultat per verksamhetsområde och nämnd/bolag

Mkr	Utfall* 2018	Budget 2018	Avvikelse mot budget	Utfall* 2017
Hälso- och sjukvård				
Hälso- och sjukvårdsnämnden	585,3	0,0	585,3	356,7
Kommunalförbundet sjukvård och omsorg	10,9	0,0	10,9	–2,5
Stockholms läns sjukvårdsområde	52,1	105,0	–52,9	104,3
Karolinska Universitetssjukhuset	–822,4	30,2	–852,6	–96,7
Södersjukhuset AB	–51,3	9,4	–60,7	15,0
Danderyds Sjukhus AB	–84,1	6,5	–90,6	–51,4
Södertälje Sjukhus AB	11,0	3,3	7,7	–31,0
TioHundra AB	–3,7	0,0	–3,7	–13,9
S:t Eriks Ögonsjukhus AB	48,4	33,0	15,4	60,3
Folktandvården Stockholms län AB	112,3	125,0	–12,7	124,7
Ambulanssjukvården i Storstockholm AB	–8,2	0,7	–8,9	–7,8
Stockholm Care AB	0,1	2,5	–2,4	1,7
MediCarrier AB	4,9	5,0	–0,1	9,7
Patientnämnden	1,0	0,0	1,0	2,6
Hälso- och sjukvård totalt	**–143,8**	**320,6**	**–464,4**	**471,9**
Kollektivtrafik				
Trafiknämnden:				
Trafikförvaltningen	43,1	0,0	43,1	217,5
Färdtjänstverksamheten	67,5	0,0	67,5	33,7
Förvaltning för utbyggd tunnelbana	2,0	0,0	2,0	0,0
AB Storstockholms Lokaltrafik	479,0	250,0	229,0	215,2
Waxholms Ångfartygs AB	–10,5	0,0	–10,5	16,7
Kollektivtrafik totalt	**581,1**	**250,0**	**331,1**	**483,2**
Kulturnämnden	**2,6**	**0,0**	**2,6**	**–0,4**
Tillväxt- och regionplanenämnden	**0,6**	**0,0**	**0,6**	**0,5**
Landstingsstyrelsen				
Landstingsstyrelsens förvaltning	–93,1	0,0	–93,1	50,7
NKS Bygg	212,1	0,0	212,1	38,8
Skadekontot	7,7	0,0	7,7	–1,2
Koncernfinansiering	790,6	–622,1	1 412,7	831,8
Landstingsfastigheter Stockholm	666,1	334,9	331,2	366,8
Landstingsstyrelsen totalt	**1 583,5**	**–287,2**	**1 870,7**	**1 286,9**
Övriga				
Locum AB	22,4	7,0	15,4	12,6
Revisorskollegiet	0,1	0,0	0,1	0,1
Landstingshuset i Stockholm AB	133,1	–31,3	164,4	–120,5
AB SLL Internfinans	4,1	3,0	1,1	4,5
Övriga totalt	**159,6**	**–21,3**	**180,9**	**–103,3**
Koncernjusteringar	–12,8	0,1	–12,9	–9,2
Summa resultat samtliga resultatenheter	**2 170,8**	**262,2**	**1 908,6**	**2 129,7**
Omställningskostnader	–787,9	–845,0	57,1	–887,5
Resultat inklusive omställningskostnader	**1 382,9**	**–582,8**	**1 965,7**	**1 242,2**

*Avser resultat före bokslutsdispositioner och skatt justerat för ränteeffekt på pensionskostnader.

finansiering, refinansiering av OPS-avtalet avseende Nya Karolinska Solna inom NKS Bygg, samt realisationsvinster från fastighetsförsäljningar inom Landstingsfastigheter Stockholm. Landstingsstyrelsens förvaltning redovisar en negativ avvikelse i jämförelse med budget med 93 miljoner kronor.

Övrig verksamhet redovisar sammantaget ett resultat som är 181 miljoner kronor bättre än budget, vilket främst förklaras av lägre finansiella kostnader samt återföring av tidigare gjorda nedskrivningar i aktier i dotterföretag i Landstingshuset i Stockholm AB.

I förvaltningsberättelsens beskrivs resultatet utförligare för de olika verksamhetsområdena, hälso- och sjukvård, kollektivtrafik, kultur, regionplanering och övriga.

Jämförelsestörande poster

Jämförelsestörande poster i utfallet utgörs av realisationsvinster, varav fastighetsförsäljningar inom Landstingsstyrelsen, Landstingsfastigheter Stockholm uppgick till 348 miljoner kronor, samt försäljning av fordringar inom AB Storstockholms Lokaltrafik på 337 miljoner kronor. Effekten från ränteförändringar i koncernens bolag på 139 miljoner kronor, samt omställningskostnader kopplade till framtidens hälso- och sjukvård på –788 miljoner kronor är också som jämförelsestörande poster.

Avstämning mot balanskravet

2018 års resultat enligt balanskravet uppgick till 697 miljoner kronor. Detta innebär att landstinget har uppfyllt lagens krav på en ekonomi i balans.

Finansiering

Under 2018 behöll kreditvärderings- och ratinginstitutet Standard & Poor's ratingbetyget AA+ för Stockholms läns landsting. AB Stockholms Läns Landstings Internfinans bedrev under året placerings- och upplåningsverksamhet enligt landstingets finanspolicy.

Landstingsfullmäktige hade fastställt en upplåningsram på 95 miljarder kronor. Summan avsåg samtliga avtalade låne- och kreditlöften, låneprogram och leasingförpliktelser, samt checkräkningskrediter. Region Stockholms räntebärande skulder har under året ökat med 4 761 miljoner kronor och uppgick per den sista december 50 726 miljoner kronor.

Jämförelsestörande poster

Mkr	Utfall 2018	Utfall 2017
Under verksamhetens intäkter:		
Realisationsresultat	349	120
Under verksamhetens kostnader:		
Utrangering investeringar Röda Linjen	–	–472
Under finansnetto:		
Ränteförändring pensionsskuld i koncernens bolag	139	–126
Realisationsvinst vid försäljning av fordran hos AB Storstockholms Lokaltrafik	337	–
Omställningskostnader	**–788**	**–888**
Summa jämförelsestörande poster	**37**	**–1 366**

Resultat enligt balanskrav

Mkr	
Årets resultat	1 383
Reavinster	–686
Årets resultat efter balanskravsjusteringar	**697**
Årets balanskravsresultat	**697**

7

Investeringar

Stockholmsregionen växer, vilket ställer höga krav på god tillgänglighet och kvalitet i hälso- och sjukvården samt en väl fungerande kollektivtrafik, både för befintliga och nya invånare.

Landstingets investeringsverksamhet ska skapa eller ersätta resurser som är nödvändiga för att förverkliga politiska beslut om samhällsservice samt att medverka till att uppnå politiska mål. Investeringar som planeras ska ligga i linje med den utveckling, omfattning och de förändringar som fullmäktige beslutat och vara i paritet med de behov som finns och utgå från landstingets långsiktiga ekonomiska ramar och förutsättningar. 2018 års, liksom kommande års investeringsvolym är omfattande och innebär betydande utmaningar för landstingets ekonomi.

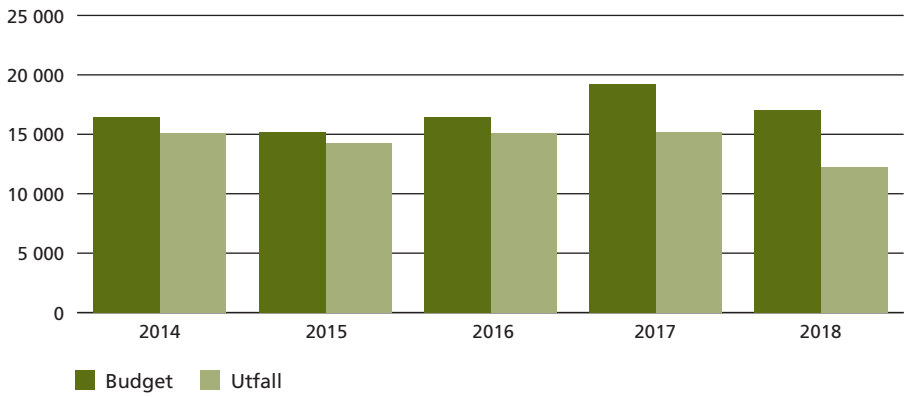
Landstinget genomför en av de största satsningarna någonsin inom hälso- och sjukvården, Framtidsplan för hälso- och sjukvården, där landstinget både bygger nytt, rustar upp och utvecklar arbetssätt som förstärker vården för att ge en tillgängligare och effektivare hälso- och sjukvård där fler patienter får rätt vård, i rätt tid, på rätt plats och till rätt kostnad. Även inom kollektivtrafikområdet genomförs stora satsningar på utbyggnaden av tunnelbanan, tvärbanor och upprustning av både Roslagsbanan och Röda linjen för att säkerställa en väl fungerande och tillgänglig kollektivtrafik i en växande Stockholmsregion.

Investeringarna för 2018 uppgick till 12 211 miljoner kronor, vilket motsvarade en upparbetningsgrad på 72 procent i förhållande till den budgeterade årsvolymen på 17 046 miljoner kronor. Total avvikelse mot budget uppgick till 4 835 miljoner kronor, varav 2 222 miljoner kronor avsåg till största delen fastighets- och utrustningsinvesteringar i hälso- och sjukvården och 2 613 miljoner kronor avsåg kollektivtrafiken. Insatser, som planerades under, men inte genomfördes 2018, förskjuts till kommande år då behov och omfattning kvarstår.

Från och med 2018 redovisas enskilda investeringsobjekt utifrån innevarande års utfall jämfört med budget och total prognos i jämförelse med total budget. Den sammanvägda prognosen är att pågående investeringarna håller sig inom budgeterade totala ramar, dock kan förskjutningar mellan åren göra att avvikelser uppstår under enskilda år. Landstingets investeringsverksamhet är omfattande och komplex med många beroenden till processer utanför landstingets rådighet och tidigare erfarenheter av större långtgående infrastrukturinvesteringar visar dock att risk finns för överskridanden.

Det är av stor vikt att landstingets nämnder och bolag säkerställer att investeringar styrs och verkställs ändamålsenligt, i enlighet med beslutad budget, tidsplan och omfattning. Landstingets nämnder och bolag med en investeringsverksamhet anmodas att intensifiera arbetet med styrning och uppföljning av investeringar genom att proaktivt och löpande arbeta med kvalitetssäkring av investeringarnas prognoser. Status, avvikelser och risker följs upp i landstingets tertial-, delårs- och årsrapportering. Berörda nämnder och bolag är hälso- och sjukvårdsnämnden, trafiknämnden, fastighets- och servicenämnden, färdtjänstnämnden, kulturnämnden, Stockholms läns sjukvårdsområde, Karolinska Universitetssjukhuset, Södersjukhuset AB, Danderyds Sjukhus AB, Södertälje Sjukhus AB, S:t Eriks Ögonsjukhus AB, Folktandvården Stockholms län AB, Ambulanssjukvården i Storstockholm AB, MediCarrier AB, Locum AB.

Investeringar 2014–2018 (Mkr)

Investeringar per nämnd och bolag

Mkr	Utfall 2018	Budget 2018	Avvikelse mot budget	Utfall 2017
Hälso- och sjukvård				
Hälso- och sjukvårdsnämnden	4,4	5,0	–0,6	19,9
Stockholms läns sjukvårdsområde	108,0	212,6	–104,6	96,6
Karolinska Universitetssjukhuset	346,5	198,0	148,5	196,6
Södersjukhuset AB	349,4	116,3	233,1	119,1
Danderyds Sjukhus AB	127,5	105,0	22,5	110,1
Södertälje Sjukhus AB	66,2	26,0	40,2	165,2
S:t Eriks Ögonsjukhus AB	18,8	12,0	6,8	9,3
Folktandvården Stockholms län AB	56,0	75,0	–19,0	62,5
Ambulanssjukvården i Storstockholm AB	9,0	15,0	–6,0	17,4
Stockholm Care AB	1,7	0,0	1,7	0,4
MediCarrier AB	1,4	2,4	–1,0	3,3
Patientnämnden	0,0	0,0	0,0	0,1
Hälso- och sjukvård totalt	**1 088,8**	**767,3**	**321,5**	**800,5**
Kollektivtrafik				
Trafiknämnden:				
Trafikförvaltningen inkl färdtjänst	306,9	267,0	39,9	508,1
Förvaltning för utbyggd tunnelbana	1 137,4	1 605,2	–467,8	684,7
AB Storstockholms Lokaltrafik	4 078,9	6 242,9	–2 164,0	6 376,4
Waxholms Ångfartygs AB	53,0	74,0	–21,0	48,4
Kollektivtrafik totalt	**5 576,2**	**8 189,1**	**–2 612,9**	**7 617,6**
Kulturnämnden	**0,6**	**0,7**	**–0,1**	**0,9**
Landstingsstyrelsen				
Landstingsstyrelsens förvaltning	253,6	2 134,5	–1 880,9	236,0
NKS Bygg	699,2	1 449,5	–750,3	2 780,5
Koncernfinansiering	0,0	0,0	0,0	491,4
Landstingsfastigheter Stockholm	4 590,3	4 500,0	90,3	3 287,8
Landstingsstyrelsen totalt	**5 543,1**	**8 084,0**	**–2 540,9**	**6 795,6**
Övrig verksamhet				
Locum AB	2,1	4,5	–2,4	1,1
Revisorskollegiet	0,1	0,2	–0,1	0,0
Övriga totalt	**2,2**	**4,7**	**–2,5**	**1,1**
Summa investeringar	**12 210,9**	**17 045,8**	**–4 834,9**	**15 215,7**

Investeringar inom hälso- och sjukvård

Investeringar inom hälso- och sjukvård utgörs av investeringar i byggnader och i utrustning. Investeringsutfallet avseende utrustningar för 2018 uppgick till 1 089 miljoner kronor, vilket var 322 miljoner kronor högre än budget. Avvikelsen mellan investeringsutfall och budget för året berodde till största delen på utrustningsinvesteringar kopplade till landstingets strategiska fastighetsinvesteringar. Investeringsutfallet redovisas av respektive nämnd och bolag, medan investeringsbudget för dessa investeringar innehas av landstingsstyrelsen. Prognosen är att beslutade investeringsutgifter för utrustningsinvesteringar kommer att hållas.

Stockholms läns sjukvårdsområde redovisade ett lägre investeringsutfall i jämförelse med budget för året med anledning av förseningar i projekt avseende investeringar i hjälpmedel.

Under 2018 har investeringsstyrning för vårdens investeringar stärkts genom att beredning och prioritering av investeringar skett i samarbete mellan landstingsstyrelsen, nämnd och bolag med verksamhetsansvar, nämnd med systemansvar och investerande nämnd och bolag.

Fastighetsinvesteringar inom hälso- och sjukvård

Fastighetsinvesteringar inom hälso- och sjukvård redovisas inom Landstingsfastigheter Stockholm. Investeringar inom Nya Karolinska Solna redovisas inom NKS Bygg.

Investeringsutfall för Landstingsfastigheter Stockholm för 2018 uppgick till 4 590 miljoner kronor och översteg årets budget med 90 miljoner kronor. Prognosen är att fastighetsinvesteringarna håller sig inom budgeterade totala investeringsutgifter, men avvikelser kan uppstå mellan åren.

Förnyade genomförandebeslut har tagits avseende ett antal av de strategiska fastighetsinvesteringarna, vilket inneburit en högre utgift för 2018 jämfört med årets budget. Detta har dock motverkats av en lägre utgift i ett antal andra investeringar under året beroende på förändringar i tidplaner i jämförelse med den bedömning som gjordes när budget 2018 fastställdes.

Under 2018 har investeringar övertagits från landstingsstyrelsen, NKS Bygg, LS 2017–1002, avseende om- och nybyggnation N-kvarteret, förbindelse Norrbacka, anpassning av radiumhemmet på Nya Karolinska Solna samt ombyggnad av Q-kvarteret.

Förnyade genomförandebeslut har tagits i ett antal av de strategiska fastighetsinvesteringarna, vilka inneburit en högre utgift för 2018 jämfört med årets budget. Samtidigt med lägre utgift i ett antal andra investeringar under året beroende på förändringar i tidsplaner jämfört med den bedömning som gjordes i budget 2018.

Tabellen redovisar större[8] fastighetsinvesteringar som pågår inom hälso- och sjukvården. Avvikelser mellan total prognos och total budget som redovisats under året 2018 har hanterats inom budgetprocessen 2019 och har beslutats av landstingsfullmäktige i december 2018. Väsentliga händelser och större avvikelser för 2018 kommenteras på nästa sida.

Hälso- och sjukvårdsinvesteringar i urval

Mkr	Utgift 2018	Budget 2018	Budget avvikelse	Total utgift	Total prognos	Total budget*	Total upparb. grad (%)	Färdigställande (år)
Ny behandlingsbyggnad, Danderyds sjukhus	562	337	225	1 650	1 829	1 829	90 %	2019
Vårdavdelningar och behandling, S:t Görans sjukhus	479	400	79	865	2 337	2 337	37 %	2022
Ny- och ombyggnation, Södertälje sjukhus	110	99	11	1 118	1 200	1 200	93 %	2019
Ny byggnad västläge – behandlingsbyggnad, Södersjukhuset	601	452	149	2 059	2 382	2 382	86 %	2020
Ny byggnad västläge – vårdbyggnad, Södersjukhuset	217	230	–13	662	763	763	87 %	2019
Vårdavdelningar, entré, Sollentuna sjukhus	438	509	–71	947	1 207	1 207	78 %	2019
Ombyggnad till vårdavdelningar etapp 1, Danderyds sjukhus	186	204	–18	513	608	608	84 %	2019
Byggnad 74 – Nytt försörjningskvarter, Södersjukhuset	93	11	82	536	578	578	93 %	2018
Ny- och ombyggnation av operation (CHOPIN), Karolinska Huddinge	602	672	–70	1259	1 940	1 940	65 %	2019
Allmänpsykiatri enkelrum, Huddinge	26	34	–8	96	140	140	69 %	2019
Nacka – vårdavdelningar	181	170	11	233	400	400	58 %	2019
Nacka – vårdavdelningar Etapp 2	1	0	1	42	190	190	22 %	**
Om & Nybyggnation N-Kvarteret (KS-NKS)	240	245	–5	240	543	543	44 %	2019

* Enligt beslutad budget 2019, LS 2017-1455.
** Slutdatum ej fastställt

8 Strategiska fastighetsinvesteringar vars totalbudget överstiger 100 miljoner kronor.

Ny behandlingsbyggnad, Danderyds sjukhus

Invändiga installationer och stomkompletteringar pågår i den nya behandlingsbyggnaden. Arbetet har skett i en högre takt än budgeterat för 2018, vilket är den huvudsakliga anledningen till att utgiften för 2018 översteg årets budget. Prognosen är att totalbudgeten kommer att hållas.

Vårdavdelningar och behandling, S:t Görans sjukhus

Stomresning och fasadarbeten har pågått för de två nya byggnaderna på sjukhusområdet. Ett förnyat genomförandebeslut, som säkerställer att investeringen kan leverera rätt omfattning, godkändes av landstingsfullmäktige i mars 2018, LS 2017–1137, och är anledning till att utgiften för 2018 överstiger årets budget. I total budget 2019 är det nya genomförandebeslutet beaktat.

Ny- och ombyggnation, Södertälje sjukhus

Invändiga installationer och stomkompletteringar av etapp 2 avseende ombyggnation av vårdbyggnad har pågått med en mindre förskjutning i tidsplan. Förhandling av slutreglering av etapp 1 avseende nybyggnation av behandlingsbyggnad pågår.

Ny byggnad västläge – behandlingsbyggnad, Södersjukhuset

Invändiga installationer och stomkompletteringar har pågått i den nya behandlingsbyggnaden. Samordnad provning, planering inför verksamhetsstart och överlämning till förvaltning har påbörjats. Ett förnyat genomförandebeslut, som säkerställer att investeringen kan leverera rätt omfattning och slutföras enligt ursprunglig tidplan, godkändes av landstingsfullmäktige i december 2017, LS 2017–1025, och är anledning till att utgiften för 2018 överstiger årets budget. I total budget 2019 är det nya genomförandebeslutet beaktat.

Ny byggnad västläge – vårdbyggnad, Södersjukhuset

I den nya vårdbyggnaden har invändiga installationer och kompletteringar samt utvändigt arbete med sockelfasad pågått enligt plan. Samordnad provning, planering inför verksamhetsstart och överlämning till förvaltning har påbörjats.

Byggnad 74 – Nytt försörjningskvarter, Södersjukhuset

Försörjningskvarteret på Södersjukhuset har färdigställts och driftsatts under 2018. Ett förnyat genomförandebeslut, som säkerställt att investeringen har kunnat leverera rätt omfattning, godkändes av landstingsfullmäktige i december 2017, LS 2017–1027, och är anledning till att utgiften för 2018 överstiger årets budget. I total budget 2019 är det nya genomförandebeslutet beaktat.

Vårdavdelningar, entré, Sollentuna sjukhus

Slutliga invändiga byggnads- och installationsarbeten har pågått i Sollentuna sjukhus. Samordnad provning, planering inför verksamhetsstart och överlämning till förvaltning har påbörjats. Utgiften för 2018 understiger årets budget med anledning av en förskjutning i tidsplanen med cirka fyra månader, detta med anledning av komplexa ombyggnadsarbeten.

Ombyggnad till vårdavdelningar etapp 1, Danderyds sjukhus

Större delen av ombyggnationerna av vårdavdelningar etapp 1 vid Danderyds sjukhus har färdigställts och resterande ombyggnationer pågår enligt plan med endast mindre återstående arbeten.

Ny- och ombyggnation av operation och radiologi, Karolinska Huddinge

Installations- och byggnadsarbeten har pågått enligt plan och nu återstår endast en mindre del av installationerna. Driftsättning av utrustning har påbörjats under året. Under föregående år utfördes arbete med detaljering av bygghandlingar som resulterade i ändrad betalplan och därmed en lägre utgift för 2018 i jämförelse med årets budget.

Om- och nybyggnation N-Kvarteret

Investeringen avser ny- och ombyggnation av N-kvarteret, tidigare Thorax, på Karolinska Universitetssjukhuset Solna. Under 2018 har arbete genomförts med projektering, rivning, förstärkningsåtgärder av byggnadernas stomme och installationsarbeten samt att en mindre tillbyggnad har skett. Utgifterna för projektet har under 2018 flyttas från NKS Bygg till Landstingsfastigheter Stockholm, enligt beslut LS 2017–1002.

Allmänpsykiatri enkelrum, Huddinge

Två etapper av ombyggnation av allmänpsykiatriska vårdavdelningar i Huddinge har färdigställts enligt plan och den resterande etappen av ombyggnation startade under hösten 2018.

Vårdavdelningar Nacka sjukhus

I en första etapp tillskapas 96 psykiatriska vårdplatser på Nacka sjukhus. Arbete har pågått med tillbyggnad, installationer, stomkomplettering och målning. En andra etapp, som innefattar geriatriska vårdplatser, är under utredning.

Nya Karolinska Solna

Under 2018 lämnades hela OPS-anläggningen över till landstinget och Nya Karolinska Solna är nu i full drift.

Ramen för tilläggsavtal mot projektbolaget på 1 700 miljoner kronor kommer att hålla, upparbetningsgraden för 2018 är 99 procent.

Investeringar består i huvudsak av pågående utrustningsinvesteringar i Nya Karolinska Solna. Utrustningsprojektens investeringar för det nya sjukhuset följer plan. Överlämnandet av utrustning till Karolinska Universitetssjukhuset för kvarvarande faser fem och sex pågår och beräknas avslutas under andra kvartalet 2019 och prognosen är att budget hålls.

Utfallet för N-kvarterets utrustningsprojekt för 2018 blev 27 miljoner kronor lägre. Orsaken är senarelagd upphandling och installation, projektets totala ram är oförändrad.

Projektet för informations- och kommunikationsteknik är något försenad bland annat beroende på tvister med leverantörer men projektet beräknas kunna stänga under första halvåret 2019.

Projektet för inredning avslutades i sin helhet under 2018 inom budget.

Investeringarna i ny-och ombyggnation av N-kvarteret, ombyggnation av Q-huset och anpassning av radiumhemmet på Nya Karolinska Solna har överförts till Landstingsfastigheter Stockholm i enlighet med landstingsfullmäktiges beslut, LS 2017–1002.

Investeringar Nya Karolinska Solna

Mkr	Utfall 2018	Budget 2018	Ack. utfall t.o.m.2018	Total-prognos	Total-budget	Upparb. ningsgrad %
Byggnad*						
Pågående nybyggnad SLL-andel	28	46	976	1 027	1 027	95 %
Tilläggsavtal/Ändringsförfrågningar **	174	131	1 686	1 700	1 700	99 %
Tilläggsavtal Forskningsbyggnaden K-finansierat			40	40	40	100 %
Pågående nybyggnad OPS-andel***	0	0	14 641	14 641	14 641	100 %
Kreditiv och indirekt kostnad OPS	0	0	3 874	3 874	3 894	99 %
Ospecificerade objekt Solna <100mkr	6	46	14	87	87	16 %
-varav Hyresgästanpassningar	6					
Totalt byggnad	**209**	**223**	**21 230**	**21 369**	**21 389**	**99 %**
-därav driftsatta byggnader****			21 504			
Konst	**6**	**4**	**34**	**34**	**34**	**100 %**
Utrustning						
IT och kommunikationsteknik	79	104	509	767	767	66 %
Medicinteknisk utrustning	456	572	2 515	2 890	2 890	87 %
Inredning	11	50	153	150	160	96 %
Utr./inr. U2 plan 5–10, radiofarmlab	19	34	80	116	116	69 %
Utr./inr. Behandlingshuset	40	48	42	81	86	49 %
N-kvarterets utrustning	9	50	13	148	148	9 %
Ospecificerade objekt <100 mkr	0	50	0	172	172	0 %
Totalt utrustning	**614**	**907**	**3 312**	**4 324**	**4 339**	**76 %**
Summa	**829**	**1 135**	**24 577**	**25 726**	**25 762**	**95 %**

* Exklusive investeringar i Thoraxhuset, L-kvarteret och ALB.
** Exklusive tilläggsavtal som ingår i MT-projektets ram.
*** Beslutad ”construction cost” 14 641 mdkr enligt avtal.
**** Här ingår byggnadsvärde finansierat via utrustningsprojekten.

Kostnader Nya Karolinska Solna

Mkr	Utfall 2008–2017	Utfall 2018	Budget 2018	Total 2008–2018
Ledning och administration	**112**	**0**	**6**	**112**
Projekt				
Verksamhetsrelaterat, överfört till Karolinska	1 292	491	389	1 783
Inredning	1	0	0	1
IT och kommunikationsteknik	20	1	0	21
Medicinteknisk utrustning	91	2	0	93
Konst	16	7	2	23
Evakuering och förberedande arbete samt avtalsfrågor	656	5	9	661
Totalt projekt	**2 076**	**507**	**400**	**2 583**
Driftkostnader NKS				
Parkerings-, Teknikhus och sjukhusdel	2 537	1 869	2 063	4 406
Totalt driftkostnader NKS	**2 537**	**1 869**	**2 063**	**4 406**
Total kostnad	**4 725**	**2 376**	**2 469**	**7 101**

Investeringar inom kollektivtrafik

Kollektivtrafikinvesteringar redovisas inom trafiknämnden[9]. Investeringsutfallet inom kollektivtrafiken för år 2018 uppgick till 5 576 miljoner kronor, vilket motsvarar en upparbetningsgrad på 68 procent i förhållande till årets budget på 8 189 miljoner kronor.

Avvikelsen mellan budget och utgift för året ligger på 2 613 miljoner kronor vilket hänförs främst till förändringar som skett i de större investeringarna där flera investeringar förskjutits i tid, vilket bidragit till lägre utgifter 2018. För investeringar i utbyggd tunnelbana ligger avvikelser främst i förskjutning i planläggningsprocess och byggstart, omtag i projektering på grund av ändrade förutsättningar för lokalisering av depåer, översyn av byggkostnader, samt ny utformning av station Sofia. För trafikinvesteringar hänförs de större avvikelserna i jämförelse med budget till förskjutningen av fordonsleverans och hävning av leverantörsavtal inom Program Röda linjens uppgradering, samt förändring av aktiveringstidpunkt för slutfaktureringen av fordon inom Program Pendeltåg.

Under 2018 har investeringsstyrningen stärkts inom kollektivtrafikinvesteringar främst kring tydliggörandet av arbetsflödena i investeringsprocessen, utveckling av styrning, arbetssätt och organisation samt förtydligande av roller och kompetenser under hela investeringsprocessen, från tidiga skeden till effekthemtagning.

Program Citybanan har under 2018 avslutats. Investeringarna Bussterminal Slussen, LS 2018–1215, Bytespunkt Slussen upprustning, LS 2017–1588, och Rissne tunnelbanedepå, LS 2018–1147, har påbörjats under året.

Större kollektivtrafikinvesteringar

Tabellen redovisar större[10] investeringar inom kollektivtrafiken som pågår under året. Avvikelser mellan total prognos och total budget som redovisats under året 2018 har hanterats inom budgetprocessen 2019 och har beslutats av landstingsfullmäktige i december 2018. Väsentliga händelser och större[11] avvikelser för 2018 kommenteras på nästa sida.

Kollektivtrafikinvesteringar i urval

Mkr	Utgift 2018	Budget 2018	Budget avvikelse	Total utgift	Total prognos	Total budget*	Total upparb. grad (%)	Färdigställande (år)
Program Roslagsbanans uppbyggnad	1 165	1 058	107	6 112	9 651	9 651	63 %	2026
Program Bussdepåer	216	509	–293	2 464	3 817	3 817	65 %	2025
Program Slussen	2	38	–36	280	369	369	76 %	2022
Program Röda linjens uppgradering	106	1 222	–1 116	5 314	13 261	13 261	40 %	2024
Program Tvärbanan Norr Solnagrenen	68	110	–42	5 437	5 529	5 529	98 %	2020
Program Spårväg City	192	169	24	2 819	2 949	2 949	96 %	2021
Program Spårdepåer**	5	0	5	881	881	876	101 %	2018
Program Tvärbana Norr Kistagrenen	213	496	–283	677	4 937	4 937	14 %	2025
Program Pendeltåg	–224	324	–547	11 686	11 712	11 712	100 %	2020
Program Saltsjöbanan	154	135	19	1 250	1 670	1 670	75 %	2026
Bussterminal Slussen	228	150	78	616	1 891	1 891	33 %	2025
C20- uppgradering	112	113	–1	317	1 367	1 367	23 %	2023
Bytespunkt Slussen upprustning	16	0	16	16	500	500	3 %	2025
Lågfrekvent underhåll Pendeltåg X60	75	114	–39	406	535	535	76 %	2020
Utbyte av hissar och rulltrappor	154	186	–32	514	1 500	1 500	34 %	2024
Utbyggnad av Älvsjö depå	3	35	–32	5	865	865	1 %	2024
Hässelbygrenen	0	15	–15	23	1 784	1 784	1 %	2026
Tunnelbana till Nacka och söderort	605	786	–181	1 560	13 654	13 654	11 %	2026
Tunnelbana till Arenastaden	174	235	–60	700	4 214	4 214	17 %	2024
Station Södra Hagalund	53	62	–9	96	1 282	1 282	7 %	2024
Tunnelbana till Barkarby	198	251	–53	564	3 249	3 249	17 %	2024
Depå Högdalen	106	269	–163	245	1 615	1 615	15 %	2024
Depå Tillkommande	0	0	0	0	1 866	1 866	0 %	2024
Fordon	2	3	–1	5	2 389	2 389	0 %	2024

* Enligt beslutad budget 2019, LS 2017-1455.
** Enligt beslutad budget 2018, LS 2017-0452

9 Innefattar trafiknämndens två förvaltningar samt AB Storstockholms Lokaltrafik och Waxholms Ångfartygs AB.

10 Investeringar vars totalbudget överstiger 300 miljoner kronor.

11 Avvikelser över 30 miljoner kronor.

Program Roslagsbanans utbyggnad

Delar av Roslagsbanans Österskärsgren stängdes av under året för utbyggnad av dubbelspår och utbyggnad av Åkersberga station. Byggandet av Molnby depå fortsatte under året enligt plan. Konsekvenser av förseningar tidigare år vad gäller Roslags-Näsby -Tibble och Tibble Visinge har belastat året och genom tidigarelagda aktiviteter för Molnby depå varit de främsta anledningarna till att utgifter överstigit årets budget med 107 miljoner kronor.

Program Bussdepåer

Två entreprenadkontrakt för Tomteboda bussdepå tecknades 2018. Färdigställande av bussterminalen Haningeterrassen pågår och upphandling av inredningsentreprenad är påbörjad. De främsta anledningarna till att utgiften understigit årets budget med 293 miljoner var förskjutning i detaljplanen för Tomteboda och att bygglov inte erhölls enligt tidplan samt att förskjutningar skett kring Enlunda till följd av en försenad lantmäteriförrättning.

Program Röda linjens uppgradering

De första nya fordonen för tunnelbanan, C30, mottogs för tester under året. Planeringsarbetet med IT-funktioner och övriga nödvändiga åtgärder har pågått och pågår. Förskjutning av utgifter för fordonsleverans, C30, och det upphävda avtalet med signalsystemsleverantör för tunnelbanans röda linje som skedde 2017, är de främsta anledningarna till att utgiften understigit årets budget med 1 116 miljoner kronor. En översyn av programmet pågår. Totalprognosen kvarstår i enlighet med beslutad budget till dess utredningen är klar.

Program Tvärbana Norr Solnagrenen

På Solnagrenen fortsatte färdigställandet av ATC-systemet under året. Förskjutningar i signalprojektet skedde då leverantören inte levererade funktioner enligt tidplan, vilket var den främsta anledningen till att utgiften understeg årets budget med 42 miljoner kronor.

Program Spårväg City

Under året slutfördes arbetet med att förlänga linje 7 från Kungsträdgården till T-Centralen och den nya sträckan togs i drift. Arbetet med att försörja spårvägen med ström samt förberedelser för ombyggnad av spårvagnsdepån Alkärrshallen fortsatte under året. Under 2018 slutfördes också färdigställandet av spårområdet på AGA-depån.

Program Tvärbana Norr Kistagrenen

Byggnadsarbetet startades vid Ulvsunda och Bromma Blocks. Under året genomfördes entreprenaduppphandlingar för sträckan fram till Bromma flygplats och förberedelser för sträckan Bromma flygplats till Helenelund. Försenade detaljplaner bidrog till att avtal med leverantör inte kunde tecknas vilket är den främsta anledningen till att utgiften understeg årets budget med 283 miljoner kronor.

Program Pendeltåg

Aktiveringstidpunkten för slutfaktureringen av fordon ändrades efter att budgeten antagits under året. Detta samt en justering av tidigare års utgifter för inköp av fordon var huvudanledningarna till att utgiften understeg årets budget med 547 miljoner kronor.

Bussterminal Slussen

Utgifter för Slussen upparbetades utifrån nya direktiv från Stockholms stad i högre takt än planerat och entreprenaden för bergschaktning tidigarelades. Det högre tempot i projektet bidrog till att utgifterna översteg årets budget med 78 miljoner kronor.

Tunnelbana till Nacka och Söderort

Projekteringsarbetet pågick under 2018 med fokus på bygghandlingsprojektering. Järnvägsplanen skickades in till Trafikverket för fastställande. Förberedande arbeten vid Sockenplan, Sundstabacken och stationerna Sickla och Järla färdigställdes under året och förstärkning av befintligt bussdäck vid Gullmarsplan samt viss rivning och installationsarbete påbörjades. Ett sidoavtal för markåtkomst tecknades med Stockholm stad, ett principavtal för etableringsytor med Nacka kommun och ett samarbetsavtal gällande korsningspunkter med Trafikverket. Senarelagd byggproduktion var den främsta anledningen till att utgiften understeg årets budget med 181 miljoner kronor.

Tunnelbana till Arenastaden, inklusive Station Hagalund[12]

Stationerna till Arenastaden tilldelades under 2018 ett internationellt arkitekturpris. Upphandling påbörjades för arbetstunnlarna i Hagastaden och i Hagalund. Ett tredjepartsavtal för övertagande och nyttjanderätt av arbetstunneln i Hagastaden slöts med Trafikverket. Tunnelbana till Arenastaden erhöll den 25 maj 2018 en dom från mark- och miljödomstolen gällande bortledande av grundvatten. Domstolen beslutade om tillåtlighet och verkställighet vilket medger att domen kan tas i bruk, på egen risk, innan den vunnit laga kraft även i samband med eventuella överklaganden. Landstinget beslöt att inte överklaga domen, däremot inkom det tre överklaganden av den och ärendet ligger nu för beslut om prövningstillstånd. Förskjutning av planläggningsprocessen och produktionsstart är huvudanledningarna till att utgiften understeg årets budget med 70 miljoner kronor, varav 60 miljoner kronor avsåg utgifter för investeringen Arenastaden.

Tunnelbana till Barkarby

Det första spadtaget för att manifestera byggstarten för Tunnelbana till Barkarby togs under året. Granskningsfas startade inför leverans av förfrågningsunderlag för Järfällatunneln, den stora berg- och anläggningsentreprenaden. En miljödom erhölls och kommunernas detaljplaner justerades mot bakgrund av domen. Järnvägsplanen fastställdes i slutet av året och kontrakten för de tre arbetstunnlarna tecknades. Två avtal tecknades under året med Trafikverket, vilket innebär att Trafikverket nu tagit över ansvaret för Mälarbanans biljetthall och noden vid Barkarby bytespunkt samt att det nu

[12] Station Hagalund redovisas som ett separat investeringsobjekt i budget för 2018 och 2019, men arbetet utförs och redovisas inom samma projekt som Tunnelbana till Arenastaden.

finns ett avtal med Förbifart Stockholm som reglerar ansvar och kostnader vid korsningspunkten. Entreprenadkontrakt tecknades för Veddesta arbetstunnel. Förskjutning av byggstart för de tre arbetstunnlarna skedde under året vilket var de främsta anledningarna till att utgifterna understeg budget med 53 miljoner kronor.

Depå Högdalen

Under året beslutades att bygga en dubbelspårstunnel som ansluter till Farstagrenen, söder om Hökarängens station. Omtag skedde i projekteringsarbetet på grund av ändrade förutsättningar i depåutbyggnadens lokalisering och omfattning inför kommande genomförande. Det var orsaken till att utgiften understeg årets budget med 163 miljoner kronor.

Investeringar inom landstingsstyrelsen

Investeringsutfallet för landstingsstyrelsen (exklusive NKS Bygg) för 2018 uppgick till 254 miljoner kronor och understeg årets budget med 1 881 miljoner kronor.

Avvikelsen mellan investeringsutfall och budget för året berodde till största delen på strategiska utrustningsinvesteringar kopplade till landstingets strategiska fastighetsinvesteringar. Investeringsutfallet för de strategiska utrustningsinvesteringarna redovisades av respektive nämnd och bolag och uppgick till 509 miljoner kronor. Budget för året för dessa investeringar uppgick till 1 479 miljoner kronor. Budgetansvar för dessa investeringar innehas av landstingsstyrelsen och därmed uppstod en budgetavvikelse på 1 479 miljoner kronor på landstingsstyrelsen. Det lägre investeringsutfallet berodde på tidsförskjutningar i projekten och prognosen är att totala budgeterade ramar på sikt kommer att förbrukas.

Landstingsstyrelsen ansvarar för genomförandet av programmet Framtidens vårdinformationsmiljö SLL. Budget för 2018 uppgick till 488 miljoner kronor men utgifterna redovisades under 2018 som driftskostnader, då det motsvarar programmets nuvarande skede.

Övriga investeringar inom landstingsstyrelsens förvaltning bestod till största delen av investeringar i IT-utrustningar med budget för 2018 på 150 miljoner kronor. Totalt har 142 miljoner kronor av budgeten förbrukats under året.

8 Ekonomisk utveckling

Landstingets ekonomi påverkades av den ekonomiska utvecklingen globalt, liksom av den ekonomiska utvecklingen och konkurrenskraften i Sverige som helhet. När världsekonomin utvecklas väl och de svenska företagens konkurrenskraft är stark kan företagen i länet anställa fler. Den ekonomiska utvecklingen antas bli mer dämpad de kommande åren. Skatteintäkterna, som utgör den huvudsakliga basen i landstingets ekonomi, beräknas utvecklas i lägre takt. Den lägre utvecklingen avspeglar en förväntad avmattning av konjunkturläget.

Den ekonomiska utvecklingen i världen[13]

Det internationella konjunkturläget var fortsatt starkt under 2018 men det fanns tecken på en något svagare utveckling i flera regioner. USA befann sig fortfarande i en högkonjunktur medan tillväxten i euroområdet och i flera tillväxtekonomier bromsade in. Samtidigt var efterfrågan på arbetskraft i den globala ekonomin fortsatt god i de flesta regioner vilket innebar hög sysselsättning och minskad arbetslöshet. Även om många indikatorer fortfarande pekade på en relativt god utveckling för världsekonomin var det mycket som tydde på att tillväxten i den globala bruttonationalprodukten[14] (BNP) nådde kulmen 2018 och kommer att sjunka något under 2019 och 2020. Den utvidgade handelskonflikten mellan USA och Kina, Storbritanniens planerade utträde ur EU samt en ökad politisk oro i världen var några faktorer som i kombination med något mer restriktiv penningpolitik bidrog till en förväntad lägre global tillväxt framöver.

Den ekonomiska utvecklingen i Sverige[15]

Den svenska ekonomin är på väg in i en avmattningsfas. Efter flera år med en starkt växande bruttonationalprodukt bedömdes högkonjunkturen ha kulminerat under första halvåret 2018. De senaste årens högkonjunktur ökade efterfrågan på investeringar och tillväxten i bostadsinvesteringar steg till historiskt höga nivåer i början av 2018. Sedan dess har bostadsinvesteringarna minskat, delvis som en följd av att priserna på bostäder föll under hösten 2017 och inledningen av 2018. De totala investeringarna gav ett relativt stort bidrag till efterfrågetillväxten 2018, men 2019 bedöms de i stället bidra negativt till efterfrågetillväxten.

Den svenska arbetsmarknaden var fortsatt stark 2018 men hämmades något av nedgången i byggsektorn och bristen på arbetskraft med efterfrågad kompetens inom vissa branscher. Sysselsättningstillväxten bromsade in 2018 och bedöms sjunka ytterligare något under 2019. Arbetsmarknaden i tjänstebranscherna 2019 är däremot mycket stark och står för nästan hela uppgången i sysselsättningen.

Inflationen låg under 2018 runt två procent och i december tog Riksbanken beslut om att höja reporäntan för första gången på sju år.

BNP-tillväxt 2017–2019

Kalenderkorrigerade världen, Procentuell förändring	Utfall 2017	Prognos 2018	Prognos 2019
USA	2,2	2,9	2,7
Euroområdet	2,5	1,9	1,7
Kina	6,9	6,6	6,3
OECD	2,5	2,3	2,1
Världen	3,8	3,8	3,6
Sverige	2,4	2,3	1,3

Källa: Konjunkturinstitutet.

Nyckeltal svensk ekonomi 2017–2019

Procentuell förändring om inget annat anges	Utfall 2017	Prognos 2018	Prognos 2019
BNP*	2,4	2,3	1,3
Sysselsättning	2,3	1,8	0,9
Arbetade timmar*	2,1	1,9	0,8
Arbetslöshet (procent av arbetskraften)	6,7	6,3	6,4
Timlön	2,3	2,5	2,7
Konsumentpriser, KPI	1,8	1,9	2,0
Skatteunderlag, riket	4,5	3,6	3,0
Befolkningsökning (1 nov)	1,4	1,1	1,0

* Kalenderkorrigerad.
Källor: SCB, Konjunkturinstitutet och Sveriges Kommuner och Landsting.

[13] Källa: Konjunkturinstitutet.

[14] Bruttonationalprodukt (BNP) är ett mått på den totala ekonomiska aktiviteten i ett land under en tidsperiod, vanligen ett år. Det kan uttryckas som värdet av total konsumtion av varor och tjänster, bruttoinvesteringar samt export minus import.

[15] Källor: Statistiska centralbyrån, Arbetsförmedlingen, Konjunkturinstitutet, Sveriges Kommuner och Landsting och Skandinaviska Enskilda Banken.

Den ekonomiska utvecklingen i Stockholms län[16]

Stockholm är det län med högst bidrag till Sveriges bruttonationalprodukt i förhållande till dess befolkningsstorlek. Utvecklingen i länets ekonomi har därför stor betydelse för hela landets välstånd. Efter flera år med såväl optimistiska företag som hushåll märktes under 2018 ett dystrare stämningsläge och ekonomins tillväxt befann sig i nivå med det historiska genomsnittet.

Arbetsmarknaden i länet var fortsatt god 2018 och sysselsättningen väntas öka även 2019, samtidigt sjunker arbetslösheten. Stockholm har länge lidit av en generell arbetskraftsbrist, vilken dessutom har förvärrats under senare år. Utvecklingen sker i riktning mot en mer tudelad arbetsmarknad, i likhet med i övriga landet, och personer som står långt från arbetsmarknaden utgör en allt större del av samtliga arbetslösa i Stockholms län.

Landstinget har ett relativt högt kreditbetyg och en väl diversifierad upplåning med flera finansieringskällor. Den ökade upplåningen innebär ändå att landstingets ekonomi blir allt mer känslig för ränteutvecklingen på den svenska och den internationella kreditmarknaden.

Nyckeltal Stockholms län 2016–2018

	2016	2017	2018
Sysselsättning (4:e kv), procent	71,6	71,9	73,1
Arbetslöshet (4:e kv), procent	5,8	5,8	5,1
Nystartade företag (t.o.m. sep)	17 408	15 985	16 163
Skatteunderlag, länet, procent	5,3	4,9	4,0
Befolkningsökning (1 nov), procent	1,6	1,7	1,6

Källor: SCB och Tillväxtanalys.

16 Källor Statistiska centralbyrån, Stockholms handelskammare, Arbetsförmedlingen och Tillväxtanalys.

9

Hälso- och sjukvård

Hälso- och sjukvården i Stockholms läns landsting ska vara trygg, tillgänglig, av hög kvalitet och präglas av valfrihet. Rätt vård ska ges i rätt tid och på rätt vårdnivå. Patienterna ska ha stor frihet att själva välja vård efter behov. Ett hälsofrämjande och sjukdomsförebyggande arbetssätt ska prägla hälso- och sjukvården. Hälso- och sjukvården i Stockholms läns landsting bedrivs inom somatisk vård, geriatrisk vård, primärvård, psykiatrisk vård och tandvård.

Framtidsplan för hälso- och sjukvården

Hälso- och sjukvårdsnämnden har ansvaret för genomförande, uppföljning och kommunikation av Framtidsplan för hälso- och sjukvården. Framtidsplanens syfte och övergripande målbild för vården 2025 är förbättrad tillgänglighet, god kvalitet och delaktighet samt en hög effektivitet. Under 2018 fortsatte arbetet med att säkerställa genomförandet av Framtidsplanen och dess huvudstrategier utgående från fem fokusområden:

- Strukturförändring enligt Framtidsplanen
- Säkerställande av närsjukhusstruktur
- Förändringar inom barnsjukvård
- Nätverkssjukvården[17] – långsiktig och strategisk utveckling
- Akut omhändertagande och patientvägledning

Under 2018 prioriterade hälso- och sjukvårdsnämnden arbetet med införandet av den nya vårdstrukturen för akut omhändertagande och patientvägledning av vuxna. Utgångspunkten har varit etablerandet av en intensivakut på Karolinska Universitetssjukhuset i Solna, som öppnades i maj 2018. Omstyrning av patientflöden i den nya vårdstrukturen har skett stegvis och påverkat många vårdproducenter. Närakuterna fick tillsammans med länets husläkarjourer ett utökat akutuppdrag. En gemensam kvalitetssäkrad rutin, Hänvisningsstöd SLL, för alla vårdgivare, togs fram av hälso- och sjukvårdsnämnden. Detta för att vägledning av patienter till lämpligaste vårdform ska vara patientsäker, tydlig och enhetlig. Införandet av den nya vårdstrukturen har förlöpt enligt plan. Samtidigt inleddes ett intensifierat arbete avseende akut omhändertagande samt hänvisning och patientvägledning av barn. Kommunikations- och informationsinsatser på olika nivåer till befolkningen och patienter samt inom hälso- och sjukvårdsstrukturen har varit viktiga.

Under året har även arbete skett gällande framtagande av primärvårdstrategi samt påbörjat framtagande av sjukhusavtal som ska gälla från och med 2020.

Hälso- och sjukvårdsnämndens uppföljning av Framtidsplanens genomförande har under 2018 varit systematisk och regelbundet omfattat bland annat vårdbehovsprognos, vårdflyttar och patientsäker omstyrning, investeringar, Framtidens vårdinformationsmiljö, digitala tjänster. Avseende kompetensförsörjning inledde nämnden under året en samverkan med HR-avdelningen vid regionledningskontoret för att klargöra roller och ansvar.

Arbetet med framtidens hälso- och sjukvård startades under 2009–2010 och var föranlett av en förväntad befolkningsökning på 350 000 invånare under en 10-årsperiod, att Nya Karolinska i Solna skulle bli ett mindre sjukhus än gamla Karolinska i Solna samt att infrastrukturen på regionens sjukhus och andra vårdinrättningar var gammal och delvis uttjänt. Dessutom behövde vårdkapaciteten utanför akutsjukhusen utvecklas för att möta befolkningens behov. Framtidsplanerna tog hänsyn till ovan nämnda förutsättningar. Nu knappt tio år senare kan det konstateras att en del grundläggande förutsättningar har förändrats sedan den första Framtidsplanen beslutades 2011. Exempel på det är befolkningens förändrade behov av vård, en ökad digitalisering och en ny struktur med nya vårdformer inom det akuta omhändertagandet. Arbetet med en övergripande kartläggning av nuläget för Framtidsplanen påbörjades inom hälso- och sjukvårdsnämnden under 2018 och beräknas vara klar i början av 2019. Utifrån kartläggningen av nuläget startar sedan ett arbete med analys och bedömning av genomförandet i förhållande till vad som beskrevs i Framtidsplanen 2011 och målbild 2025.

I och med öppnandet av intensivakuten på Karolinska Universitetssjukhuset har genomförandet av framtidens hälso- och sjukvård kommit en bra bit på väg. Under året fortsatte etableringen av närakuter och specialistcentra. Övriga akutsjukhus fick även förändrade och utökade uppdrag som en följd av framtidens hälso- och sjukvård.

Mål och uppdrag för hälso- och sjukvården

Hälso- och sjukvårdsnämnden har ansvar för det övergripande målet Tillgänglighet, valfrihet och kvalitet i hälso- och sjukvården och tillhörande mål. Hälso- och sjukvårdsnämnden har en beställarroll där de ska säkerställa att medborgarnas behov av hälso- och sjukvård tillgodoses. Arbetet med att uppnå det övergripande målet skedde tillsammans med såväl externa som interna sjukvårdsproducenter i regionen. Nämnden styrde mot uppsatta mål samt följde upp och vidtog åtgärder om målen riskerade att inte uppnås. Kopplat till målen har nämnder och bolag kunnat erhålla uppdrag i budget eller löpande under året.

Tillgänglighet, valfrihet och kvalitet i hälso- och sjukvården

Det övergripande målet Tillgänglighet, valfrihet och kvalitet i hälso- och sjukvården har fyra mål: Vård i rätt tid och på rätt plats, Säker vård, Hög effektivitet, samt Högt förtroende för vården.

Det övergripande målet Tillgänglighet, valfrihet och kvalitet i hälso- och sjukvården har uppfyllts för 2018.

Vård i rätt tid och på rätt plats

De indikatorer som använts för att styra mot målet Vård i rätt tid och på rätt plats fokuserade på korta väntetider till hälso- och sjukvården. Målet har uppnåtts för 2018.

Stockholms läns landstings målsättning var högre än vad som följer av den nationella vårdgarantin. Den nationella vårdgarantins tidsgränser innebär att samma dag som en patient söker hjälp för ett hälsoproblem ska patienten få kontakt med primärvården, till exempel vårdcentralen eller sjukvårdsrådgivningen. Det kan ske via telefon eller genom besök. Bedömer vårdpersonal att patienten behöver träffa en läkare ska patienten få en tid inom högst sju dagar, till exempel på vårdcentralen. Om patienten får en remiss till den planerade specialiserade vården ska patienten få en tid för besök inom 90 dagar. Det gäller även om patienten sökt vård utan remiss. Efter beslut om

[17] Framtidsplanens nätverkssjukvård syftar till nära samverkan mellan olika vårdaktörer och vårdgrenar.

behandling, till exempel en operation, ska patienten få en tid till detta inom 90 dagar.

Landstinget föll väl ut i uppföljningen av den nationella vårdgarantin. Exempelvis fick 93 procent (december 2018) av patienterna i Stockholms län tid för ett första besök hos specialistläkare inom 90 dagar, mot ett genomsnitt i riket på 81 procent. Andel patienter som får tid för behandling inom 90 dagar är 86 procent i Stockholms län, mot ett genomsnitt i riket på 71 procent.

Måluppfyllelse för 2018 mäts i förhållande till landstingets egen mer långtgående vårdgaranti, vilken innebär att samma dag som patienten ringer ska kontakt med primärvården etableras. Om vårdpersonalen bedömer att patienten behöver träffa en läkare eller annan hälso- och sjukvårdspersonal ska patienten få en tid på vårdcentralen inom högst fem dagar. Inom 30 dagar från besöket på husläkarmottagningen ska patienten få träffa en specialist, efter beslut om remiss. Inom 90 dagar, efter att beslut har tagits om behandling eller annan åtgärd enligt specialistens bedömning, ska patienten få behandling, om det inte finns medicinska skäl att vänta.

Målet har följts upp genom följande indikatorer:

- *Andelen specialistläkarbesök utanför akutsjukhusen* har ökat i jämförelse med föregående år till 55 procent, vilket är lika med målvärdet. Den omfattande omstrukturering, som pågått sedan 2016 där specialistvård som inte kräver akutsjukhusens resurser flyttas till aktörer utanför akutsjukhusen, bedöms vara den främsta orsaken.
- *Andelen besök på närakuter av det totala antalet besök på närakuter och på akutsjukhusens akutmottagningar* har ökat i jämförelse med föregående år från 38 procent till 47 procent och var även högre än målvärdet på 40 procent.
- *Andelen patienter som får vård inom fem dagar hos husläkare* fick ett utfall på 92 procent och översteg fastställt målvärde på 90 procent.
- *Andelen patienter som får tid för första besök hos specialistläkare inom 30 dagar* var 73 procent och ökade med en procentenhet från föregående år och uppfyllde även målvärdet för 2018.
- *Andel patienter som får tid för behandling inom 90 dagar* var 85 procent, vilket var en förbättring i jämförelse med föregående år, då utfallet var 84 procent. Indikatorn nådde dock inte upp till målvärdet för 2018. Det är främst Karolinska Universitetssjukhuset som hade problem bland annat med bemanning och därmed tillgängligheten under 2018. Under året infördes en särskild tillgänglighetssatsning för att

Tillgänglighet, valfrihet och kvalitet i hälso- och sjukvården

Mål och indikator	Utfall 2018	Mål 2018	Utfall 2017	Uppfyllt 2018
Vård i rätt tid och på rätt plats				
Andel specialistläkarbesök utanför akutsjukhus	55%	≥ 55 %	53 %	Ja ●
Andel besök på närakuter av det totala antalet besök på närakuter och akutsjukhusens akutmottagningar	46,8%	≥ 40 %	38,1 %	Ja ●
Andel patienter som får vård inom 5 dagar hos husläkare	92%	≥ 90 %	–	Ja ●
Andel patienter som får tid för första besök hos specialistläkare inom 30 dagar	73%	≥ 73 %	72 %	Ja ●
Andel patienter som får tid för behandling inom 90 dagar	85%	≥ 90 %	84 %	Nej ●
Säker vård				
Förekomsten (prevalensen) av vårdrelaterade infektioner	7,1%	≤ 8,1 %	7,5%	Ja ●
Återinläggning inom 7 dagar inom slutenvården för personer (80+)[1)]	8,2%	≤ 7,5 %	8,3 %	Nej ●
Antibiotikaförskrivning (antalet uthämtade antibiotikarecept per 1 000 invånare)	313	≤ 325	331	Ja ●
Hög effektivitet				
Andel husläkarmottagningar som bedriver ett aktivt sjukdomsförebyggande arbete	74,8%	≥ 70 %	67,4 %	Ja ●
Följsamhet till Kloka listan	84%	≥ 86 %	84 %	Nej ●
Beställarens köpkraft[2)]	87,4%	≥ 85,3 %	87,8 %	Ja ●
Högt förtroende för vården				
Andel av befolkningen som har ett stort förtroende för vården	58%	≥ 65,0 %	60 %	Nej ●
Andelen som anger att det skulle rekommendera sin husläkarmottagning till andra[2)]	76%	≥ 82,0 %	78 %	Nej ●

[1)] Andelen patienter äldre än 80 år som skrivits ut under året och som sedan har återinskrivits inom 7 dagar, exklusive in- och utskrivningar till psykiatrisk slutenvård.

[2)] Köpkraften mäts genom att den hälso- och sjukvård som Stockholms läns befolkning konsumerar ställs i relation till dess kostnader. Kostnaderna justeras för inflation med hjälp av landstingsprisindex som tas fram av Sveriges Kommuner och Landsting (SKL). Vårdkonsumtionen mäts för somatisk specialistvård och geriatrik med DRG-poäng, för primärvård med besök och för psykiatrik med besök och slutenvårdstillfällen. För psykiatrik vägs besök och slutenvårdstillfällen samman till ett samlat vårdkonsumtionsmått. De fyra vårdgrenarna vägs sedan samman till ett index för köpkraften. Indexet är satt till 100 år 1999.

minska vårdköerna och öka tillgängligheten på akutsjukhusen, särskilt gällande barnsjukvård och cancersjukvård på Karolinska Universitetssjukhuset. Karolinska Universitetssjukhuset har vidtagit en rad åtgärder för att öka tillgängligheten. Åtgärder har genomförts internt på sjukhuset och hjälp har tagits av externa vårdgivare inom landstinget, vårdgivare i andra landsting och även utomlands. För att förbättra tillgängligheten har omfattande insatser även genomförts av flertalet vårdgivare inom landstinget. Tillgänglighetssatsningen bidrog till att färre patienter behöver vänta på behandling jämfört med början av 2018, men i slutet av 2018 fanns det är fortfarande många väntande över vårdgarantins gräns. Under året arbetade Karolinska Universitetssjukhuset intensivt med att minska vårdköerna och samarbetet mellan sjukhusen har förbättrats under året. Utvecklingen har haft en positiv trend men inte uppnått fastställda mål.

Säker vård

Målet har mätts genom tre indikatorer: Förekomsten av vårdrelaterade infektioner, återinläggning inom sju dagar inom slutenvården för personer äldre än 80 år och antibiotikaförskrivning. Målet har uppnåtts 2018.

Målet har följts upp genom följande indikatorer:

- *Förekomsten (prevalensen) av vårdrelaterade infektioner* minskade till 7,1 procent i jämförelse med 7,5 procent föregående år och var lägre än målvärdet på 8,1 procent. För ett fortsatt långsiktigt arbete med att förebygga vårdrelaterade infektioner uppdaterades Region Stockholms övergripande Handlingsprogram för att minska vårdrelaterade infektioner i hälso- och sjukvården. Handlingsprogrammet är ett stödjande kunskapsunderlag för alla vårdgivare, men också ett styrande dokument för uppföljning av åtgärder inom åtta identifierade insatsområden.
- *Återinläggning inom sju dagar inom slutenvården för personer (80+).* Återinläggningsfrekvensen minskade från 8,3 procent 2017 till 8,2 procent 2018, men uppfyllde inte målvärdet 7,5 procent. Orsaken till detta var flera, till exempel färre vårdplatser, personalbrist och nya rutiner som infördes gällande utskrivning. Även antalet platser på särskilt boende för äldre inom kommunerna påverkade utfallet. Sommarens värmebölja kan också ha bidragit till återinläggningar genom att många äldre varit extra utsatta för risker med uttorkning och därför i behov av sjukhusvård.
- *Antibiotikaförskrivningen, som följs genom antalet uthämtade antibiotikarecept per 1 000 invånare och år*, uppgick till 313, vilket var en minskning i jämförelse med föregående år och lägre än målvärdet. På riksnivå var minskningen i antibiotikaförskrivning 4,2 procent, vilket betyder att minskningen varit något större i Stockholms län, 5,3 procent, än nationellt. Framförallt var det för barn och unga som uthämtade antibiotikarecept minskade.

Hög effektivitet

Målet har mätts genom tre indikatorer: Andel husläkarmottagningar som bedriver ett aktivt förebyggande arbete, följsamhet till Kloka listan samt beställarens köpkraft. Målet har uppnåtts 2018.

Målet har följts upp genom följande indikatorer:

- *Andel husläkarmottagningar som bedriver ett aktivt sjukdomsförebyggande arbete* har ökat i jämförelse med föregående år, från 67,4 till 74,8 procent och nådde därmed målvärdet som var minst 70 procent. Fler husläkarmottagningar arbetade med rådgivande samtal och fler distrikts- och sjuksköterskor hade genomgått utbildning och kunde därmed erbjuda samtal.
- *Följsamheten till Kloka listan* låg på 84 procent, liksom föregående år, och nådde därför inte målvärdet på 86 procent. Orsaken till det var dels att när målvärdet sattes var rekommendationerna för 2018 inte fastställda än, dels att förändringar i förskrivningsmönstret var långsamma och påverkades bland annat av att recepten i allmänhet förnyats två till fyra gånger under tolv månaders tid.
- *Beställarens köpkraft* minskade i jämförelse med föregående år, från 87,8 procent till 87,4 procent. Det fastställda målvärdet på 85,3 procent uppnåddes. Orsaken till att beställarens köpkraft minskade mellan 2017 och 2018 är hänförligt till minskad vårdkonsumtion inom psykiatri och somatisk specialistvård samtidigt som kostnaderna för dessa områden har ökat. Den minskade vårdkonsumtionen hänger främst samman med bemanningssvårigheter och de ökade kostnaderna beror på förändrade avtal med ökad ersättning men främst på ökade kostnader kopplat till strategiska fastighetsinvesteringar på akutsjukhusen.

Högt förtroende för vården

Målet högt förtroende för vården har mätts genom två indikatorer: Andel av befolkningen som har högt förtroende för vården och andel som skulle rekommendera sin husläkarmottagning till andra. Målet uppnåddes inte 2018.

Målet följdes upp genom följande indikatorer:

- *Andel av befolkningen som har ett stort förtroende för vården* mättes genom att hälso- och sjukvårdsnämnden genomförde patientenkäter under året för att kunna följa utvecklingen inom vården. Resultaten återkopplades till vårdgivarna så att dessa skulle kunna vidtaga åtgärder inom de områden som har lägre resultat i enkäten, till exempel patientsamverkan, följsamhet till sjukrådgivning och kommunikation. Andel av befolkningen som har ett stort förtroende för vården sjönk i jämförelse med föregående år, från 60 procent till 58 procent. Det innebär att målvärdet inte nåddes. Stockholms läns landsting ligger under rikssnittet på 61 procent men ligger i nivå med andra större landsting/regioner som till exempel Västra Götalandsregionen (57 procent) och Region Skåne (58 procent). Högst förtroende har personer över 80 år, 74 procent. Det hälso- och sjukvårdsnämnden gjort för att förbättra förtroendet var att aktivt sätta individens behov i fokus i styrning,

ledning och uppföljning av hälso- och sjukvården. Kommunikationen till invånare kommer fortsatt anpassas till deras behov och förväntningar.

- *Andel som anger att de skulle rekommendera sin husläkarmottagning till andra* minskade från 78 procent till 76 procent och uppnådde inte målvärdet för 2018. Hälso- och sjukvårdsnämnden kommer fortsatt att genomföra patientenkäter för att följa utvecklingen av indikatorn, med fokus på att stödja och utveckla användningen av data. Nämnden kommer även att utveckla och implementera nya metoder för att fånga patientupplevelser för att få ett mer representativt underlag för styrning, ledning och verksamhetsutveckling. Vårdgivarna har främst jobbat med förbättringar gällande tillgänglighet, respekt och bemötande, kontinuitet och koordinering samt information och kunskap.

Uppdrag kopplade till mål

Till målen avseende Tillgänglighet, valfrihet och kvalitet i hälso- och sjukvården har totalt 31 uppdrag givits till landstingets verksamheter. Av dessa uppdrag är elva uppdrag pågående enligt plan, två uppdrag är pågående med avvikelse. 18 uppdrag avslutades under året. Bland dessa uppdrag kan nämnas Åtgärder för ökad tillgänglighet vid husläkarverksamheterna, Utreda vårdutbud inom S:t Göran, Inrätta kunskapscentrum på Sachsska Barn- och ungdomssjukhuset samt Åtgärder för minskade köer i sjukvården.

Ekonomiskt resultat för hälso- och sjukvården

Resultatet för den samlade hälso- och sjukvården 2018 uppgick till –144 miljoner kronor, vilket var 464 miljoner kronor lägre än budget. Resultatavvikelsen för året förklaras främst av att kostnaderna har ökat mer än intäkterna i jämförelse med budget då tillräckliga åtgärder inte vidtagits. Personalkostnader och inhyrning av personal står för den största enskilda avvikelsen.

Verksamhetsintäkterna ökade under året med 772 miljoner kronor och kan främst förklaras av ökade statsbidrag, som står för drygt hälften av intäktsökningen. Statsbidrag som tillkommit under året är bland annat personalmiljarden, bidrag för att förstärka kvinnors hälsa, bidrag för förlossningsvården samt ersättning för akutsjukhusens extra kostnader under sommaren 2018. Utomlänsintäkter, ökad försäljning av laboratorietjänster samt övriga intäkter har medfört ökade intäkter. Minskade intäkter avseende patientavgifter förklaras av mindre utförd vård på akutsjukhusen avseende besök och slutenvårdstillfällen samt folktandvårdens färre antal behandlingar för vuxna samt höjning av åldersgränsen för barn, från 21 år till 22 år, för fri tandvård.

Verksamhetens kostnader var 1 519 miljoner kronor högre än budget, vilket främst förklaras av högre personalkostnader. De högre personalkostnaderna berodde på ökade kostnader för pensionsavsättning, svårigheter med att bemanna som har lösts med hjälp av extra ersättningar till egen personal samt ökad andel inhyrd personal. Antalet helårsarbeten var högre än budgeterat. Bemanningen på Nya Karolinska Solna har ej anpassats till det nya uppdraget.

Kostnaden för köpt hälso- och sjukvård var 104 miljoner kronor högre än budget. Tillgänglighetssatsningen som genomförts under 2018 har lett till en ökning av externt köpt vård.

Övriga kostnader understeg totalt budget med 335 miljoner kronor och kan hänföras till lägre lokal- och fastighetskostnader, lägre kostnad för lämnade bidrag samt lägre övriga kostnader.

Avskrivningskostnaderna var lägre än budget, vilket främst förklaras av förseningar i de olika ombyggnads- och utrustningsprojekt som finns på akutsjukhusen kopplat till framtidens hälso- och sjukvård samt förändrad redovisningsprincip avseende hjälpmedel hos Stockholms läns sjukvårdsområde i jämförelse med när budgeten

Tillgänglighet, valfrihet och kvalitet i hälso- och sjukvården

	Antal tidigare än 2018	Antal nya 2018	Totalt antal uppdrag	Ej påbörjad —	Pågående enligt plan ▶	Pågående med avvikelse ❗	Avslutad ✔	Andel avslutade uppdrag*
Hälso- och sjukvårdsnämnden	14	7	21		7		14	67%
Stockholms läns sjukvårdsområde		1	1		1			0%
Karolinska Universitetssjukhuset		2	2			1	1	50%
Södersjukhuset AB		1	1			1		0%
Danderyds Sjukhus AB		1	1		1			0%
Södertälje Sjukhus AB		1	1		1			0%
Patientnämnden	1		1				1	100%
Landstingsstyrelsen	1	1	2				2	100%
Locum AB	1		1		1			0%
Totalt	**17**	**14**	**31**	**0**	**11**	**2**	**18**	**58%**

Den angivna statusen i tabellen är den status som varje nämnd och bolag rapporterat in i årsbokslutet.
*) Andel av uppdrag som avslutats under 2018 i förhållande till hur många uppdrag som fanns att hantera under året.

beslutades. Ökade kostnader kopplat till finansnettot kan hänföras till ränteeffekter på pensionskostnader.

Hälso- och sjukvården sammantaget uppnådde inte sitt resultatkrav för 2018. Hälso- och sjukvårdsnämnden hade ett högre resultatutfall än budget medan främst de större akutsjukhusen och Stockholms läns sjukvårdsområde inte klarade sina resultatkrav. Den främsta orsaken till detta var bemanningsproblem med en mycket ansträngd vårdplats- och personalsituation. Sommarperioden blev extra ansträngd för vården på grund av den värmebölja som rådde. Dyra lösningar i form av övertid och inhyrd personal rymdes inte inom lagda budgetramar. Akutsjukhusen lyckades inte kompensera för ökade pensionsavsättningar och de kostnader som är kopplade till detta. Anpassning av verksamheten på Nya Karolinska Solna hade inte påbörjats enligt de nya förutsättningarna i framtidens hälso- och sjukvård.

Resultat per nämnd och bolag

Nio nämnder och bolag hade en negativ resultatavvikelse mot budget, Karolinska Universitetssjukhuset, –853 miljoner kronor, Danderyds Sjukhus AB, –91 miljoner kronor, Södersjukhuset AB, –61 miljoner kronor och Stockholms läns sjukvårdsområde, –53 miljoner kronor, TioHundra AB, –4 miljoner kronor, Ambulanssjukvården i Storstockholm AB, –9 miljoner kronor, Stockholm Care AB, –2 miljoner kronor och MediCarrier AB, –0,1 miljoner kronor. Gemensamt för merparten av dessa nio nämnder och bolag var att utfallet för personalkostnader klart överstigit budgeterad nivå.

Nämnder och bolag som redovisade en positiv avvikelse i jämförelse med budget var bland andra hälso- och sjukvårdsnämnden, 585 miljoner kronor, S:t Eriks Ögonsjukhus AB, 15 miljoner kronor, och Södertälje Sjukhus AB, 8 miljoner kronor. Gemensamt för dessa var att det högre resultatutfallet främst förklarades av ökade intäkter i jämförelse med budget.

Stockholms läns sjukvårdsområde redovisade ett resultat som var 53 miljoner kronor lägre än budget. Avvikelsen mot budget orsakades främst av lägre intäkter inom geriatrik och ASiH[18] på grund av bemanningssvårigheter och lägre intäkter inom primärvården. Bemanningssvårigheter medförde ett ökat behov av inhyrd personal, främst läkare, och därmed ökade kostnader. Läkemedelskostnaderna för bland annat Akademiskt specialistcentrum blev högre än förväntat. Lokal- och fastighetskostnaderna ökade under året på grund av ombyggnationer. Övertagandet av uppdraget gällande förbrukningshjälpmedel i hemmet skedde med kort framförhållning vilket innebar en hårt pressad tidplan och därmed ökade kostnader.

Karolinska Universitetssjukhuset redovisade ett resultat som var 853 miljoner kronor lägre än budget. Den främsta orsaken till avvikelsen är ökade personalkostnader i jämförelse med budgeterad nivå, såväl kopplat till en högre lönekostnadsutveckling, högre pensionskostnader, högre kostnader för inhyrd personal samt fler helårsarbeten än budgeterat. Sjukhuset har inte lyckats anpassa personalstyrkan till det nya uppdraget i framtidens hälso- och sjukvård. Under året har även två stora flyttomgångar genomförts in till Nya Karolinska Solna, fortsatt implementering av ny organisation samt omställning till det nya uppdrag som sjukhuset

Resultat hälso- och sjukvård*

Mkr	Utfall 2018	Budget 2018	Avvikelse mot budget	Utfall 2017
Verksamhetens intäkter				
Patientavgifter	1 375	1 452	–77	1 412
Verksamhetsanslag	61 200	61 176	24	57 575
Övriga intäkter	8 978	8 153	825	9 139
Summa verksamhetens intäkter	**71 553**	**70 780**	**772**	**68 126**
Verksamhetens kostnader				
Bemanningskostnader**	–29 044	–27 294	–1 750	–27 393
Köpt hälso- och sjukvård, tandvård	–21 814	–21 710	–104	–20 676
Övriga kostnader	–19 761	–20 096	335	–18 728
Summa verksamhetens kostnader	**–70 619**	**–69 100**	**–1 519**	**–66 798**
Avskrivningar	–821	–1 221	400	–777
Finansnetto***	–257	–139	–118	–80
Justerat resultat****	**–144**	**321**	**–464**	**472**

*Hälso- och sjukvård innefattar hälso- och sjukvårdsnämnden, Kommunalförbundet Sjukvård och omsorg i Norrtälje, Stockholms läns sjukvårdsområde, Karolinska Universitetssjukhuset, Södersjukhuset AB, Danderyds Sjukhus AB, Södertälje Sjukhus AB, TioHundra AB, S:t Eriks Ögonsjukhus AB, Folktandvården Stockholms län AB, Ambulanssjukvården i Storstockholm AB, Stockholm Care AB, MediCarrier AB, patientnämnden och NKS Bygg.

**Bemanningskostnader består av personalkostnader och kostnader för inhyrd personal.

***Exklusive ränteeffekt på pensionskostnader för bolag inom LISAB-koncernen.

****Avser resultat före bokslutsdispositioner och skatt, justerat för ränteeffekt på pensionskostnader.

[18] ASiH avser avancerad sjukvård i hemmet.

erhållit. Vid uppstart av Nya Karolinska Solna medförde tekniska problem vid bland annat hjärtövervakningen att extra personal behövde sättas in. Dessa stora förändringar har medfört ytterligare svårighet att uppnå fastställt resultatkrav.

Danderyds Sjukhus AB redovisade ett resultat som var 91 miljoner kronor lägre än budget. Den främsta orsaken till avvikelsen var ökade personalkostnader, kopplat till högre pensionskostnader och högre kostnader för inhyrd personal, till följd av rekryteringssvårigheter, främst till slutenvården och akutmottagningen. Hög vårdproduktion i kombination med en ökad vårdtyngd har fört med sig ett ökat behov av fler öppnade vårdplatser. Danderyds sjukhus är det sjukhus som tagit flest av patienterna från Karolinska Universitetssjukhuset i Solna.

Södersjukhuset AB redovisade ett resultat som var 61 miljoner kronor lägre än budget. Den främsta orsaken till avvikelsen var ökade personalkostnader, kopplat till högre pensionskostnader och högre kostnader för inhyrd personal, till följd av rekryteringssvårigheter. Brist på vårdplatser, kopplad till svårigheter att bemanna inom slutenvården, har medfört ett ökat behov av inhyrd personal. Kostnader för laboratorietjänster och röntgen har ökat på grund av utökade analysmöjligheter samt prishöjningar.

TioHundra AB redovisade ett resultat som var 4 miljoner kronor lägre än budget. Avvikelsen mot budget orsakades främst av ökade kostnader för pensionskostnad till följ av sänkt diskonteringsränta och ökat behov av inhyrd personal på grund av bemanningssvårigheter.

Folktandvården Stockholms län AB redovisar ett resultat som var 13 miljoner kronor lägre än budget. Avvikelsen mot budget orsakades främst av ökade fastighets- och lokalkostnader kopplade till ombyggnationer. Verksamheten har under året haft rekryteringssvårigheter. Verksamheten har haft rekryteringssvårigheter under åren, men framför allt under 2018.

Ambulanssjukvården i Storstockholm AB redovisade ett resultat som var nio miljoner kronor lägre än budget. Avvikelsen mot budget orsakades främst av de förberedelser och rekrytering av personal som genomförts under året inför det nya avtal som skall gälla från och med februari 2019. Dessa merkostnader fanns ej med i budget.

Stockholm Care AB redovisade ett resultat som var två miljoner kronor lägre än budget. Avvikelsen berodde på lägre intäkter för utlandsverksamheten, orsakad av de av de kapacitetsproblem som funnits inom den högspecialiserade vården för utlandspatienter. Ökade kostnader för pensionsavsättningar bidrog till ett lägre resultatutfall.

MediCarrier AB redovisade ett resultat som var 0,1 miljoner kronor lägre än budget. Detta var delvis en följd av ökade personalkostnader till följd av ökad produktionsvolym.

Inhyrd personal

Kostnaden för inhyrd personal inom hälso- och sjukvården har ökat med 23 procent i jämförelse föregående år och uppgick till 664 miljoner kronor. Totalt 54 procent av kostnaden för inhyrd personal avser sjuksköterskor och 32 procent avser läkare. Svårigheter med rekrytering av personal, ofta med spetskompetens, var den främsta orsaken till de ökade kostnaderna för inhyrd personal. Södertälje Sjukhus AB utmärker sig med att ha lägre kostnader för inhyrd personal i jämförelse med föregående år. Sjukhuset har under 2018 arbetat mycket aktivt med att minska kostnaderna för inhyrd personal.

Samtliga landstings och regioners gemensamma överenskommelse[19] med

Resultat per nämnd och bolag inom hälso- och sjukvård*

Mkr	Utfall 2018	Budget 2018	Avvikelse mot budget	Utfall 2017
Hälso- och sjukvårdsnämnden	585	0	585	357
Stockholms läns sjukvårdsområde	52	105	–53	104
Karolinska Universitetssjukhuset	–822	30	–853	–97
Södersjukhuset AB	–51	9	–61	15
Danderyds Sjukhus AB	–84	7	–91	–51
TioHundra AB	–4	0	–4	–14
Södertälje Sjukhus AB	11	3	8	–31
S:t Eriks Ögonsjukhus AB	48	33	15	60
Folktandvården Stockholms län AB	112	125	–13	125
Ambulanssjukvården i Storstockholm AB	–8	1	–9	–8
Stockholm Care AB	0	3	–2	2
Patientnämnden	1	0	1	3
MediCarrier AB	5	5	–0,1	10
Kommunalförbundet Sjukvård och omsorg i Norrtälje	11	0	11	–2
Hälso- och sjukvård totalt	**–144**	**321**	**–464**	**472**

*Exklusive ränteeffekt på pensionskostnader för bolag inom LISAB-koncernen.

19 SKL, 17/00003 – Oberoende av inhyrd personal.

Sveriges kommuner och landsting innebär en målsättning om att kostnadsandelen för inhyrd personal i förhållande till egen personal ska uppgå till maximalt två procent. Under 2018 uppgick kostnadsandelen för inhyrd personal i relation till personalkostnad till 2,5 procent[20] inom Stockholms läns landsting. För perioden januari till september 2018 låg den genomsnittliga hyrkostnadens andel av personalkostnaderna för samtliga landsting och regioner på mellan 3,4 och 4,3 procent.

Konsultkostnader

Totalt uppgick konsultkostnaderna exklusive omställningskostnader till 280 miljoner kronor, vilket motsvarade 0,4 procent av hälso- och sjukvårdens totala verksamhetskostnader.

Kostnaden för konsulter inom hälso- och sjukvården översteg budget med 39 miljoner kronor. Avvikelsen förklaras främst av konsulter som använts inom IT-relaterade områden.

I jämförelse med föregående år har konsultkostnaderna för hälso- och sjukvården sjunkit med 72 miljoner kronor, vilket motsvarar en minskning med 20 procent. Konsultkostnaderna har främst sjunkit på Karolinska Universitetssjukhuset och hälso- och sjukvårdsnämnden.

Kompetensförsörjning

Kompetensförsörjningen för hälso- och sjukvårdens verksamheter var fortsatt en utmaning. Regionstyrelsen fortsatte i samarbete med nämnder och bolag att arbeta långsiktigt och strategiskt med insatser som ska trygga kompetensförsörjningen. Några insatser som genomförts är utveckling av arbetsorganisationen och arbetsmiljön, kompetensutveckling samt uppgiftsväxling. Kraft lades också på att säkerställa tillräcklig omfattning av landstingets utbildningsuppdrag.

Antal helårsarbeten (avtalad tid) inom hälso- och sjukvården uppgick till 40 811, vilket var en ökning med 343, 0,8 procent, i jämförelse med föregående år. Ökningen av antalet helårsarbeten skedde bland annat på Danderyds Sjukhus AB, Södersjukhuset AB och Stockholms läns sjukvårdsområde och förklaras främst av tillkommande verksamheter i enlighet med Framtidsplan för hälso- och sjukvården. Antalet helårsarbeten ökade även på Karolinska Universitetssjukhuset. En anpassning av resurser till det förändrade uppdraget skedde inte i nödvändig omfattning i relation till det nya uppdraget. Ökningen förklaras även delvis av satsningar på utbildning av specialistsjuksköterskor samt resurser för driftsättning av nya lokaler i Solna och Huddinge.

Vårdkonsumtion

Statistiken visar den totala vårdkonsumtionen, vilket avser såväl vård producerad i egen regi som vård producerad av privata utförare. Vården nyttjas av befolkningen i hela länet.

Vårdtillfällen

Under året konsumerade invånarna i Stockholms län 309 000 vårdtillfällen. Av dessa utfördes 238 000 vårdtillfällen

Inhyrd personal

Mkr	Utfall 2018	Utfall 2017	Förändring %
Hälso- och sjukvårdsnämnden	7	5	46 %
Stockholms läns sjukvårdsområde	265	221	20 %
Karolinska Universitetssjukhuset	244	200	22 %
Södersjukhuset AB	44	27	65 %
Danderyds Sjukhus AB	34	23	46 %
Södertälje Sjukhus AB	34	35	–3 %
TioHundra AB	25	23	5 %
S:t Eriks Ögonsjukhus AB	5	3	46 %
Stockholm Care AB	2	1	230 %
MediCarrier AB	4	1	160 %
Summa inhyrd personal*	**664**	**540**	**23 %**

*Till SKL redovisas kostnaden för inhyrd personal inklusive omställningskostnader. Vidare ingår inte hälso- och sjukvårdsnämnden, Stockholm Care AB samt MediCarrier AB. Kostnaden som rapporterats till SKL är 658 för 2018.

Vård SLL

	Utfall 2018	Budget 2018	Avvikelse budget	Utfall 2017	Förändring %
Vårdtillfällen	309 285	334 151	–7,4 %	312 647	–1,1 %
Läkarbesök	7 622 863	8 054 181	–5,4 %	7 721 858	–1,3 %
Övriga vårdgivarbesök	11 156 755	11 187 862	–0,3 %	10 764 329	3,6 %

* Inkl. KSON.

[20] Till SKL redovisas kostnaden för inhyrd personal inklusive omställningskostnader. Vidare ingår inte hälso- och sjukvårdsnämnden, Stockholm Care AB samt MediCarrier AB.

inom den somatiska specialistsjukvården, 40 000 inom geriatriken och 31 000 inom psykiatrin.

I jämförelse med föregående år var antalet vårdtillfällen 3 400 färre. Minskningen har främst skett på Karolinska Universitetssjukhuset och Södersjukhuset AB. Danderyds sjukhus AB och Södertälje sjukhus har ökat antal vårdtillfällen under 2018. Utvecklingen av vårdvolymerna på akutsjukhusen gick i linje med intentionerna i Framtidsplanen. En del av minskningen förklaras av akutsjukhusens arbete med att utveckla verksamheterna, införa nya arbetssätt, såsom polikliniserings[21], samt omstyrning av patienter till andra vårdgivare och vårdnivåer. Den planerade utvecklingen och utbyggnaden av vården utanför akutsjukhusen skedde i sådan takt att den avlastade akutsjukhusen i enlighet med omställningsavtalets[22] intentioner.

Läkarbesök och övriga vårdgivarbesök[23]

Under 2018 genomfördes totalt nästan 18 780 000 besök hos läkare och övriga vårdgivare, en ökning med 1,6 procent i jämförelse med föregående år. Läkarbesöken uppgick till 7 623 000, vilket var 5,4 procent lägre än budget och i jämförelse med föregående år minskade läkarbesöken med 1,3 procent. Detta förklaras delvis av nya ersättningsmodeller som stimulerar till färre och i viss mån längre läkarbesök, samt en förskjutning mot fler sjuksköterskebesök vid lättare sjukdomstillstånd. Besök hos övriga vårdgivare uppgick till 11 157 000, vilket var 0,3 procent lägre än budget men 3,6 procent högre än föregående år. Inom somatisk specialistvård minskade läkarbesöken med 2,1 procent i jämförelse med föregående år. Det är delvis en följd av öppnandet av närakuter samt överflyttning av produktion till andra vårdgivare utanför akutsjukhusen.

Förlossningsvård

Förlossningsvården innefattar såväl öppen- som slutenvård och i slutenvårdens produktion ingår utöver förlossningar även för- och eftervård. Antalet besök inom förlossningsvården uppgick till 110 900, vilket var en ökning med 3,4 procent i jämförelse med föregående år. Totalt uppgick antalet slutenvårdstillfällen till 29 300, varav 26 600 förlossningar, vilket motsvarade en minskning med 0,2 procent. Totalt genomfördes 93,7 procent av förlossningarna på de förlossningskliniker som var förstahandsvalet.

Prehospital vård

Den prehospitala vården är en viktig del i Region Stockholms nya sjukvårdsstruktur med en flexibel och samordnad organisation där patienter hänvisas och styrs till rätt vårdnivå. En effektiv vårdprocess bygger på att patienten så tidigt som möjligt kommer till rätt vårdnivå.

Inom det prehospitala området startades två nya tjänster under året. Prehospital läkartjänst som består av akutläkar- och jourläkarbilar samt sjuktransporter[24]. I juni 2018 utökades verksamheten också med fyra transportambulanser och i november 2018 driftsattes en ny intensivvårdsambulans.

Projektet för införandet av det nya prehospitala digitala verksamhetsstödet, FRAPP, slutfördes under året. Digitaliseringen av ambulanssjukvårdens verksamhetsstöd förkortade patientprocesserna och underlättade genomförandet av de omstyrningar av patienter som varit nödvändiga för att säkerställa genomförandet av Framtidsplanen.

Tandvård

Antalet nya remisser inom specialisttandvård ökade med 15,5 procent, till 17 600, i jämförelse med samma period föregående år, vilket överstiger budget med 3 100. Ökningen berodde på befolkningsökningen i stort samt på höjd åldersgräns för avgiftsfri barn- och ungdomstandvård från 21 år till 22. Specialiteten pedodonti[25] står för den största ökningen av antalet remisser medan paradontologi[26] står för den största ökningen procentuellt sett. Specialisttandvård till unga patienter, som tillkommit genom reformen om fri tandvård för unga vuxna, ökade kraftigt i jämförelse med föregående år. Antalet remisser är 91 procent fler, vilket motsvarade ökade kostnader om 10 miljoner kronor. Även snittkostnaden var högre för den här patientgruppen.

Inom vårdvalet tandregleringsvård, som infördes 2000, finns det idag ett trettiotal godkända vårdgivare. Antalet påbörjade tandregleringsbehandlingar ökade med 10 procent, till cirka 6 700 stycken, i jämförelse med föregående år och översteg budget med 700. Antalet avslutade tandregleringsbehandlingar ökade med 5 procent.

Vårdproduktion

Vårdproduktionen på akutsjukhusen fortsatte att minska totalt sett inom både slutenvård, –2,9 procent, och öppenvård, –7,8 procent, i jämförelse med föregående år. De största minskningarna skedde, enligt plan, på Karolinska Universitetssjukhuset. Inom slutenvården skedde ökningar på Danderyds Sjukhus AB, Södertälje Sjukhus AB, Norrtälje sjukhus, som drivs av vårdbolaget TioHundra AB, samt Capio S:t Görans Sjukhus AB. Öppenvården ökade på Södertälje Sjukhus AB och Danderyds Sjukhus AB. Merparten av förändringarna skedde enligt planen för framtidens hälso- och sjukvård. En del av den minskade vårdproduktionen inom slutenvården på akutsjukhusen kan dock förklaras av brist på disponibla vårdplatser, svårigheter att rekrytera personal samt polikliniserings av vård. Öppnandet av intensivakuten på Karolinska

21 Vård som tidigare utfördes inom slutenvården istället utförs inom öppenvården.

22 2016 ingicks ett omställningsavtal mellan respektive akutsjukhus, beställare och ägare. Genom omställningsavtalen får akutsjukhusen förutsättningar att utveckla och effektivisera sin verksamhet utifrån långsiktiga mål för vårduppdrag, kvalitet och bemötande.

23 Besök som genomförs hos till exempel distrikts- och undersköterskor på husläkarmottagningar, samt hos fysioterapeuter, logopeder, arbetsterapeuter och kiropraktiker.

24 Sjuktransporter benämndes tidigare liggande persontransporter.

25 Läran om barntandvård.

26 Läran om tandlossningssjukdomarna.

Universitetssjukhuset och den ytterligare etableringen av närakuter medförde ett, enligt plan, minskat antal akuta besök på Karolinska Universitetssjukhuset, Södersjukhuset AB, Danderyds Sjukhus AB, Södertälje Sjukhus AB och S:t Eriks Ögonsjukhus AB. Samtidigt hade Capio S:t Görans Sjukhus AB ett ökat akut söktryck då de ännu inte avlastats av någon närakut. En marginell ökning skedde även på Norrtälje sjukhus.

Stockholms läns sjukvårdsområdes vårdproduktion inom öppenvården ökade med 3 procent i jämförelse med föregående år. Öppnandet av närakuter, satsningar inom psykiatrin, samt etableringen av Akademiska specialistcentrum var orsakerna till ökningen. Inom slutenvården minskade vårdtillfällena med 2,2 procent i jämförelse med föregående år. Minskningen av antal vårdtillfällen skedde främst inom geriatriken, vilket kan förklaras av färre disponibla vårdplatser, bemanningssvårigheter, ökad vårdtyngd, ett minskat remissinflöde till klinikerna, samt sjukdomsperioder, i huvudsak i början av året.

Inom Folktandvården Stockholms län AB ökade antalet behandlade barn och ungdomar med 0,6 procent i jämförelse med föregående år. En förklaring till den ökade volymen var att antalet listade barn ökade samt att åldersgränsen för fri tandvård höjdes från 21 år till 22 år under 2018. Antalet behandlade vuxna minskade med 5,1 procent i jämförelse med föregående år och förklarades av en ökad korttidsfrånvaro hos personalen i början av året samt svårigheter att rekrytera personal. Antal behandlade barn och vuxna inom specialisttandvården ökade med 6,4 procent och förklarades av ett ökat antal behandlade barn, till följd av den höjda åldersgränsen för fri barntandvård. Specialisttandvården fick ett ökat antal patienter i 20–22-årsåldern som behövde hjälp med besvärande visdomständer, detta då allmäntandvården inte hade kapacitet för denna tandvård. Risken med detta är fortsatt en undanträngningseffekt för andra barn som har behov av specialisttandvårdens hjälp.

Nämnder och bolag inom hälso- och sjukvård

Hälso- och sjukvårdsnämnden

Hälso- och sjukvårdsnämnden utövar ledning av hälso- och sjukvårdsverksamheten i Stockholms läns landsting i enlighet med hälso- och sjukvårdslagen. Nämnden ansvarar för att tillhandahålla en hälso- och sjukvård i Stockholms län som svarar mot den växande befolkningens behov. Nämnden ska ha ett helhetsperspektiv för att säkerställa att hälso- och sjukvården styrs, samordnas och utvecklas så att de begränsade resurserna anpassas till befolkningens behov samt för den strategiska och långsiktiga utvecklingen av hälso- och sjukvården för att den ska förbättras och för att regionens övergripande mål för hälso- och sjukvården uppnås.

Mål

Hälso- och sjukvårdsnämnden ansvarade för det övergripande målet Tillgänglighet, valfrihet och kvalitet i hälso- och sjukvården. Detta redovisas under rubriken Mål och uppdrag för hälso- och sjukvården.

Det övergripande målet Tillgänglighet, valfrihet och kvalitet i hälso- och sjukvården har uppfyllts för 2018. Tre av fyra av målen uppfylldes, vilket motsvarar 75 procent. Åtta av tretton indikatorer uppfylldes, vilket motsvarar 62 procent.

Nämnden styrde mot och bidrog för egen del till att landstinget uppfyllde de koncerngemensamma övergripande målen: Hållbar verksamhet, Tryggad kompetensförsörjning och Långsiktigt hållbar ekonomi. Hälso- och sjukvårdsnämnden uppnådde dock inte målvärdena för ledarskapsindex och totalindex som är indikatorer under målet attraktiv arbetsgivare. Utifrån resultaten i medarbetarenkäten kommer samtliga enheter inom förvaltningen ta fram handlingsplaner för det fortsatta arbetet. HR-avdelningen på Regionledningskontoret bidrar med råd och stöd i arbetet.

Under det övergripande målet Tryggad kompetensförsörjning uppfyllde dock hälso- och sjukvårdsnämnden inte målet attraktiv arbetsgivare.

Uppdrag

Hälso- och sjukvårdsnämnden har 29 uppdrag som beslutats av landstingsfullmäktige. 19 uppdrag har statusen avslutad, nio är pågående enligt plan. Ett uppdrag är pågående med avvikelse, och kommenteras nedan.

- Prognostisering av framtida kompetensbehov

Arbetet med att ta fram ett prognos- och analysverktyg har fördröjts.

Efterlevnad av reglementet

Mot bakgrund av de stora förändringar som nu sker i hälso- och sjukvården, anmodade landstingsstyrelsen i uppsiktsrapporten för 2016 och 2017 hälso- och sjukvårdsnämnden att stärka sin helhetssyn och sitt samlade grepp om hälso- och sjukvårdssystemet så som även det tidigare gällande reglementet angav.

Hälso- och sjukvårdsnämnden har helhetsansvaret för hälso- och sjukvårdssystemet och nätverkssjukvården. Detta innebär att nämnden ansvarar för planering, analys och genomförande via styrning, avtal och uppföljning. Dessa delar ska ses som en helhet och samordnas.

Utskottet för framtidens hälso- och sjukvård ansvarade fram till den 20 november 2018, enligt det då gällande reglementet, för att samordna, verkställa och följa upp beslut rörande framtidens hälso- och sjukvård inom hälso- och sjukvårdsnämndens ansvarsområde.

Arbetet med framtidens hälso- och sjukvård och de framtidsplaner (”Framtidsplanen”) som beslutats i fullmäktige har sedan den senaste, ”Framtidsplanen Tredje Steget i genomförandet” (beslutades i Mål och budget 2015, LS 1409–1068), successivt integrerats i budget och i hälso- och sjukvårdsnämndens ordinarie verksamhet. Det har sedan dess inte särredovisats i en samlad redogörelse. Målbilden som beslutats av fullmäktige i Framtidsplanen är fortsatt gällande till år 2025.

Förutsättningarna för hälso- och sjukvården efter att Framtidsplanen beslutades har förändrats och fortsät

ter att förändras i snabb takt. Exempel på detta är befolkningens förändrade behov av hälso- och sjukvård, den nationella nivåstruktureringen, utvecklingen av digitala tjänster och, utveckling och nya aktörer inom hälso-och sjukvårdsmarknaden samt behovet att bygga nya och anpassa befintliga vårdfastigheter. Målbilden för 2025 är fortfarande aktuell och pekar på den riktning som hälso- och sjukvården ska styras mot. Hälso- och sjukvårdsnämnden har under 2018 initierat och genomfört ett omfattande arbete för att intensifiera arbetet med att stärka sin helhetssyn och samordning över hälso- och sjukvården, genomförandet av framtidens hälso- och sjukvård enligt Framtidsplanen och förhålla sig till den utveckling som sker.

Hälso- och sjukvårdsnämnden har ett pågående arbete med att beskriva nuläget för hälso- och sjukvården med avseende på målbild 2025. I detta arbete inkluderas bland annat en genomgång av fattade beslut kopplade till Framtidsplanen, om verksamheten utvecklats i linje med målbilden inklusive kvantitativa bedömningar. Syftet är att ge ett underlag för fortsatt strategiskt arbete på kort och lång sikt. Nulägesbeskrivningen planeras vara klar under första kvartalet 2019 och ska således utgöra ett avstamp för det fortsatta arbetet.

Hälso- och sjukvårdsnämndens genomgång av fattade beslut omfattar fullmäktiges handlingar och protokoll för perioden 2010–2017. Syftet är att kartlägga antalet uppdrag, status i genomförandet av dessa och att förtydliga ansvar och roller i genomförandet av framtidens hälso- och sjukvård. Revisionen har bedömt att det framförallt finns otydligheter kring ansvar och roller avseende investeringar, kompetensförsörjning och produktionsstyrning.

Hälso- och sjukvårdsnämnden har under 2018 arbetat med att utveckla sin organisation, struktur och sitt arbetssätt i syfte att skapa en plattform för att öka förmågan att på ett effektivt sätt att stärka sin helhetssyn och ta ett samlat grepp över utvecklingen.

Hälso- och sjukvårdsnämndens huvudfokus har varit att tydliggöra sin kärnprocess, identifiera förutsättningarna för att möjliggöra strategisk planering i en beställarplan, utpeka funktionsansvar och säkra regelefterlevnad samt utveckla vårdgivarstöd och uppföljning i realtid.

Hälso- och sjukvårdsnämnden har även genomfört ett antal aktiviteter för att samordna planeringen av genomförandet av Framtidsplanen. Således har genomförandegrupper med representanter från den egna förvaltningen, vårdgivare och regionledningskontoret deltagit i planeringen av nivåstruktureringen av det akuta omhändertagandet i regionen så att förändringen kunnat ske patientsäkert. Vidare har dialogmöten hållits med vårdgivare inom olika vårdområden, rapporter har tagits fram med utfall i realtid, kommunikationsinsatser genomförts samt fortsatt arbete med att utveckla hänvisningsstödet.

Regionstyrelsen bedömer att hälso- och sjukvårdsnämnden, utifrån det arbete som beskrivits, visar att de arbetat aktivt med anmodan om att stärka sin helhetssyn och sitt samlade grepp om hälso- och sjukvårdssystemet. Det arbete som utförts under 2018 och som fortsätter kommer innebära att hälso- och sjukvårdsnämnden, genom att beskriva nuläget och arbetet med att ta fram aktiviteter till intern verksamhetsutveckling av flera områden, skapat förutsättningar för det fortsatta operativa och strategiska arbetet på kort och lång sikt. Regionstyrelsen bedömer att det är en omfattande utvecklingsagenda som kommer kräva en stark förändringsledning inom nämnden och nämndens förvaltning. Regionstyrelsen ser positivt på det arbete som skett under 2018 och gör bedömningen att om nämndens interna planering genomförs kommer detta sannolikt ge bra effekt i linje med fullmäktiges viljeriktning.

Regionstyrelsen ser däremot att hälso- och sjukvårdsnämnden behöver konkretisera, bedöma effekten och tidsätta de aktiviteter de arbetar med för att försäkra om att dessa kommer ge önskad effekt. Regionstyrelsen kommer under 2019 att följa upp hälso- och sjukvårdsnämnden så att detta sker. Regionstyrelsen ser även fortsatt förbättringsbehov när det gäller helhetsansvaret för de viktigaste vårdkedjorna och effektiviteten i dessa. Regionstyrelsen ser även ett fortsatt förbättringsbehov vad gäller ett affärsmässigt förhållningssätt i utformande av avtal, särskilt vad gäller affärsmodeller/ersättningsmodeller/drivkrafter, kravhantering och en affärsmässig delning av risk mellan beställare och utförare. Detta omfattar även den strategiska planeringen inför samt genomförandet av inköp/upphandling/avtal. Regionstyrelsen ser att det är av stor vikt att systemperspektivet tillvaratas, att produktionen optimeras och att suboptimeringar undviks.

Regionstyrelsen anmodar hälso- och sjukvårdsnämnden att, under 2019, säkerställa ett genomförande av den interna utvecklingsplanering som tagits fram, att aktiviteter effektbedöms och tidsätts samt att nämnden säkerställer en stark intern förändringsledning för att stärka helhetssyn, samordning och effektivitet i hälso- och sjukvårdssystemet.

Ekonomiskt resultat

Det ekonomiska resultatet för 2018 visar ett överskott med 585 miljoner kronor, 0,9 procent av omsättningen[27]. Resultatet för 2017 var 357 miljoner kronor. Den positiva resultatutvecklingen under året berodde främst på ökade intäkter i förhållande till budget samtidigt som kostnaderna sammantaget har legat på budgeterad nivå trots de ökade insatser som intäkterna genererat. De ökade intäkterna avser främst vidareförmedlade statsbidrag utöver budget bland annat för förlossningsvård och kvinnosjukvård, tillgänglighetssatsningar och åtgärder för sommarsituationen.

Investeringar

Det ackumulerade investeringsutfallet uppgick till fyra miljoner kronor, att jämföra med en budget om fem miljoner kronor.

27 Resultatavvikelse i förhållande till omsättning exklusive ersättning för omställningskostnader kopplade till framtidens hälso- och sjukvård.

Kommunalförbundet sjukvård och omsorg i Norrtälje

Kommunalförbundet sjukvård och omsorg i Norrtälje planerar och beställer hälso- och sjukvård samt omsorg för invånarna i Norrtälje kommun. Kommunalförbundet äger dessutom TioHundra AB som bland annat bedriver vården vid Norrtälje sjukhus, ett antal vårdcentraler och omsorgsverksamheter.

Mål

Kommunalförbundet sjukvård och omsorg i Norrtälje arbetade mot att uppfylla målet i sin förbundsordning att åstadkomma en sammanhållen vård och omsorg med god kvalitet och tillgänglighet för individen och att ge goda förutsättningar för innovativa samarbeten som ger upphov till samordnings- och effektivitetsvinster.

Uppdrag

Kommunalförbundet sjukvård och omsorg i Norrtälje har två uppdrag som beslutats av landstingsfullmäktige. Ett uppdrag är avslutat och ett uppdrag är rapporterat som pågående enligt plan.

Ekonomiskt resultat

Det ekonomiska resultatet för 2018 visar ett överskott med 11 miljoner kronor, 0,4 procent av omsättningen. Resultatet för 2018 har förbättrats på grund av intäktsföringar av kvarvarande projektmedel som utbetalats tidigare år. Revisorerna har under ett flertal år rekommenderat att dessa projektmedel ska intäktsföras och påverkan på årets resultat uppgick till cirka 8,0 miljoner kronor. Under året beslutades om extra medlemsbidrag från Region Stockholm om 23 miljoner kronor för att täcka ökade kostnader för hälso- och sjukvårdsverksamheterna inom vårdbolaget TioHundra AB. Detta till följd av förändrad redovisning av kostnaden för pensionsavsättningar. Det extra medlemsbidraget betalades oavkortat ut till TioHundra AB.

Vårdkonsumtion

Antalet läkarbesök uppgick till 228 819 under 2018 vilket är en minskning med –5 procent i jämförelse med föregående år. Minskningen låg främst inom somatisk specialistvård och primärvård. Antal övriga besök (andra yrkeskategorier än läkare) uppgick till 300 839 under 2018 vilket motsvarade samma nivå som föregående år. Antalet vårdtillfällen uppgick till 10 307 under 2018 vilket är en minskning med –2 procent i jämförelse med föregående år. Minskningen av antalet vårdtillfällen låg inom somatisk specialistvård.

Vårdproduktion vid Norrtälje sjukhus

Sjukhuset hade 7 936 vårdtillfällen under 2018 och avvek med 116 vårdtillfällen i jämförelse mot lagd budget, +1,5 procent. I jämförelse med föregående år ökade antalet vårdtillfällen med 1,9 procent.

Totala antalet öppenvårdsbesök uppgick till 231 470 och avvek mot budget med –37 074 besök, –13,8 procent. I jämförelse med föregående år minskade antalet besök med –11,7 procent.

Stockholms läns sjukvårdsområde

Stockholms läns sjukvårdsområde ansvarar för Stockholms läns landstings verksamhet inom primärvård, psykiatrisk vård, barn- och ungdomspsykiatrisk vård, beroendevård, geriatrisk vård, avancerad sjukvård i hemmet, handikapp- och habiliteringsverksamhet inklusive tolkcentral, hjälpmedelsverksamhet och kostverksamhet samt somatisk specialistvård genom särskilda avtal. Stockholms läns sjukvårdsområde ska ansvara för FoUU-verksamhet inom sina verksamhetsområden, inklusive utveckling inom folkhälsoområdet samt utföra andra uppdrag enligt särskilda beslut. Verksamheten ska omfatta den vård och de tjänster som har avtalats med hälso- och sjukvårdsnämnden eller andra uppdragsgivare.

Mål

Stockholms läns sjukvårdsområde styrde mot och bidrog till att landstinget uppnådde de övergripande målen: Tillgänglighet, valfrihet och kvalitet i hälso- och sjukvården, Hållbar verksamhet, Tryggad kompetensförsörjning samt Långsiktigt hållbar ekonomi. Stockholms läns sjukvårdsområde hade dock bara delvis infört metoder och verktyg för att arbeta med social hållbarhet som är indikatorer under målet social hållbarhet och effektivt målarbete.

Uppdrag

Stockholms läns sjukvårdsområde har fyra uppdrag som beslutats av landstingsfullmäktige. Tre uppdrag är rapporterade som avslutade medan ett uppdrag är pågående enligt plan.

Ekonomiskt resultat

Stockholms läns sjukvårdsområde redovisade ett resultat som var 52 miljoner kronor. Resultatet avviker negativt i jämförelse med budget med 53 miljoner kronor, –0,5 procent av omsättningen. Avvikelsen mot budget orsakades främst av lägre intäkter inom geriatrik och ASiH på grund av bemanningssvårigheter och lägre intäkter inom primärvården. Bemanningssvårigheter medförde ett ökat behov av inhyrd personal, främst läkare, och därmed ökade kostnader. Läkemedelskostnaderna för bland annat Akademiskt specialistcentrum blev högre än förväntat. Lokal- och fastighetskostnaderna ökade under året på grund av ombyggnationer. Övertagandet av uppdraget gällande förbrukningshjälpmedel i hemmet skedde med kort framförhållning vilket innebar en hårt pressad tidplan och därmed ökade kostnader.

Givet ekonomiskt utfall där Stockholms läns sjukvårdsområde inte uppnår resultatkrav enligt beslut i fullmäktige så anmodar Regionstyrelsen Stockholms läns sjukvårdsområde att säkerställa åtgärder för en ekonomi i balans.

Investeringar

Det ackumulerade investeringsutfallet uppgick till 108 miljoner kronor. Budget för året uppgick till 213 miljoner kronor och årets upparbetningsgrad uppgick till 51 procent. Differensen beror främst på förseningar i omklassificering avseende hjälpmedel.

Vårdproduktion

Stockholms läns sjukvårdsområdes vårdproduktion inom öppenvården ökade med tre procent i jämförelse med föregående år. Öppnandet av närakuter, satsningar inom psykiatrin, samt etableringen av Akademiska specialistcentrum var orsakerna till ökningen. Inom slutenvården minskade vårdtillfällena med 2,2 procent i jämförelse

med föregående år. Minskningen av antal vårdtillfällen skedde främst inom geriatriken, vilket kan förklarades av färre disponibla vårdplatser, bemanningssvårigheter, ökad vårdtyngd, ett minskat remissinflöde till klinikerna samt sjukdomsperioder, i huvudsak i början av året.

Karolinska Universitetssjukhuset

Karolinska Universitetssjukhuset är Stockholms läns landstings universitetssjukhus med ansvar för riks- och regionsjukvård, förutom ögonsjukvård, rehabiliteringsmedicin och handkirurgi. Nämnden är vidare landstingets specialiserade traumacenter med ansvar för omhändertagande av svårt skadade patienter. Verksamheten ska omfatta den vård och de tjänster som har avtalats med hälso- och sjukvårdsnämnden eller andra uppdragsgivare. Sjukvårdsuppdraget ska omfatta specialiserad och högspecialiserad vård och vara relaterat till sjukhusets forsknings- och utbildningsuppdrag.

Mål

Karolinska Universitetssjukhuset styrde mot och bidrog till att landstinget uppnådde de övergripande målen: Tillgänglighet, valfrihet och kvalitet i hälso- och sjukvården, Hållbar verksamhet, Tryggad kompetensförsörjning samt Långsiktigt hållbar ekonomi. Karolinska Universitetssjukhuset uppfyllde dock inte målen för andel patienter som får tid för första besök hos specialistläkare inom 30 dagar respektive tid för behandling inom 90 dagar som är indikatorer under målet Vård i rätt tid och på rätt plats. I början av året var situationen ansträngd på grund av köer som uppstått året innan. Under 2018 genomfördes två stora vårdflyttar in till Nya Karolinska Solna vilket påverkade tillgängligheten negativt. Brist på sjuksköterskor försvårade också situationen. Under året gjordes insatser för att förbättra situationen, bland annat med hjälp av Tillgänglighetssatsningen, vilket gjorde att tillgängligheten förbättrades något under året.

Karolinska Universitetssjukhuset nådde inte sitt resultatkrav.

Landstingsstyrelsen utdelade en anmodan i uppsiktsrapporten 2017 till Karolinska Universitetssjukhuset att säkerställa att tillgänglighetsmålet vård i rätt tid avseende att besöka specialist inom 30 dagar och behandling/operation inom 90 dagar uppnås, särskilt viktigt är att nå en hög tillgänglighet inom områden där sjukhuset är ensamutförare.

Bedömningen är att anmodan uppmärksammats, Karolinska Universitetssjukhuset redovisar att åtgärder har genomförts och pågår för att hantera tillgänglighetsmålet. Regionstyrelsen ser däremot allvarligt på att utfallet fortsatt visar på allt för låg tillgänglighet. Måluppfyllnad är nödvändig för en väl fungerande hälso- och sjukvård i Stockholm. Kösituationen visar att det fortsatt krävs kraftfulla åtgärder för att säkerställa måluppfyllnad.

> Regionstyrelsen anmodar Karolinska Universitetssjukhuset att fortsätta att intensifiera arbetet med att säkerställa uppfyllelse av tillgänglighetsmålet vård i rätt tid avseende att besöka specialist inom 30 dagar och behandling/operation inom 90 dagar.

Uppdrag

Karolinska har fem uppdrag som beslutats av landstingsfullmäktige. Fyra uppdrag har statusen avslutad och ett uppdrag är pågående med avvikelse, vilket kommenteras nedan.

- Utveckling av FHS, tredje steget

Uppdraget, som har att göra med att fortsätta arbetet med utveckling av Framtidsplan för hälso- och sjukvården, är givet i budget 2015 och har avrapporterats löpande. Under 2018 har öppnandet av intensivakuten varit försenad. Kapaciteten att ta emot patienter hos andra vårdgivare har påverkat möjligheten till förändrade patientflöden.

Ekonomiskt resultat

Karolinska Universitetssjukhuset redovisade ett negativt resultat på 822 miljoner kronor. Resultatet avviker negativt i jämförelse med budget med 853 miljoner kronor, –4,5 procent av omsättningen. Den främsta orsaken till avvikelsen är ökade personalkostnader i jämförelse med budgeterad nivå, såväl kopplat till en högre lönekostnadsutveckling, högre pensionskostnader, högre kostnader för inhyrd personal som fler helårsarbeten än budgeterat. Sjukhuset har inte lyckats anpassa personalstyrkan till det nya uppdraget i framtidens hälso- och sjukvård. Under året har även två stora flyttomgångar genomförts in till Nya Karolinska Solna, fortsatt implementering av ny organisation genomförts samt omställning till det nya uppdrag som sjukhuset erhållit påbörjats. Dessa stora förändringar har medfört ytterligare svårighet att uppnå fastställt resultatkrav.

Karolinska Universitetssjukhuset uppvisar ett resultat på –822 miljoner kronor, vilket motsvarar 4,3 procent av omsättningen exklusive ersättning för omställningskostnader. Detta är en ökning med –436 miljoner kronor jämfört med utfallet i delårsrapporten. Resultatet innebär en avvikelse mot fullmäktiges resultatkrav på –853 miljoner kronor.

> Karolinska Universitetssjukhuset behöver intensifiera arbetet med att effektivisera sin verksamhet. Regionstyrelsen menar att detta är en absolut förutsättning för en långsiktig ekonomi i balans. Regionstyrelsen anmodar Karolinska Universitetssjukhuset att säkerställa åtgärder för en ekonomi i balans.

Karolinska Universitetssjukhusets ekonomiska situation har inneburit att det egna kapitalet i årsbokslutet uppgår till –664 miljoner kronor. Underskottet har lett till bristande likviditet, vilket har fått till följd att sjukhuset blivit tvungna att använda andra likviditetskällor.

Karolinska Universitetssjukhusets ledning har under året löpande rapporterat till styrelsen om ekonomiska risker, utfall och förslag på åtgärder. Karolinska Universitetssjukhuset Solnas transformation till det högspecialiserade sjukhuset handlade om att lämna ifrån sig vård och behålla den högspecialiserade vården. Samtidigt har Karolinska Universitetssjukhusets köer utöver vårdgarantin inom den högspecialiserade verksamheten. Sjukhuset har dock under året arbetat för att korta dessa köer, och till viss del

lyckats. Karolinska Universitetssjukhuset erhöll kompensation för försenade utflyttar av vård samt ytterligare medel för att korta köerna och medel för att hantera sommaren på sammantaget 664 miljoner kronor från hälso- och sjukvårdsnämnden under 2018.

Regionstyrelsen anser att förklaringar till vilka interna faktorer som orsakat avvikelsen från resultatkravet borde ha varit mer tydligt beskrivna i Karolinska Universitetssjukhusets rapportering. Budgeten var exempelvis fördelad över året så att neddragningar i storleken 120–130 miljoner kronor per månad var en nödvändighet från sommaren 2018 för att nå resultatkravet. Karolinskas styrelse beslutade vid mötet i mars 2018 att sjukhusledningen snarast möjligt skulle återrapportera till styrelsen om vilka åtgärder som behövdes för att säkra sjukhusets budget och resultat 2018. En protokollförd återrapportering till styrelsen har inte noterats under 2018.

Ett dimensioneringsarbete utifrån det nya vårduppdraget har pågått under hösten då verksamhetsuppdraget för de enskilda enheterna inom sjukhuset skulle preciseras. Det faktiska arbetet är försenat och detta bidrar till det stora underskottet. Att inte veta hur stora de enskilda verksamheterna ska vara har lett till svårigheter att fatta beslut om rätt kapacitet, lokalytor och bemanning.

Med den nya organisationsstrukturen har det varit en utmaning att få relevanta verksamhetsdata till första linjens chefer vilket regionstyrelsen menar är väsentliga förutsättningar för ekonomi- och verksamhetsstyrning. Styrelsen för Karolinska Universitetssjukhuset beslutade under 2018 om en utvärdering av den nya organisationen, vilken blev klar tidigt 2019.

Karolinska Universitetssjukhuset har inte, i enlighet med fullmäktiges uppdrag i beslutad budget för 2016 och 2018, genomfört en uppdelning av vårduppdrag och kostnader mellan verksamheterna i Solna och Huddinge. Det har bedömts viktigt att sjukhusen särskiljs i redovisningen för att ge möjlighet till en bättre analys av verksamheten.

Regionstyrelsen anmodar Karolinska Universitetssjukhuset att skyndsamt anpassa kostnaderna och bemanningen till det beslutade vårduppdraget med fokus på den högspecialiserade vården.

Investeringar

Det ackumulerade investeringsutfallet uppgick till 346 miljoner kronor. Detta inkluderar strategiska utrustningsinvesteringar om 117 miljoner kronor, för vilka budget finns inom landstingsstyrelsen. Exklusive strategiska utrustningsinvesteringar uppgår investeringsutfallet till 229 miljoner kronor, vilket överstiger budget med 31 miljoner kronor. Differensen kan hänföras till verksamhetskritiska investeringar från budget 2019 i syfte att säkerställa planerade flyttar till Nya Karolinska Solna under hösten 2018.

Vårdproduktion

Sjukhuset hade 85 888 vårdtillfällen under 2018 och avvek med –1 833 vårdtillfällen i jämförelse mot lagd budget, –2,1 procent. I jämförelse med föregående år minskade antalet vårdtillfällen med –7,4 procent.

Totala antalet öppenvårdsbesök uppgick till 1 264 496 och avvek mot budget med –114 784 besök, –8,3 procent. I jämförelse med föregående år minskade antalet besök med –13,7 procent. Sjukhuset hade under året en högre vårdtyngd i jämförelse med föregående år. Sjukhuset uppnådde enligt beställarna 93,0 procent av poängvolymen i omställningsavtalet. Antalet förlossningar uppgick till 7 678, vilket var en ökning med 5,4 procent i jämförelse med föregående år.

Södersjukhuset AB

Södersjukhuset AB är ett av Stockholms läns landstings akutsjukhus med ansvar för specialiserad akut och planerad somatisk specialistvård samt högspecialiserad kärl- och handkirurgisk vård. Verksamheten ska omfatta den vård och de tjänster som har avtalats med hälso- och sjukvårdsnämnden, ägaren eller andra uppdragsgivare.

Mål

Bolaget styrde mot och bidrog till att landstinget uppfyllde de övergripande målen: Tillgänglighet, valfrihet och kvalitet i hälso- och sjukvården, Hållbar verksamhet, Tryggad kompetensförsörjning samt Långsiktigt hållbar ekonomi. Södersjukhuset AB uppnådde dock inte målet för andelen patienter som ska ha fått tid för behandling inom 90 dagar, som är en indikator under målet vård i rätt tid och på rätt plats. Det förklaras i huvudsak av evakuering av salar på grund av pågående ombyggnation.

Södersjukhuset AB nådde inte sitt resultatkrav.

Uppdrag

Södersjukhuset AB har tre uppdrag som beslutats av landstingsfullmäktige. Ett uppdrag är avslutat, ett är pågående enligt plan och ett uppdrag är pågående med avvikelse, vilket kommenteras nedan.

- Utveckling av FHS, tredje steget

Uppdraget, som har att göra med att fortsätta arbetet med utveckling av Framtidsplan för hälso- och sjukvården, är givet i budget 2015 och har avrapporterats löpande. Under 2018 har akutmottagningen tagit emot fler patienter än förväntat. Ombyggnationen har skett under året där sjukhuset flyttar in i nya lokaler under 2019.

Ekonomiskt resultat

Södersjukhuset AB redovisade ett negativt resultat på 52 miljoner kronor. Resultatet avviker negativt i jämförelse med budget med 61 miljoner kronor, –1,2 procent av omsättningen. Den främsta orsaken till avvikelsen var ökade personalkostnader, kopplat till högre pensionskostnader och högre kostnader för inhyrd personal, till följd av rekryteringssvårigheter. Brist på vårdplatser, kopplad till svårigheter att bemanna inom slutenvården har medfört ett ökat behov av inhyrd personal. Kostnader för laboratorietjänster och röntgen ökade på grund av utökade analysmöjligheter samt prishöjningar.

Sjukhuset har inte genomfört samtliga planerade åtgärder kopplade till personalkostnader då detta hade haft negativ påverkan på produktionskapacitet och arbetsmiljö.

Givet ekonomiskt utfall där Södersjukhuset AB inte uppnår resultatkrav enligt beslut i fullmäktige så anmodar Regionstyrelsen Södersjukhuset AB att säkerställa åtgärder för en ekonomi i balans.

Investeringar

Det ackumulerade investeringsutfallet uppgick till 349 miljoner kronor. Detta inkluderar strategiska utrustningsinvesteringar om 231 miljoner kronor, för vilka budget finns inom landstingsstyrelsen. Budget för året uppgick till 116 miljoner kronor och årets upparbetningsgrad uppgick till 102 procent, vilket motsvarar 118 miljoner kronor.

Vårdproduktion

Sjukhuset hade 52 668 vårdtillfällen under 2018 och avvek med –5 068 vårdtillfällen i jämförelse mot lagd budget, –8,8 procent. I jämförelse med föregående år minskade antalet vårdtillfällen med –2,8 procent.

Totala antalet öppenvårdsbesök uppgick till 591 279 och avvek mot budget med –14 367 besök, –2,4 procent. I jämförelse med föregående år minskade antalet besök med –2,1 procent.

Sjukhuset hade under året en högre vårdtyngd i jämförelse med föregående år. Sjukhuset uppnådde 92,9 procent av poängvolymen i omställningsavtalet. Antalet förlossningar uppgick till 7 670, vilket var en minskning med –2,9 procent i jämförelse med föregående år.

Danderyds Sjukhus AB

Danderyds Sjukhus AB är ett av Stockholms läns landstings akutsjukhus med ansvar för specialiserad akut och planerad somatisk specialistvård samt högspecialiserad rehabiliteringsmedicin. Verksamheten ska omfatta den vård och de tjänster som har avtalats med hälso- och sjukvårdsnämnden, ägaren eller andra uppdragsgivare.

Mål

Danderyds sjukhus styrde mot och bidrog till att landstinget uppfyllde de övergripande målen: Tillgänglighet, valfrihet och kvalitet i hälso- och sjukvården, Hållbar verksamhet, Tryggad kompetensförsörjning samt Långsiktigt hållbar ekonomi. Bolaget uppnådde dock inte sitt resultatkrav.

Uppdrag

Danderyds Sjukhus AB har två uppdrag som beslutats av landstingsfullmäktige, vilka var rapporterade som pågående enligt plan.

Ekonomiskt resultat

Danderyds Sjukhus AB redovisade ett negativt resultat på 84 miljoner. Resultatet avviker negativt i jämförelse med budget med 91 miljoner kronor, –2,2 procent av omsättningen. Den främsta orsaken till avvikelsen var ökade personalkostnader, kopplat till högre pensionskostnader och högre kostnader för inhyrd personal, till följd av rekryteringssvårigheter, främst till slutenvården och akutmottagningen. En svårighet under 2018 har varit tillgången på vårdplatser. Hög vårdproduktion i kombination med en ökad vårdtyngd har fört med sig ett ökat behov av fler öppnade vårdplatser. Danderyds sjukhus är det sjukhus som tagit flest av patienterna från Karolinska Universitetssjukhuset i Solna. I övrigt påverkas situationen av att utskrivningsklara patienter inte lämnar sjukhuset enligt plan.

Givet ekonomiskt utfall där Danderyds Sjukhus AB inte uppnår resultatkrav enligt beslut i fullmäktige så anmodar Regionstyrelsen Danderyds Sjukhus AB att säkerställa åtgärder för en ekonomi i balans.

Investeringar

Det ackumulerade investeringsutfallet uppgick till 128 miljoner kronor. Detta inkluderar strategiska utrustningsinvesteringar om 46 miljoner kronor, för vilka budget finns inom landstingsstyrelsen. Budget för året uppgick till 105 miljoner kronor och årets upparbetningsgrad uppgick till 78 procent, vilket motsvarar 81,6 miljoner kronor.

Vårdproduktion

Sjukhuset hade 46 728 vårdtillfällen under 2018 och avvek med –2 233 vårdtillfällen i jämförelse mot lagd budget, –4,6 procent. I jämförelse med föregående år ökade antalet vårdtillfällen med 3,3 procent.

Totala antalet öppenvårdsbesök uppgick till 411 165 och avvek mot budget med –22 767 besök, –5,2 procent. I jämförelse med föregående år ökade antalet besök med 1,5 procent.

Sjukhuset hade under året en högre vårdtyngd i jämförelse med föregående år. Sjukhuset uppnådde 96,9 procent av poängvolymen i omställningsavtalet. Antalet förlossningar uppgick till 6 640, vilket var en ökning med 2,8 procent i jämförelse med föregående år.

Södertälje Sjukhus AB

Södertälje Sjukhus AB är ett av Stockholms läns landstings akutsjukhus med ansvar för specialiserad akut och planerad somatisk specialistvård. Verksamheten ska omfatta den vård och de tjänster som har avtalats med hälso- och sjukvårdsnämnden, ägaren eller andra uppdragsgivare.

Mål

Bolaget styrde mot och bidrog till att landstinget uppfyllde de övergripande målen: Tillgänglighet, valfrihet och kvalitet i hälso- och sjukvården, Hållbar verksamhet, Tryggad kompetensförsörjning samt Långsiktigt hållbar ekonomi.

Uppdrag

Södertälje Sjukhus AB har två uppdrag som beslutats av landstingsfullmäktige. Ett uppdrag är avslutat och ett uppdrag är rapporterat som pågående enligt plan.

Ekonomiskt resultat

Södertälje Sjukhus AB redovisade ett resultat på 11 miljoner kronor.

Resultatet avviker positivt i jämförelse med budget med åtta miljoner kronor, 0,6 procent av omsättningen. Den främsta orsaken till den positiva avvikelsen var ökade intäkter genom ett ökat förlossningstal, bistått Karolinska Universitetssjukhuset i syfte att minska patientköerna, att sjukhuset från mitten av maj har ett närakutuppdrag samt att sjukhuset passerat avräkningsnivån och därmed fakturerat löpande ersättning avseende Botkyrkapatienter. Under året upplöste sjukhuset en reservering på fyra miljoner kronor från årsbokslutet 2017 avseende vite från Arbetsmiljöverket till följd av ett positivt besked avseende ett tidigare överklagande.

Investeringar
Det ackumulerade investeringsutfallet uppgick till 66 miljoner kronor. Detta inkluderar strategiska utrustningsinvesteringar om 45 miljoner kronor, för vilka budget finns inom landstingsstyrelsen. Budget för året uppgick till 26 miljoner kronor och årets upparbetningsgrad uppgick till 81 procent, vilket motsvarar 21 miljoner kronor.

Vårdproduktion
Sjukhuset hade 14 131 vårdtillfällen under 2018 och avvek med –1 204 vårdtillfällen i jämförelse mot lagd budget, –7,9 procent. I jämförelse med föregående år ökade antalet vårdtillfällen med 4,6 procent.

Totala antalet öppenvårdsbesök uppgick till 137 174 och avvek mot budget med –13 036 besök, –8,7 procent. I jämförelse med föregående år ökade antalet besök med 6,8 procent.

Patienter utanför Stockholms läns landsting fortsätter att söka sig till Södertälje sjukhus i hög utsträckning. 61 procent av utomlän/utland patienterna inom öppenvården kommer från Sörmland. Antalet förlossningar uppgick till 2 538, vilket var en ökning med 7,6 procent i jämförelse med föregående år.

S:t Eriks Ögonsjukhus AB
S:t Eriks Ögonsjukhus AB ska bedriva specialiserad och högspecialiserad akut och planerad ögonsjukvård. Verksamheten ska omfatta de tjänster som har avtalats med hälso- och sjukvårdsnämnden, ägaren eller andra uppdragsgivare.

Mål
Bolaget styrde mot och bidrog till att landstinget uppfyllde de övergripande målen: Tillgänglighet, valfrihet och kvalitet i hälso- och sjukvården, Hållbar verksamhet, Tryggad kompetensförsörjning samt Långsiktigt hållbar ekonomi.

Uppdrag
S:t Eriks Ögonsjukhus AB har ett uppdrag som beslutats av landstingsfullmäktige. Uppdraget är pågående enligt plan.

Ekonomiskt resultat
S:t Eriks Ögonsjukhus AB redovisade ett resultat på 48 miljoner kronor. Resultatet avviker positivt i jämförelse med budget med 15 miljoner kronor, 2,4 procent av omsättningen. Den främsta orsaken till den positiva avvikelsen var ökade intäkter avseende utomlänspatienter samt god kostnadskontroll där främst övriga kostnader låg under budgeterad nivå. Det är ett mycket bra ekonomiskt resultat givet att brist på personal gäller inom all hälso- och sjukvård.

Investeringar
Det ackumulerade investeringsutfallet uppgick till 19 miljoner kronor, vilket överstiger budget för året med 7 miljoner kronor. Avvikelsen beror till viss del på ett akut byte av laserkavitet på befintlig Excimerlaser.

Vårdproduktion
Sjukhuset hade 1 604 vårdtillfällen under 2018 och avvek med –181 vårdtillfällen i jämförelse mot lagd budget, –10,1 procent. I jämförelse med föregående år minskade antalet vårdtillfällen med –5,1 procent.

Totala antalet öppenvårdsbesök uppgick till 176 236 och avvek mot budget med –15 774 besök, –8,2 procent. I jämförelse med föregående år minskade antalet besök med –6,0 procent. Sjukhuset har arbetat utifrån intentionerna för framtidens hälso- och sjukvård där flera besök har samordnats till ett. Patienter har hänvisats till andra vårdgivare där det inte är nödvändigt med akutsjukhusets resurser samt fortsatt utveckling av polikliniserings av slutenvård.

Sjukhuset hade under året en högre vårdtyngd i jämförelse med föregående år. Sjukhuset uppnådde ej 95 procent av poängvolymen i omställningsavtalet. Antalet utomlänspatienter fortsätter att öka i jämförelse med föregående år.

Folktandvården i Stockholms län AB
Folktandvården Stockholms län AB ska bedriva folktandvård inom Stockholms läns landsting och inom ramen för landstingets ansvar enligt tandvårdslagen. Inom landstinget utför Folktandvården Stockholms län AB uppdrag för hälso- och sjukvårdsnämnden, som enligt beställningen i huvudsak ska omfatta barntandvård. Folktandvården Stockholms läns AB ska vara ett konkurrenskraftigt tandvårdsföretag med ett samhällsansvar som grund.

Mål
Bolaget styrde mot och bidrog till att landstinget uppfyllde de övergripande målen: Tillgänglighet, valfrihet och kvalitet i hälso- och sjukvården, Hållbar verksamhet, Tryggad kompetensförsörjning samt Långsiktigt hållbar ekonomi. Folktandvården uppnådde dock inte sitt resultatkrav.

Uppdrag
Folktandvården i Stockholms län AB har två uppdrag som beslutats av landstingsfullmäktige, båda uppdragen har statusen avslutad.

Ekonomiskt resultat
Folktandvården Stockholms län AB redovisar ett resultat på 112 miljoner kronor. Resultatet avviker negativt i jämförelse med budget med 13 miljoner kronor, –0,7 procent av omsättningen. Avvikelsen mot budget orsakades främst av ökade fastighets- och lokalkostnader kopplat till ombyggnationer. Verksamheten har under året haft rekryteringssvårigheter. Verksamheten har haft rekryteringssvårigheter under åren, men framför allt under 2018.

Givet ekonomiskt utfall där Folktandvården Stockholms län AB inte uppnår resultatkrav enligt beslut i fullmäktige så anmodar Regionstyrelsen Folktandvården Stockholms län AB att säkerställa åtgärder för en ekonomi i balans.

Investeringar
Det ackumulerade investeringsutfallet uppgick till 56 miljoner kronor. Budget för året uppgick till 75 miljoner kronor och årets upparbetningsgrad uppgick till 75 procent.

Vårdproduktion
Inom Folktandvården Stockholms län AB ökade antalet behandlade barn och ungdomar med 0,6 procent i jämförelse med föregående år. En förklaring till den ökade volymen var att antalet lis-

tade barn ökade samt att åldersgränsen för fri tandvård höjdes från 21 år till 22 år under 2018. Antalet behandlade vuxna minskade med 5,1 procent i jämförelse med föregående år och förklarades av en ökad korttidsfrånvaro hos personalen i början av året samt svårigheter att rekrytera personal. Antal behandlade barn och vuxna inom specialisttandvården ökade med 6,4 procent och förklarades av ett ökat antal behandlade barn, till följd av den höjda åldersgränsen för fri barntandvård. Specialisttandvården fick ett ökat antal patienter i 20–22-årsåldern som behövde hjälp med besvärande visdomständer. Detta då allmäntandvården inte hade kapacitet för denna tandvård. Risken med detta är fortsatt en undanträngningseffekt för andra barn som har behov av specialisttandvårdens hjälp.

Ambulanssjukvården i Storstockholm AB

Ambulanssjukvården i Storstockholm AB ska utföra ambulanssjukvård åt Stockholms läns landsting. Bolaget kan utföra interhospitala transporter och transport av avlidna åt Stockholms läns landsting. Verksamheten ska omfatta de tjänster som har avtalats med hälso- och sjukvårdsnämnden eller andra uppdragsgivare.

Mål

Bolaget styrde mot och bidrog till att landstinget uppfyllde de övergripande målen: Tillgänglighet, valfrihet och kvalitet i hälso- och sjukvården, Hållbar verksamhet, Tryggad kompetensförsörjning samt Långsiktigt hållbar ekonomi. Bolaget uppnådde dock inte sitt resultatkrav.

Uppdrag

Ambulanssjukvården i Storstockholm AB har två uppdrag som beslutats av landstingsfullmäktige. Båda uppdragen har statusen avslutad.

Ekonomiskt resultat

Ambulanssjukvården i Storstockholm AB redovisade ett negativt resultat på åtta miljoner kronor. Resultatet avviker negativt i jämförelse med budget med nio miljoner kronor, –3,1 procent av omsättningen. Avvikelsen mot budget orsakades främst av de förberedelser och rekrytering av personal som genomförts under året inför det nya avtal som skall gälla från och med februari 2019. Dessa merkostnader fanns ej med i budget.

Givet ekonomiskt utfall där Ambulanssjukvården i Storstockholm AB inte uppnår resultatkrav enligt beslut i fullmäktige så anmodar Regionstyrelsen Ambulanssjukvården i Storstockholm AB att säkerställa åtgärder för en ekonomi i balans.

Investeringar

Det ackumulerade investeringsutfallet uppgick till 9 miljoner kronor. Budget för året uppgick till 15 miljoner kronor och årets upparbetningsgrad uppgick till 60 procent. Differensen beror främst på att fordonsinvesteringar skjuts till 2019.

Vårdproduktion

Bolaget hade 97 084 ambulansuppdrag under 2018 och avvek med +7 084 ambulansuppdrag i jämförelse mot lagd budget, 7,9 procent. I jämförelse med föregående år ökade antalet ambulansuppdrag med 4,7 procent.

Antalet transporter av avlidna uppgick till 5 376 och avvek mot budget med –24 transporter, –0,4 procent. I jämförelse med föregående år ökade antalet transporter av avlidna med 1,1 procent. Antal beredskapstimmar uppgick till 197 754 och avvek mot budget med – 6 946 timmar, –3,5 procent.

Stockholm Care AB

Stockholm Care AB ska förmedla utländska patienter till främst de högspecialiserade vårdverksamheterna inom Stockholms läns landsting som kan förbättra sina utvecklingsmöjligheter genom att vidga patientunderlaget. Bolaget ska därvid bistå vårdverksamheterna med stöd och service av administrativ och praktisk karaktär. Bolaget förvaltar även Tobiasregistret.

Mål

Bolaget styrde mot och bidrog till att landstinget uppfyllde de övergripande målen: Tillgänglighet, valfrihet och kvalitet i hälso- och sjukvården, Hållbar verksamhet, Tryggad kompetensförsörjning samt Långsiktigt hållbar ekonomi. Bolaget uppnådde dock inte målvärdena för indikatorerna under målet attraktiv arbetsgivare. Bolaget initierade ett brett arbete för att förbättra arbetsmiljön.

Uppdrag

Stockholms Care AB har två uppdrag som beslutats av landstingsfullmäktige. Ett uppdrag är avslutat och ett är pågående enligt plan.

Ekonomiskt resultat

Stockholm Care AB redovisade ett resultat på 0,1 miljoner kronor. Resultatet avviker negativt i jämförelse med budget med två miljoner kronor, –2,3 procent av omsättningen. Avvikelsen berodde på lägre intäkter för utlandsverksamheten som orsakades av de kapacitetsproblem som funnits inom den högspecialiserade vården för utlandspatienter. Ökade kostnader för pensionsavsättningar bidrog till ett lägre resultatutfall.

Givet ekonomiskt utfall där Stockholm Care AB inte uppnår resultatkrav enligt beslut i fullmäktige så anmodar Regionstyrelsen Stockholm Care AB att säkerställa åtgärder för en ekonomi i balans.

Investeringar

Det ackumulerade investeringsutfallet uppgick till två miljoner kronor, att jämföra med en nollbudget. Utfallet avser aktivering av utvecklingskostnader, som tas upp som en immateriell anläggningstillgång i balansräkningen.

Vårdproduktion

2018 uppgick antalet förmedlade stamcellsskördar inom Tobiasregistret till 92 stycken. vilket innebär en ökning med 29 procent i jämförelse med 2017. Under 2018 växte registret med ytterligare 26 167 nya potentiella givare. Vid årsskiftet 2018/2019 uppgick registret till totalt 125 470 potentiella givare.

Från hösten 2017 sågs en ytterligare försämring av kapacitetsläget gällande utlandsverksamheten inom främst den högspecialiserade vården vilken kom att gälla även under första halvåret 2018. Under hösten 2018 försämrades

det redan ansträngda kapacitetsläget ytterligare inom framför allt den högspecialiserade vården som en konsekvens av de neddragningar som gjordes inför och under flytten in till den nya universitetssjukhusbyggnaden i Solna. Mellan 2017 och 2018 minskade utlandsverksamhetens omsättning med 23 procent, från 90 miljoner kronor till 73 miljoner kronor.

MediCarrier AB

MediCarrier AB ska på affärsmässiga grunder avropa, lagerhålla, förpacka samt distribuera sjukvårds- och förbrukningsartiklar till verksamheter inom Region Stockholm.

Mål

Bolaget styrde mot och bidrog till att landstinget uppfyllde de övergripande målen: Tillgänglighet, valfrihet och kvalitet i hälso- och sjukvården, Hållbar verksamhet, Tryggad kompetensförsörjning samt Långsiktigt hållbar ekonomi.

Uppdrag

MediCarrier AB har totalt två uppdrag som beslutats av landstingsfullmäktige Uppdragen är rapporterade som avslutade.

Ekonomiskt resultat

MediCarrier AB redovisade ett resultat på 4,9 miljoner kronor. Resultatet avviker negativt i jämförelse med budget med 0,1 miljoner kronor, –0,01 procent av omsättningen. Underskottet var delvis en följd av ökade personalkostnader till följd av ökad produktionsvolym.

Givet ekonomiskt utfall där MediCarrier AB inte uppnår resultatkrav enligt beslut i fullmäktige så anmodar Regionstyrelsen MediCarrier AB att säkerställa åtgärder för en ekonomi i balans.

Investeringar

Det ackumulerade investeringsutfallet uppgick till en miljoner kronor, att jämföra med en budget om två miljoner kronor.

Produktion

Försäljningen av varor har ökade med 75 miljoner kronor i jämförelse med budget drivet av en ökad efterfrågan vilket också speglades i ökade materialkostnader.

Försäljningen av transporttjänster minskade med åtta miljoner kronor främst drivet av upphörande av avtal gällande transporttjänster för läkemedel.

Produktiviteten i produktionen fortsätter att utvecklas positivt. Antal plockade rader i genomsnitt under året uppgick till 37,4, vilket var en ökning med 4,6 procent i jämförelse med föregående år.

Patientnämnden

Patientnämnden är vårdens fristående och opartiska instans dit patienter, anhöriga och anställda inom vården kan vända sig när det har uppstått problem i kontakterna med vården eller när det finns klagomål på bemötande, attityder och kvalitet i vårdens utförande. Nämnden ansvarar även för att analysera inkomna klagomål och synpunkter för att användas i hälso- och sjukvårdsnämndens och vårdgivarnas systematiska förbättringsarbete.

Mål

Nämnden styrde mot och bidrog till att landstinget uppfyllde de koncerngemensamma övergripande målen: Hållbar verksamhet, Tryggad kompetensförsörjning och Långsiktigt hållbar ekonomi.

Uppdrag

Patientnämnden har totalt fyra uppdrag som beslutats av landstingsfullmäktige, vilka är rapporterade som avslutade.

Ekonomiskt resultat

Patientnämnden redovisade ett resultat på en miljon kronor. Resultatet avviker positivt i jämförelse med budget med en miljon kronor, 3,1 procent av omsättningen. Främsta orsaken till den positiva avvikelsen var ökade intäkter i form av statsbidrag kopplat till utökade uppdrag enligt den nya lagen (2017:372) om stöd vid klagomål mot hälso- och sjukvården.

Investeringar

Patientnämnden har inte gjort några investeringar under året.

Produktion

Under 2018 inkom 7 710 ärenden till förvaltningen, vilket var 83 fler än föregående år. Av ärendena avsåg fyra procent rådgivning, information och hänvisning. Den sista december 2018 hade 216 patienter stödperson, vilket var 25 fler än vid föregående årsskifte.

Patientnämnden summerar 2018

Patienters synpunkter och klagomål kring den offentligt finansierade hälso- och sjukvården och tandvården i länet handläggs av patientnämnden. Patientnämnden ska, i enlighet med 4 § i lagen (1998:1656) om patientnämndsverksamhet med mera, senast den sista februari varje år lämna en redogörelse till Inspektionen för vård och omsorg och Socialstyrelsen över föregående års patientnämndsverksamhet. Detta görs i rapporten Patientnämnden summerar 2018. Rapporten berättar om iakttagelser, synpunkter och patientnämndens arbete med att hjälpa till att utveckla vården. Under 2018 tog patientnämnden emot 7 710 nya ärenden, vilket är en ökning med 1 procent sedan 2017. Flertalet ärenden (49 procent) hör till kategorin vård och behandling. I kategorin kommunikation mellan patient och vårdgivare finns 17 procent av samtliga ärenden och kategorin organisation och tillgänglighet 12 procent.

10

Kollektivtrafik

Varje dag gör över 800 000 resenärer 2,8 miljoner resor med kollektivtrafiken. Kollektivtrafiken är en viktig förutsättning för en långsiktigt hållbar ekonomisk tillväxt genom att den erbjuder ett effektivt, klimatsmart och tillgängligt resandealternativ som binder ihop regionen.

Kollektivtrafikområdet omfattar kollektivtrafik på land, kollektivtrafik på vatten, samt särskild kollektivtrafik[28]. All trafik utförs av trafikentreprenörer som upphandlats i konkurrens.

Utifrån 2013 års Stockholmsförhandling ska Stockholms tunnelbana byggas ut, vilket innebär att tunnelbanan byggs ut till Nacka, Arenastaden och Barkarby. Nackagrenen byggs även ut till Gullmarsplan och kopplas samman med Hagsätralinjen, vilket skapar ökad kapacitet för den befintliga tunnelbanan genom centrala Stockholm. Utbyggnaden innebär att elva nya stationer tillkommer i systemet, vilket ger en ökad tillgänglighet för boende och verksamma inom Stockholmsregionen. Förutom genom medfinansiering av tunnelbanan, medverkar kommunerna genom att bygga 82 000 nya bostäder för att möta bostadsbehovet i den växande regionen.

För tunnelbanan som byggs till Barkarby har både processerna för järnvägsplan och miljötillstånd färdigställts då järnvägsplanen vann laga kraft i december 2018. Det innebär att det är klart för byggstart för tunnelbanan till Barkarby. För Nacka och Söderort samt Arenastaden beräknas motsvarande processer slutföras under 2019.

För att öka framkomligheten för busstrafiken pågick även under 2018 ett gemensamt arbete med Stockholms stad för att möjliggöra snabbare och tätare busstrafik. Arbetet fokuserade 2018 på att mildra effekten av trafikstörande arbeten i gatumiljön och att gemensamt arbeta för de lagändringar som krävs för att bland annat kameraövervaka felparkerade bilar, bland annat i busskörfält.

Tre självkörande fordon lanserades i Barkarbystaden i oktober 2018. De självkörande bussarna är en del i ett försöksprojekt där trafiknämnden, Järfälla kommun och bussoperatören Nobina tillsammans utvecklar framtidens kollektivtrafik. Försök med självkörande bussar har även testats i Kista.

Upphandling av färdtjänsttaxi avslutades under hösten 2018 och börjar gälla från och med april 2019.

Mål och uppdrag för kollektivtrafiken

Trafiknämnden ansvarar för målet Attraktiv kollektivtrafik i ett hållbart transportsystem. Det innebär bland annat att nämnden ska styra mot målet, följa upp det, samt vidta åtgärder om målet riskerar att inte uppnås.

Attraktiv kollektivtrafik i ett hållbart transportsystem

Det övergripande målet Attraktiv kollektivtrafik i ett hållbart transportsystem har fyra mål: Attraktiva resor, Trygga resor, Effektiva resor, samt Tillgänglig och sammanhållen region. Tre mål har uppnåtts och ett mål har inte uppnåtts. Det övergripande målet har således uppnåtts för 2018, eftersom minst hälften av målen uppnåtts.

Attraktiva resor

Målet mäts genom tre indikatorer: *Nöjda resenärer – allmän kollektivtrafik, särskild kollektivtrafik respektive allmän skärgårdstrafik*.

Målet uppnåddes då två av tre indikatorer har uppnåtts.

- Andelen *Nöjda resenärer i allmän kollektivtrafik* uppgick till 80 procent, vilket är två procentenheter lägre än föregående år. Utfallet för året översteg dock målvärdet för 2018. Årets något sämre resultat återspeglar främst förändringar i utfallet för pendeltåg. Infrastrukturen för järnvägstrafiken ägs och underhålls av Trafikverket. Under 2018 startade trafiknämnden en samverkan med Trafikverket och trafikentreprenören med målsättningen

Attraktiv kollektivtrafik i ett hållbart transportsystem

Mål och indikator	Utfall 2018	Mål 2018	Utfall 2017	Uppfyllt 2018
Attraktiva resor				
Nöjda resenärer – allmän kollektivtrafik	80 %	≥ 75 %	82 %	Ja
Nöjda resenärer – särskild kollektivtrafik	86 %	≥ 90 %	84 %	Nej
Nöjda resenärer – allmän skärgårdstrafik	96 %	≥ 91 %	97 %	Ja
Trygga resor				
Andel resenärer som känner sig trygga i allmän kollektivtrafik på land och med pendelbåtar	72 %	≥ 77 %	70 %	Nej
Effektiva resor				
Andel förnybar energi i kollektivtrafiken	91 %	≥ 90 %	91,0 %	Ja
Kostnad per personkilometer	3,24 kr	≤ 3,40 kr	3,24 kr	Ja
Tusentals påstigande en vanlig vardag	2 814	≥ 2803	2 744	Ja
Kollektivtrafikens andel av de motoriserade resorna[1)]	–	≥ 50,5 %	–	–
Tillgänglig och sammanhållen region				
Busstrafik, fungerande automatiskt inre utrop	91 %	≥ 87 %	85 %	Ja
Andel spårfordon med tillgängligt insteg	100 %	≥ 100 %	100 %	Ja

[1)] Nästa mätning av utfall planeras till 2019.

[28] Särskild kollektivtrafik utgörs av färdtjänst- och sjukresor.

att förbättra infrastrukturens tillförlitlighet, förbättra den gemensamma störningshanteringen samt förbättra trafikinformationen till pendeltågsresenärerna med anledning av de brister som finns i underhållet av infrastrukturen.

- Andelen *Nöjda resenärer inom särskild kollektivtrafik* ökade med två procentenheter i jämförelse med föregående år till 86 procent, men utfallet understeg 2018 års målvärde.
- Andelen *Nöjda resenärer i allmän skärgårdstrafik* uppgick till 96 procent 2018, vilket var en procentenhet lägre än föregående år. Målvärdet på 91 procent uppnåddes.

Trygga resor

Målet följs upp genom nedanstående indikator, där målvärdet för året inte uppnåddes.

- *Andel resenärer som känner sig trygga i allmän kollektivtrafik på land och på pendelbåtar* ökade till 72 procent. Utfallet understeg målvärdet på 77 procent. Över en tioårsperiod har utvecklingen av utfallet varit svagt positiv. Under 2018 genomfördes två större trygghetskampanjer, vilket resulterat i en ökad kännedom om och fler samtal till trygghetsnumret. Inför 2019 planeras ytterligare åtgärder för att öka tryggheten.

Effektiva resor

Målet mäts genom fyra indikatorer: *andel förnybar energi i kollektivtrafiken, kostnad per personkilometer, tusentals påstigande en vanlig vardag* samt *kollektivtrafikens andel av de motoriserade resorna*. Målet uppnåddes då tre av fyra indikatorer har uppnåtts. En indikator mättes inte vid årsbokslutet utan kommer att mätas 2019.

- *Andel förnybar energi i kollektivtrafiken* uppnådde samma utfall som föregående år, 91 procent. Utfallet var en procentenhet högre än målvärdet. Ökad andel förnybar energi är ett resultat av ett långsiktigt arbete med att ställa om till förnybara drivmedel inom buss-, sjö- och färdtjänsttrafik. Spårtrafiken drivs redan av el och energi från 100 procent förnybara källor. Sedan sommaren 2018 drivs även 100 procent av bussflottan på förnybara drivmedel. Sjötrafiken bidrog till målet genom introduktion av förnybara drivmedel i enlighet med drivmedelsplan. Sjötrafiken, färdtjänsten, spårarbetsfordon och helikopter uppnår ännu inte 100 procent förnybara drivmedel.
- Utfallet för *kostnad per personkilometer*, 3,24 kronor per personkilometer, var lägre än målvärdet, 3,40 kronor per personkilometer, och därmed uppnåddes målet. Trafikslagens kostnader ökade under året, förutom för pendeltåg som hade lägre kostnader. De lägre kostnaderna inom trafikslaget pendeltåg förklaras främst av lägre kostnader till följd av trafikering via Citybanan samt lägre kostnader för produktionsersättning till följd av inställda och korta tåg, samtidigt som antalet personkilometer har ökat.
- Målet uppnåddes för *tusentals genomsnittligt påstigande en vanlig vardag* som ökade med 70 000 genomsnittligt påstigande, vilket motsvarar en ökning på 2,6 procent. Mest ökade antalet genomsnittligt påstigande på lokalbanor och på pendeltåg medan tunnelbanan hade en mindre ökning och busstrafiken en viss minskning. Minskningen inom busstrafiken uppgår till –0,3 procent, vilket främst förklaras av trängsel i innerstaden, överströmning av trafikanter till Citybanan, samt att tidigare avstängda delar av Roslagsbanan åter är i trafik.
- *Kollektivtrafikens andel av de motoriserade resorna* mättes inte 2018. Uppföljning av indikatorn sker genom en resvaneundersökning, som genomfördes senast 2015 och nästa planeras att ske 2019.

Tillgänglig och sammanhållen region

Målet mäts genom två indikatorer: *busstrafik med fungerande inre automatiskt utrop* samt *andel spårfordon med tillgängliga insteg*. Båda indikatorerna uppnådde målvärdet.

- *Busstrafik med fungerande inre automatiskt utrop* nådde 91 procent och var därmed högre än både föregående år och målvärdet. Mätningen görs genom Mystery Shopping-undersökningar två gånger per år och resultatet och förbättringsförslag återkopplas till trafikentreprenörerna.
- Sedan fordonen av typ X10 fasades ut från pendeltågstrafiken under 2017 är *andel spårfordon med tillgängliga insteg* 100 procent.

Uppdrag kopplade till mål

Till målen avseende Attraktiv kollektivtrafik i ett hållbart transportsystem fanns vid årsskiftet nio uppdrag kopplade. Av dessa pågick och pågår arbete enligt plan med åtta uppdrag. Ett uppdrag, som avser avgiftsfri kollektivtrafik för ungdomar under sommarlovet, är rapporterat som avslutat då uppdraget är genomfört enligt plan.

Attraktiv kollektivtrafik i ett hållbart transportsystem

	Antal tidigare än 2018	Antal nya 2018	Totalt antal uppdrag	Ej påbörjad —	Pågående enligt plan ▶	Pågående med avvikelse ❗	Avslutad ✔	Andel avslutade uppdrag*
Trafiknämnden	2	7	9		8		1	11%
Totalt	**2**	**7**	**9**	**0**	**8**	**0**	**1**	**11%**

Den angivna statusen i tabellen är den status som varje nämnd och bolag rapporterat in i årsbokslutet.
*) Andel av uppdrag som avslutats under 2018 i förhållande till hur många uppdrag som fanns att hantera under året.

Ekonomiskt resultat för kollektivtrafiken

Kollektivtrafikens[29] resultat uppgick till 581 miljoner kronor, vilket är 331 miljoner kronor högre än budget. Det förbättrade resultatet mot budget förklaras av flera orsaker. Fler resande har bidragit till högre biljettintäkter. En försäljning av fordringar har skett under året varför de finansiella intäkterna är högre. Kostnaderna för köpt trafik är också lägre än budget.

Verksamhetens intäkter uppgick totalt till 22 991 miljoner kronor, vilket är 250 miljoner kronor högre än budget. Biljettintäkterna var något högre än budget. De övriga intäkterna översteg budget men var till övervägande del resultatneutrala, det vill säga att de motsvaras av poster på kostnadssidan. Det handlar huvudsakligen om vidarefakturering av kostnader för exempelvis externa driftprojekt, fordonsuthyrning, ersättning för sjukresor från hälso- och sjukvårdsnämnden, bränsle samt lagerartiklar. Ytterligare en anledning till högre övriga intäkter är att trafiknämnden fått ett statligt bidrag som kompenserar för avgiftsfria biljetter till ungdomar under sommarmånaderna, så kallade ungdomsbiljetter.

Verksamhetskostnaderna uppgick till 19 011 miljoner kronor, vilket är 327 miljoner kronor högre än budget.

Kostnaderna för köpt trafik var däremot lägre än budget, motsvarande 422 miljoner kronor. Avvikelsen inom köpt trafik är främst relaterad till busstrafiken som hade lägre kostnader för index, viten, VBP-avtal[30] inom innerstaden på grund av trängsel i trafiken och framkomlighetsproblem, samt på vissa busslinjer i norrort till följd av överströmning av resenärer till Citybanan. Även järnvägstrafiken hade lägre kostnader, främst kopplat till lägre produktionsersättning i pendeltågsavtalet till följd av brister i trafikleveransen. Färdtjänsttrafikens kostnader var lägre till följd av färre utförda resor, och därmed lägre rörliga kostnader än beräknat med färdtjänst- och rullstolstaxi, samt viten på grund av brister i leveransen.

Övriga kostnader uppgick till 4 481 miljoner kronor, vilket var 773 miljoner kronor högre än budget. Främsta orsaken var kostnader för utrangeringar av anläggningar och projekt samt avsättningar. De största posterna inom årets utrangeringar rörde bandelar inom Roslagsbanans anläggning till följd av att gamla delar byttes ut inom ramen för Program Roslagsbanan utbyggnad. Delvis fanns även ökade kostnader för externa projekt, vilka dock vidarefakturerades i sin helhet och således var resultatneutrala.

Kostnader för avskrivningar och finansnetto var sammanlagt 408 miljoner kronor lägre än budget. Att kostnaderna för finansnetto understeg budget var huvudsakligen en följd av sålda fordringar på 337 miljoner kronor. Även den räntebärande skuldportföljen var lägre än budget till följd av tidsförskjutningar av investeringar, vilket tillsammans med ett lägre ränteläge påverkade utfallet för finansnettot positivt. Kostnaderna för avskrivningar var lägre på grund av en återföring av en tidigare nedskrivning avseende Fredriksdals bussdepå och förändrade aktiveringsplaner för Södertälje bussdepå.

Resultat kollektivtrafik*

Mkr	Utfall 2018	Budget 2018	Avvikelse mot budget	Utfall 2017
Verksamhetens intäkter				
Biljettintäkter	8 473	8 449	24	8 144
Verksamhetsanslag	10 284	10 284	0	9 952
Övriga intäkter	4 233	4 008	225	4 371
Summa verksamhetens intäkter	**22 991**	**22 741**	**250**	**22 467**
Verksamhetens kostnader				
Bemanningskostnader**	–828	–852	24	–728
Köpt trafik	–13 702	–14 124	422	–13 453
Övriga kostnader	–4 481	–3 708	–773	–4 284
Summa verksamhetens kostnader	**–19 011**	**–18 684**	**–327**	**–18 464**
Avskrivningar	–3 208	–3 229	21	–3 064
Finansnetto***	–191	–578	387	–455
Justerat resultat****	**581**	**250**	**331**	**483**

* Kollektivtrafiken innefattar trafikförvaltningen, AB Storstockholms Lokaltrafik, Waxholms Ångfartygs AB, färdtjänstverksamheten och förvaltning för utbyggd tunnelbana.
**Bemanningskostnader består av personalkostnader och kostnader för inhyrd personal.
***Exklusive ränteeffekt på pensionskostnader för bolag inom LISAB-koncernen.
****Avser resultat före bokslutsdispositioner och skatt, justerat för ränteeffekt på pensionskostnader.

[29] Innefattar trafiknämndens trafikförvaltning, AB Storstockholms Lokaltrafik, Waxholms Ångfartygs AB, färdtjänstverksamheten och förvaltning för utbyggd tunnelbana.

[30] VBP-avtal är trafikavtal där entreprenören erhåller ersättning för varje verifierad betalande påstigande.

Personalkostnader

Personalkostnaderna inklusive kostnader för inhyrd personal uppgick till 828 miljoner kronor, vilket var 24 miljoner kronor lägre än budget till följd av vakanta tjänster inom förvaltningen.

Konsultkostnader

Specialistkonsulter anlitades vid tillfälliga behov av viss kompetens eller specialistkunskap som inte fanns inom organisationen, till exempel vid extern granskning av processer, genomförande av analyser, utredningar, revisioner och undersökningar samt juridiskt stöd.

Kostnaderna för specialistkonsulter uppgick till 354 miljoner kronor, vilket var en ökning med 77 miljoner kronor i jämförelse med budget. Trafiknämndens pågående arbete med att växla konsulter till fast anställd personal fortsätter, den största delen av de konsulter som växlas återfinns inom investeringsverksamheten.

Resande i kollektivtrafiken

Genomsnittligt antal påstigande en vanlig vardag ökade med 2,6 procent i jämförelse med föregående år.

Antalet genomsnittligt påstigande för tunnelbana ökade med 0,6 procent i jämförelse med föregående år. En utredning som trafiknämnden tagit fram visade att resenärsflödet har förändrats mellan stationerna Stockholm City och Odenplan. Detta beror på att ett nytt resmönster har skapats då fler resenärer väljer att gå av eller på vid dessa stationer, samt att fler bussresenärer byter till tunnelbanan istället för pendeltåg. På totalnivå har det ingen avgörande effekt på antalet genomsnittligt påstigande för tunnelbanan.

Påstigande för pendeltåg ökade med 6,9 procent. Innevarande års utökade trafikutbud med fler pendeltåg är en förklaring till ökningen. Dessutom har Citybanan med de nya pendeltågsstationerna Stockholm City och Stockholm Odenplan gjort det lättare att byta mellan tunnelbana och pendeltåg. Denna utveckling var helt i enlighet med Trafikplan 2018[31].

Antalet påstigande på länets lokalbanor ökade med 31 procent i jämförelse med föregående år. Under 2018 har det, med några få undantag, inte varit några planerade trafikavstängningar av länets lokalbanor. Föregående års omfattande avstängningar var den viktigaste förklaringen till årets ökade antal påstigande resenärer på länets lokalbanor. Antal påstigande resenärer ökade på Roslagsbanan vars Kårstagren var avstängd i januari till augusti föregående år. Utöver detta hade Lidingöbanan utökad trafik i rusningstid och på Spårväg city ökade antalet påstigande i och med öppningen av ny ändhållplats vid T-centralen. Även Tvärbanan ökade antalet påstigningar då banan nu har en genomgående trafik samt förlängd bansträckning till Sickla.

Det genomsnittliga antalet påstigande en vanlig vardag avseende buss minskade marginellt. Orsaken var främst trängsel i innerstaden, en överströmning av trafikanter till Citybanan och att tidigare avstängda delar på Roslagsbanan åter var i trafik.

Antalet påstigande i kollektivtrafiken på vatten ökade totalt med 6,6 procent. Skärgårdstrafiken ökade med 4,2 procent och pendelbåtstrafiken med 7,7 procent. Resandet med skärgårdstrafiken ökade främst på grund av försöket med att tillåta vissa SL-färdbevis för resa ombord på skärgårdstrafiken under våren och hösten 2018. Försöket innebar framförallt fler avgångar och ett ökat antal resande under pendlingstider längs med sträckan Vaxholm-Nacka-Lidingö-Stockholm. Den huvudsakliga förklaringen till ökningen i pendelbåtstrafiken var att trafiken på linje 80 Sjövägen utökades med fler turer för att möta efterfrågan till följd av ombyggnationen av Slussen samt fler inflyttade i Nacka. Även linje 89 Ekerö hade fler påstigande och sträckan är nu permanentad.

Antalet resor i kollektivtrafiken för personer med funktionsnedsättning ökade med 0,1 procent i jämförelse med föregående år. När det gäller sjukresor gav vårdenheterna ut fler tillstånd än tidigare år samtidigt som färdtjänsttaxi hade haft färre resor.

Trafik

Totalt tusental	Utfall 2018	Budget 2018	Avvikelse budget	Utfall* 2017	Förändring %
Kollektivtrafik på land. Antal påstigande**	2 814	2 803	11	2 744	2,6 %
Kollektivtrafik på vatten. Antal passagerare***	6 072	5 844	228	5 698	6,6 %
Särskild kollektivtrafik. Antal resor****	4 071	4 317	-246	4 066	0,1 %

*Föregående års värden kan skilja sig mot tidigare rapporterade värden då justeringar görs retroaktivt.

** AB Storstockholms Lokaltrafik redovisar ett genomsnittligt antal påstigande en vardag.

*** Innefattar skärgårdstrafik och pendelbåtslinjer.

**** Innefattar färdtjänstresor, sjuk- och tjänsteresor.

[31] Trafikplanen syftar till att beskriva kollektivtrafikens utveckling på lång sikt och hur den utvecklingen bör se ut för att uppnå de regionala målen i det regionala trafikförsörjningsprogrammet, TFP, och Regional utvecklingsplan för Stockholmsregionen, RUFS.

Nämnder och bolag inom kollektivtrafik

Tabellen nedan visar årets resultat för trafiknämnden och dess förvaltningar samt de bolag som ingår i Stockholm läns landstings samlade trafikverksamhet.

Alla verksamheter utom Waxholms Ångfartygs AB uppvisade ett positivt resultat för 2018. Waxholms Ångfartygs AB resultat på –11 miljoner kronor kan framför allt hänföras till kostnaderna för utökad trafikering inom skärgårdstrafiken, bränslekostnader samt högre kostnader för köpt trafik kopplat till trafikavtalens index.

Trafiknämnden

Trafiknämnden ansvarar för kollektivtrafiken på land, på vatten och för personer med funktionsnedsättning. Ur dessa utgångspunkter ansvarar nämnden för att kollektivtrafiken i Stockholms län är tillgänglig och attraktiv så att fler reser med kollektiva färdmedel. Kollektivtrafiken ska dessutom använda en hög andel förnybar energi och därigenom bidra till en hållbar utveckling. Från och med 2018 överfördes ansvaret för förvaltning för utbyggd tunnelbana från landstingsstyrelsen till trafiknämnden.

Mål

Trafiknämnden ansvarade för det övergripande målet Attraktiv kollektivtrafik i ett hållbart transportsystem. Det övergripande målet uppfylldes för 2018. Tre av fyra av mål uppfylldes, vilket motsvarar 75 procent. Sju av tio indikatorer uppfylldes, vilket motsvarar 70 procent. En indikator gick inte att mäta. Detta redovisas under rubriken Mål och uppdrag för kollektivtrafiken.

Nämnden styrde mot och bidrog för egen del till att landstinget uppfyllde de koncerngemensamma övergripande målen: Hållbar verksamhet, Tryggad kompetensförsörjning och Långsiktigt hållbar ekonomi.

Uppdrag

Trafiknämnden har totalt 15 uppdrag som beslutats av landstingsfullmäktige. Fyra uppdrag har statusen avslutad och 11 är pågående enligt plan.

Ekonomiskt resultat

Trafiknämnden redovisade ett resultat på 113 miljoner kronor. Resultatet avviker positivt i jämförelse med budget med 113 miljoner kronor, 3,6 procent av omsättningen. Avvikelsen består av överskott inom trafikförvaltningen 43 miljoner kronor, färdtjänstverksamheten 68 miljoner kronor och förvaltning för utbyggd tunnelbana två miljoner kronor.

Investeringar

Det ackumulerade investeringsutfallet uppgick till 1 444 miljoner kronor, att jämföra med en budget om 1 872 miljoner kronor. Färdtjänstverksamhetens investeringar var 40 miljoner kronor högre än budget. För investeringar i utbyggd tunnelbana var investeringarna lägre än budget och avvikelsen ligger främst i förskjutning i planläggningsprocess och byggstart, omtag i projektering på grund av ändrade förutsättningar för lokalisering av depåer, översyn av byggkostnader, samt ny utformning av station Sofia.

Resande

Antalet resor i kollektivtrafiken för personer med funktionsnedsättning ökade med 0,1 procent i jämförelse med föregående år. När det gäller sjukresor gav vårdenheterna ut fler tillstånd än tidigare år samtidigt som färdtjänsttaxi hade haft färre resor.

AB Storstockholmslokaltrafik

AB Storstockholms Lokaltrafik (AB SL) är samlingsnamnet och varumärket för den upphandlade allmänna kollektivtrafiken på land i Stockholmsregionen. Via SL förvaltar Region Stockholm vissa avtal och tillgångar.

Mål

Bolaget styrde mot och bidrog till att landstinget uppfyllde de övergripande målen: Attraktiv kollektivtrafik i ett hållbart transportsystem, Hållbar verksamhet, Tryggad kompetensförsörjning och Långsiktigt hållbar ekonomi.

Ekonomiskt resultat

AB Storstockholms Lokaltrafik redovisade ett resultat på 479 miljoner kronor. Resultatet avviker positivt i jämförelse med budget med 229 miljoner kronor, 1,1 procent av omsättningen. Avvikelsen består i huvudsak av överskott inom köpt trafik, drift och underhåll samt realisationsvinster från försäljning av fordringar.

Investeringar

Det ackumulerade investeringsutfallet uppgick till 4 079 miljoner kronor, att jämföra med en budget om 6 243 miljoner kronor. Differensen kan främst hänföras till förändringar som skett i

Resultat kollektivtrafik

Mkr	Utfall 2018	Budget 2018	Avvikelse mot budget	Utfall 2017
Trafiknämnden:				
Trafikförvaltningen	43	0	43	217
Färdtjänstverksamhet	68	0	68	34
Förvaltningen för utbyggd tunnelbana	2	0	2	0
AB Storstockholms Lokaltrafik	479	250	229	215
Waxholms Ångfartygs AB*	–11	0	–11	17
Kollektivtrafik totalt	**581**	**250**	**331**	**483**

*Exklusive ränteeffekt på pensionskostnader för bolag inom LISAB-koncernen.

de större investeringarna där flera investeringar förskjutits i tid, vilket bidragit till lägre utgifter 2018.

Resande

Genomsnittligt antal påstigande en vanlig vardag ökade med 2,6 procent i jämförelse med föregående år. Se avsnitt Resande i kollektivtrafiken.

Waxholms Ångfartygs AB

Waxholms Ångfartygs AB ska kontinuerligt genomföra de åtgärder som beslutats av trafiknämnden när det gäller utveckling av passagerar- och godstrafiken i skärgården för fastboende, fritidsboende och andra besökare. Med ett 60-tal fartyg, och ibland även helikopter, trafikerar bolaget Stockholms skärgård. Bolaget äger ett tjugotal av de fartyg som går i reguljär linjetrafik, men upphandlar också även trafikdriften.

Mål

Bolaget styrde mot och bidrog till att landstinget uppfyllde de övergripande målen: Attraktiv kollektivtrafik i ett hållbart transportsystem, Hållbar verksamhet, Tryggad kompetensförsörjning och Långsiktigt hållbar ekonomi.

Ekonomiskt resultat

Waxholms Ångfartygs AB redovisade ett negativt resultat på 11 miljoner kronor. Resultatet avviker negativt i jämförelse med budget med 11 miljoner kronor, –2,0 procent av omsättningen. Avvikelsen kan framför allt hänföras till kostnaderna för utökad trafikering inom skärgårdstrafiken, bränslekostnader samt högre kostnader för köpt trafik kopplat till trafikavtalens index.

Givet ekonomiskt utfall där Waxholms Ångfartygs AB inte uppnår resultatkrav enligt beslut i fullmäktige så anmodar Regionstyrelsen Waxholms Ångfartygs AB att säkerställa åtgärder för en ekonomi i balans.

Investeringar

Det ackumulerade investeringsutfallet uppgick till 53 miljoner kronor, att jämföra med en budget om 74 miljoner kronor.

Resande

Antalet påstigande i kollektivtrafiken på vatten ökade totalt med 6,6 procent. Skärgårdstrafiken ökade med 4,2 procent och pendelbåtstrafiken med 7,7 procent.

11 Kulturnämnden

Kulturnämnden leder Region Stockholms verksamhet inom kulturområdet och fördelar bland annat medel till organisationer och projekt i Stockholms län. Landstinget är huvudfinansiär till Stockholms Konserthusstiftelse och nämnden ansvarar för landstingets åtaganden gentemot stiftelsen. Kulturnämnden ska verka för att landstingets övergripande mål för kultur uppnås samt utöva tillsyn över landstingets konstbestånd.

2018 har länskulturfunktionerna Dans i Stockholm stad och län samt Regionbibliotek Stockholm, landstingsarkivet och landstingsbiblioteket inordnats inom kulturnämnden.

Mål och uppdrag för kulturen

Kulturnämnden ansvarar för målet Fri kultur för upplevelser, möten, bildning och delaktighet. Det innebär bland annat att nämnden ska styra mot målet, följa upp det och vidta åtgärder om målet riskerar att inte uppnås. Det övergripande målet uppnåddes 2018. Två av tre mål och två av tre indikatorer uppfylldes, vilket motsvarar 67 procent.

Kulturnämnden styrde mot och bidrog för egen del till att landstinget uppfyllde de koncerngemensamma övergripande målen: Hållbar verksamhet, Tryggad kompetensförsörjning och Långsiktigt hållbar ekonomi.

Fri kultur för upplevelser, möten, bildning och delaktighet

Det övergripande målet Fri kultur för upplevelser, möten, bildning och delaktighet har tre mål: Barn och unga prioriteras, Strategiskt samordnat kultur- och föreningsliv samt Konstnärliga uttryck som integrerad del av hälso- och sjukvården.

Det övergripande målet Fri kultur för upplevelser, möten, bildning och delaktighet uppnåddes 2018. Nedan följer en redovisning av målen samt de indikatorer som används för att bedöma måluppfyllelsen.

Barn och unga prioriteras

Målet uppnåddes för 2018, baserat på indikatorn *En övervägande andel av det externa stödet ska gå till verksamheter för barn och unga*. Andel av det externa stödet som går till verksamhet för barn och unga uppgick till 72 procent. Barn tar vanligtvis del av kultur i vuxnas sällskap, vilket innebär att vuxna kan utgöra en relativ stor andel av publiken också i verksamheter som enbart får stöd för barn och ungdomar.

Strategiskt samordnat kultur- och föreningsliv

Kulturnämnden gör bedömningen att målet uppnås för 2018 baserat på indikatorn *Andel kommuner som anser att landstinget på ett tydligt sätt strategiskt samordnar länets kultur- och föreningsliv*. Den enkät som skickades ut under hösten till länets kommuner hade för låg svarsfrekvens för att säkerställa ett rättvisande resultat. Däremot får kulturnämnden fortlöpande många positiva återkopplingar i sina kontakter med kommunerna. Målet gick därmed inte att bedöma 2018.

Fri kultur för upplevelser, möten, bildning och delaktighet

Mål och indikator	Utfall 2018	Mål 2018	Utfall 2017	Uppfyllt 2018
Barn och unga prioriteras				
En övervägande andel av det externa stödet ska gå till verksamheter för barn och unga[1]	72 %	≥ 70 %	69,0 %	Ja ●
Strategiskt samordnat kultur- och föreningsliv				
Andel kommuner som anser att landstinget på ett tydligt sätt strategiskt samordnar länets kultur- och föreningsliv	[2]	≥ 75 %	[3]	–
Konstnärligt uttryck som integrerad del av hälso- och sjukvården				
Andel av Framtidsplanens investeringar som används för konstnärlig gestaltning	1,4 %	1-2 %	[4]	Ja ●

[1] I indikatorn ingår inte stöd till Stiftelsen Stockholms konserthus.
[2] Underlag saknas för att få fram ett exakt utfall.
[3] Målet gäller från och med 2018 därför finns inget utfall för 2017.
[4] Fullständigt underlag saknades för att fastställa ett utfall 2017.

Konstnärligt uttryck som integrerad del av hälso- och sjukvården

Målet uppnås för 2018 baserat på indikatorn *Andel av Framtidsplanens investeringar som används för konstnärlig gestaltning*. Under året har nio investeringar med konstanslag färdigställts och i genomsnitt uppgick konstanslaget till 1,4 procent av investeringsutgiften, vilket är inom indikatorns målintervall på mellan en till två procent. Därutöver har tio nya konstprojekt beställts.

Uppdrag

Kulturnämnden har totalt sex uppdrag som beslutats av landstingsfullmäktige. Ett uppdrag har statusen avslutad, fyra är pågående enligt plan. Ett uppdrag är pågående med avvikelse, och kommenteras nedan.

- Implementera investeringsstrategin
  Där arbetet med att utarbeta lokala rutiner och arbetssätt för att implementera investeringsstrategin har fördröjts.

Ekonomiskt resultat för kulturnämnden

Kulturnämndens resultat uppgick till tre miljoner kronor. Resultatet avviker positivt i jämförelse med budget med tre miljoner kronor, 0,5 procent av omsättningen. Det högre resultatet i jämförelse med budget beror på flera vakanser inom landstingsarkivet.

Investeringar

Det ackumulerade investeringsutfallet uppgick till 0,6 miljoner kronor, att jämföra med en budget om 0,7 miljoner kronor.

Resultat kultur

Mkr	Utfall 2018	Budget 2018	Avvikelse mot budget	Utfall 2017
Verksamhetens intäkter				
Verksamhetsanslag	471	471	0	459
Övriga intäkter	82	55	27	88
Summa verksamhetens intäkter	**552**	**525**	**27**	**547**
Verksamhetens kostnader				
Bemanningskostnader*	–71	–44	–28	–42
Lämnade bidrag	–402	–410	8	–468
Övriga kostnader	–76	–71	–5	–35
Summa verksamhetens kostnader	**–548**	**–524**	**–24**	**–545**
Avskrivningar/finansnetto	–1	–1	0	–2
Resultat	**3**	**0**	**3**	**0**

*Bemanningskostnader består av personalkostnader och kostnader för inhyrd personal.

12 Tillväxt- och regionplanenämnden

Tillväxt- och regionplanenämnden ansvarar för regionplanering, landsbygds- och skärgårdsfrågor, landstingets demografiska underlag samt samordning av Stockholms läns landstings deltagande i EU:s strukturfonder. Nämnden verkar för en hållbar utveckling i regionen.

Regional utvecklingsplan för Stockholmsregionen

I juni 2018 antog landstingsfullmäktige en ny regional utvecklingsplan för Stockholmsregionen, RUFS 2050, LS 2015–0084. Planen, som tagits fram i dialog med regionens aktörer anger bland annat vägledande principer för markanvändning i Stockholms län, mål med mätbara delmål och prioriteringar för regionens utveckling.

Mål och uppdrag för regionplaneringen

Tillväxt- och regionplanenämnden ansvarar för det övergripande målet Regional utvecklingsplanering för hållbar tillväxt. Det innebär bland annat att nämnden ska styra mot målet, följa upp det samt vidta åtgärder om målet riskerar att inte nås. Ingen av indikatorerna har ännu kunnat mätas på ett tillförlitligt sätt och det har därför inte gått att bedöma om indikatorerna, målen och det övergripande målet uppfylldes.

Nämnden styrde mot och bidrog för egen del till att landstinget uppfyllde de koncerngemensamma övergripande målen Hållbar verksamhet, Tryggad kompetensförsörjning och Långsiktigt hållbar ekonomi. Nämnden uppnådde dock inte målvärdena för medarbetarindex, ledarskapsindex och totalindex som är indikatorer under målet attraktiv arbetsgivare. Ett arbete inleddes under 2018 för att förbättra arbetsklimatet.

Regional utvecklingsplanering för hållbar tillväxt

Det övergripande målet Regional utvecklingsplanering för hållbar tillväxt har två mål: En regionplanering i framkant och Hållbar regional tillväxt och attraktionskraft.

Ingen av indikatorerna har kunnat mätas på ett tillförlitligt sätt och regionledningskontoret kan därför inte bedöma om indikatorerna, målen och det övergripande målet är uppnått.

En regionplanering i framkant

Målet mäts genom indikatorn Kommunala planers överensstämmelse med plankartan i RUFS. Tillväxt- och regionplanenämnden har gjort en inledande analys av måluppfyllelsen och kommer under 2019 att utveckla metoden för att följa upp indikatorn och anpassa den till den nu gällande regionplanen, RUFS 2050.

Hållbar regional tillväxt och attraktionskraft

Målet mäts genom indikatorn Antalet nystartade företag per 1 000 invånare. Antalet nystartade företag per 1 000 invånare i åldrarna 16–64 år har ökat i Stockholmsregionen sedan 2008. Statistik för 2018 kommer att tillgängliggöras av myndigheten Tillväxtanalys under första halvåret 2019.

Uppdrag kopplade till mål

Till målen avseende Regional utvecklingsplanering för hållbar tillväxt fanns vid årsskiftet tre uppdrag kopplade. Av dessa pågår arbete enligt plan med två uppdrag. Ett uppdrag, som avsåg en ny regional utvecklingsplan för Stockholmsregionen, är rapporterat som avslutat. Beslut om ny regional utvecklingsplan togs i landstingsfullmäktige i juni 2018, LS 2018–0279.

Uppdrag

Tillväxt- och regionplanenämnden har sju uppdrag som beslutats av landstingsfullmäktige. Tre uppdrag har statusen avslutad och fyra är pågående enligt plan.

Regional utvecklingsplanering för hållbar tillväxt

Mål och indikator	Utfall 2018	Mål 2018	Utfall 2017	Uppfyllt 2018
En regionplanering i framkant				
Kommunala planers överensstämmelse med plankartan i RUFS[1]	[2]	≤80,0 %	[2]	–
Hållbar regional tillväxt och attraktionskraft				
Antal nystartade företag per 1 000 invånare	[2]	≤16 %	≤14,7 %	–

[1] Med överensstämmelse menas att förslag till ny bebyggelse i kommunal översiktsplan hamnar inom den centrala regionkärnan, i regionala stadskärnor eller i regional stadsbygd med utvecklingspotential enligt RUFS plankarta

[2] Målet är nytt. Utfall för 2018 finns inte tillgängligt.

Regional utvecklingsplanering för hållbar tillväxt, uppdrag

	Antal tidigare än 2018	Antal nya 2018	Totalt antal uppdrag	Ej påbörjad —	Pågående enligt plan ▶	Pågående m avvikelse ❗	Avslutad ✔	Andel avslutade uppdrag*
Tillväxt- och regionplanenämnden	1	2	3		2		1	33%
Totalt	**1**	**2**	**3**	**0**	**2**	**0**	**1**	**33%**

Den angivna statusen i tabellen är den status som varje nämnd och bolag rapporterat in i årsbokslutet.
*) Andel av uppdrag som avslutats under 2018 i förhållande till hur många uppdrag som fanns att hantera under året.

Ekonomiskt resultat för tillväxt- och regionplanenämnden

Tillväxt- och regionplanenämndens resultat uppgick till en miljon kronor. Resultatet avviker positivt i jämförelse med budget med en miljon kronor, 0,4 procent av omsättningen.

Tillväxt- och regionplanenämndens intäkter uppgick till 175 miljoner kronor, som framför allt utgjordes av verksamhetsanslaget. Övriga intäkter ökade och avser Cykelkansliet, Geodatasamverkan och övriga samarbetsprojekt. Verksamhetens kostnader uppgick till 174 miljoner. Den största kostnadsposten är lämnade bidrag och avgifter till olika organisationer där medel har betalats ut enligt budget.

Övriga kostnader överstiger budget med två miljoner kronor. Avvikelsen beror främst på ökade konsultkostnader för ej budgeterade insatser i projekt som Geodatasamverkan och Cykelkansliets projekt om cykelstråkstudier. Dessa projekt har haft motsvarande externa intäkter.

Investeringar

Nämnden har inte gjort några investeringar.

Resultat regionplanering

Mkr	Utfall 2018	Budget 2018	Avvikelse mot budget	Utfall 2017
Verksamhetens intäkter				
Verksamhetsanslag	171	171	0	169
Övriga intäkter	4	1	3	2
Summa verksamhetens intäkter	**175**	**172**	**3**	**171**
Verksamhetens kostnader				
Bemanningskostnader*	–34	–34	0	–30
Lämnade bidrag	–113	–112	0	–111
Övriga kostnader	–28	–26	–2	–28
Summa verksamhetens kostnader	**–174**	**–172**	**–2**	**–170**
Avskrivningar/finansnetto	0	0	0	0
Resultat	**1**	**0**	**1**	**1**

*Bemanningskostnader består av personalkostnader och kostnader för inhyrd personal.

13 Landstingsstyrelsen

Med landstingsstyrelsen avses landstingsstyrelsens förvaltning, NKS Bygg, skadekontot, koncernfinansiering, samt Landstingsfastigheter Stockholm.

Landstingsstyrelsens resultat 2018 uppgick till 1 583 miljoner kronor. Resultatet avviker positivt i jämförelse med budget med 1 871 miljoner kronor, 10,2 procent av omsättningen. Detta förklaras främst av högre samlade skatteintäkter och statsbidrag samt lägre räntekostnader i jämförelse med budget. I resultatet ingår även jämförelsestörande poster avseende realisationsvinster från fastighetsförsäljningar på sammanlagt 348 miljoner kronor.

Mål och uppdrag för landstingsstyrelsen

Landstingsstyrelsen ansvarar för de övergripande målen Hållbar verksamhet, Tryggad kompetensförsörjning samt Långsiktigt hållbar ekonomi. Det innebär bland annat att styrelsen ska styra mot målen, följa upp dem och vidta åtgärder om målen riskerar att inte uppnås. Alla de tre koncerngemensamma övergripande målen uppfylldes. Åtta av nio mål uppfylldes, vilket motsvarar 89 procent. Sjutton av tjugo indikatorer uppfylldes, vilket motsvarar 85 procent.

Hållbar verksamhet

Det övergripande målet Hållbar verksamhet har tre mål: Målinriktad forskning, innovation och digitalisering, Social hållbarhet och effektivt miljöarbete respektive Säkra processer.

Det övergripande målet Hållbar verksamhet uppfylldes för 2018. Nedan följer en redovisning av målen samt de indikatorer som används för att bedöma måluppfyllelsen.

Resultat landstingsstyrelsen

Mkr	Utfall 2018	Budget 2018	Avvikelse mot budget	Utfall 2017
Landstingsstyrelsens förvaltning	–93	0	–93	51
NKS Bygg	212	0	212	39
Skadekontot	8	0	8	–1
Koncernfinansiering	791	–622	1 413	832
Landstingsfastigheter Stockholm	666	335	331	367
Övriga totalt	**1 583**	**–287**	**1 871**	**1 287**

Hållbar verksamhet

Mål och indikator	Utfall 2018	Mål 2018	Utfall 2017	Uppfyllt 2018
Målinriktad forskning, innovation och digitalisering				
Forskning i vårdens tjänst:				
Andel av de under året tillsatta landstingsfinansierade tjänsterna forskningstjänsterna som är inriktade på folksjukdomar[1]	71 %	≥ 70 %	[4]	Ja ●
Andel publicerade vetenskapliga artiklar om folksjukdomar m.m.[2] av landstingsfinansierade forskare	–	≥ 70 %	[4]	–
Andel av landstingets nämnder och bolag som har infört metoder och verktyg för att arbeta med innovationer på ett systematiskt sätt.	50 %	≥ 25 %	[4]	Ja ●
Digitaliseringsgrad, antal avslutade ärenden i 1177 Vårdguidens e-tjänster per 1 000 invånare och månad	30,2	≥ 22,5	24,1	Ja ●
Social hållbarhet och effektivt miljöarbete				
Likvärdig behandling av alla invånare:				
Andel av landstingets nämnder och bolag som har metoder och verktyg för ett systematiskt arbete med social hållbarhet	55 %	≥ 25 %	41 %	Ja ●
Uppförandekod för leverantörer:				
Andel av leverantörer inom prioriterade områden som har granskats med avseende på social hållbarhet	12 %	≥ 10 %	10 %	Ja ●
Klimatpåverkan från utsläpp av växthusgaser, ton kolidioxidekvivalenter[3]	45 %	≥ –42 %		Ja ●
Andel ekologiska livsmedel i patientmåltider	41 %	≥ 40 %	36 %	Ja ●
Säkra processer				
Säkerhetsarbetet ska bedrivas på ett systematiskt sätt:				
Andel av nämnder och bolag som har infört metoder och verktyg för ett systematiskt arbete med:				
Informationssäkerhet	14 %	≥ 60 %	10 %	Nej ●
Säkerhet	83 %	≥ 60 %	33 %	Ja ●
Krisberedskap	67 %	≥ 60 %	[4]	Ja ●

[1] Sjukdomar och tillstånd som 50 av 100 000 personer i befolkningen är drabbade av vid en viss tidpunkt. Folksjukdomar innefattar hjärt- och kärlsjukdomar, cancer, psykisk ohälsa, diabetes, kronisk lungsjukdom och rörelseorganens sjukdomar m.fl.

[2] Definitionen av folksjukdomar är samma som under 1) men inkluderar även forskning om graviditet, förlossning och neonatalvård.

[3] Minskningen avser jämfört med år 2011. Klimatutsläpp avser lustgas och anestesigas samt energianvändning för egna fastigheter, kollektivtrafik och andra betydande transporter och resor med egna fordon eller genom upphandlade leverantörer. Beräkningar sker utifrån livscykelperspektiv för olika bränslen, där även produktion och distribution av bränslen ingår.

[4] Målet är nytt och därför finns inte utfall för 2017.

Målinriktad forskning, innovation och digitalisering

Målet följs upp genom indikatorer avseende: *Forskning i vårdens tjänst, Systematiskt arbete med innovationer* samt *Digitaliseringsgrad*.

- *Forskning i vårdens tjänst* mäts med två indikatorer. Indikatorerna sätter fokus på de vanligaste folksjukdomarna, såsom hjärtsjukdom, kronisk obstruktiv lungsjukdom (KOL), depression, demens, lungcancer och stroke, vilka förklarar mer än hälften av alla förlorade friska år. Landstinget utlyser forskartjänster som söks i konkurrens. Totalt 71 procent av de landstingstillsatta forskartjänsterna rör forskning om folksjukdomar, vilket innebär att den ena indikatorn når sitt målvärde om att minst 70 procent av de landstingsfinansierade forskartjänsterna ska vara inriktade på folksjukdomar. Den andra indikatorn, Andel publicerade vetenskapliga artiklar om folksjukdomar med mera av landstingsfinansierade forskare, har inte mätts då det saknas en tillförlitlig metod för mätning. Med anledning av detta har indikatorn utgått 2019.

Årsbokslut forskning, utveckling och utbildning (FoUU)

I rapporten Årsbokslut för landstingets samlade resurser för forskning, utveckling och utbildning (FoUU) 2018 beskrivs Stockholms läns landstings engagemang i klinisk medicinsk forskning och utveckling (FoU) vilket syftar till att skapa förutsättningar för att länets invånare ska få tillgång till en hälso- och sjukvård som ständigt förbättras och utvecklas. Forskning och utveckling finansieras av särskilda medel som tilldelas från staten, så kallade ALF-medel, samt de medel som Stockholms läns landsting satsar på forskning. Den största delen av medlen för forskning och utveckling fördelas av Forskningsrådet inom ramen för samverkan mellan Karolinska Institutet och landstinget. Forskningsrådet utlyser medel både i form av projektmedel och i form av stöd till kliniska forskartjänster. Utöver detta fördelar Forskningsrådet ut så kallade verksamhetsförlade medel till grupper inom forskning, utveckling och utbildning på verksamhetsenhetsnivå.

Av landstingets samlade medel för forskning, utveckling och utbildning finansierades 450 miljoner kronor från landstingsstyrelsen, 630 miljoner kronor från staten i form av så kallade ALF-medel samt 280 miljoner från hälso- och sjukvårdsnämnden, varav 240 miljoner tilldelades utbildning och utveckling. Av den totala budgeten för forskning 2018 tilldelades medicinsk forskning minst 95 procent, en procent till trafikforskning och resterande medel tilldelades forskning inom områden som regionalplanering och miljö. Karolinska Universitetssjukhuset erhöll 85 procent av alla forskningsmedel, Stockholms läns sjukvårdsområde 11 procent, Södersjukhuset AB och Danderyds Sjukhus AB två procent vardera. Dessutom tilldelades Capio S:t Görans Sjukhus tre miljoner kronor, Södertälje sjukhus tre miljoner kronor och Norrtälje TioHundra 1,5 miljoner kronor i separata avtal. Landstingsmedel till forskning motsvarade 2018 0,5 procent av landstingets totala budget.

Antalet studerandeveckor har ökat kontinuerligt de senaste åren. Under året har verksamheterna inom landstinget, trots ombyggnationer och flytt av vård, ändå lyckats uppfylla utbildningsuppdraget genom införande av nya pedagogiska modeller och satsningar på handledarkompetens. Det behövs ett fortsatt arbete för att stärka lärandemiljöerna och även involvera fler privata vårdgivare i utbildningsuppdraget.

- Hälften av nämnderna och bolagen, 50 procent, anger att de bedriver ett *systematiskt arbete med innovationer*. Därmed uppnås målvärdet för indikatorn som är att minst 25 procent av nämnder och bolag ska bedriva ett systematiskt arbete med innovationer 2018. Viktiga insatser på koncernövergripande nivå har varit etablerandet av en portal för ett gemensamt innovationsstödssystem, implementering av Innovations- och digitaliseringspolicy samt Strategi för innovation, LS 2015–0833, bland annat via Innovationsfonden som stöder medarbetaridéer samt framtagande av ett ärendehanteringssystem för innovationer i syfte att synliggöra pågående innovationer och underlätta innovationsarbete bland medarbetare i vården.

Innovationsbokslut

Ett medvetet och strategiskt innovationsarbete är en viktig faktor för att utvecklingen av regionens kärnverksamheter ska bli framgångsrika samt för att nå regionens övergripande mål. Landstingets arbete med innovationer beskrivs i Stockholms läns landstings Innovationsbokslut 2018. Genom att utveckla och införa nya och bättre produkter, tjänster, processer och metoder, kan regionen öka kvaliteten för invånarna och uppnå högre effektivitet inom samtliga verksamheter och ansvarsområden.

Landstingsstyrelsen har under 2017 och 2018 etablerat en portal för ett gemensamt innovationsnätverk, med ett innovationsstödssystem, SLL Innovation för ett systematiskt innovationsarbete, som gemensamt benämns Innovationsportal.

Samordningskansliet Innovation har tagit fram styrande dokument som innovations- och digitaliseringspolicy, LS 2015-0833, samt en övergripande innovationsstrategi. Fokus är bland annat hinder för innovationsutveckling i vården, innovation i upphandling eller tjänstedesign i vården.

- Nämnder och bolag använde i allt högre utsträckning digitalisering som ett strategiskt verktyg. Ett ökat fokus har behövt läggas på digitalisering av de koncerngemensamma administrativa stödprocesserna samt modernisering av koncerngemensam infrastruktur för att möjliggöra digitaliseringen. Målvärdet för 2018, 22,5 procent, uppnåddes med god marginal då digitaliseringsgraden, sett till antalet avslutade ärenden i 1177 Vårdguidens e-tjänster, uppgår till 30 procent.

Digitaliseringsbokslut

En avgörande faktor för att möta de utmaningar som Stockholms läns landsting står inför är att verksamheterna drar nytta av digitaliseringens

potential. Flera stora satsningar har påbörjats för att lägga grunden för Region Stockholms digitala f örändringsresa vilket beskrivs i Stockholms läns landstings Digitaliseringsbokslut 2018. Upphandling av vårdstöd och vårdkontinuitetsstöd pågår inom ramen för Framtidens vårdinformationsmiljö och stor vikt har lagts vid att säkerställa en bred involvering från vårdverksamheterna i arbetet med att utforma och förbereda införandet av den nya vårdinformationsmiljön.

Flera åtgärder som syftar till att digital vård ska bli en naturlig och integrerad del av det ordinarie vårdutbudet har genomförts. Bland annat har ramverk och tillämpningsanvisningar för digitala vårdmöten tagits fram och appen Alltid öppet lanserats.

Resenärer kan nu betala sina resor på webbplatsen och i app med hjälp av betalkort och swish. Under året har ett program för nästa generations biljettsystem startat.

Social hållbarhet och effektivt miljöarbete

Målet följs upp genom indikatorer avseende *Likvärdig behandling av alla invånare, Uppförandekod för leverantörer, Klimatpåverkan från utsläpp av växthusgaser* samt *Andel ekologiska livsmedel i patientmåltider*.

- Totalt 55 procent av nämnderna och bolagen anger sammantaget att de arbetar systematiskt med verktyg och metoder för social hållbarhet, att jämföra med 41 procent 2017. Det gäller för samtliga aspekter av indikatorn *likvärdig behandling* av alla invånare: jämställdhet och jämlikhet, nationella minoriteter och minoritetsspråk, barns rättigheter samt delaktighet för personer med funktionsnedsättning.

  Medvetenheten och kunskapen om vad social hållbarhet innebär för respektive verksamhet är överlag bättre. Detta grundas på att fler exempel på relevanta åtgärder inom områdena rapporteras.
- Landstingets arbete med en *uppförandekod för leverantörer* innefattar att identifiera riskområden, ställa krav samt följa upp utvalda leverantörer. Landstinget har följt upp efterlevnad av krav kopplade till uppförandekoden hos tolv procent av leverantörerna på samordnade avtal inom prioriterade riskområden såsom IT, läkemedel och medicintekniska produkter. Målet är därmed uppnått. Indikatorn *klimatpåverkan från utsläpp av växthusgaser, mätt i ton koldioxidekvivalenter*, uppgick till –45 procent. Därmed har målvärdet om en minskning på 42 procent eller mer uppnåtts 2018.

  Under 2018 har arbetet med utsläppsminskningar inom exempelvis energianvändning i fastigheter och kollektivtrafik fortsatt. Likaså har klimatpåverkan från anestesigaser minskat och andelen förnybara bränslen inom sjötrafiken ökat. Den största anledningen till den stora minskningen gentemot 2011 är den ökade andelen förnybara drivmedel och effektivare transporter. Indikatorn har 2011 som basår i nu gällande miljöprogram.
- Målet för indikatorn *andel ekologiska livsmedel i patientmåltider* uppnåddes 2018. Arbetet med att öka andelen ekologiska livsmedel i patientmåltider visade ett tydligt positivt resultat. Alla rapporterande verksamheter uppvisar en ökning, med i genomsnitt ett par procentenheter och som mest med 18 procent. Resultatet för 2018 var 41 procent andel ekologiskt i patientmåltider och målet för 2018 om 40 procent har därmed nåtts.

Miljöredovisning

Utöver ovanstående mål och indikatorer sker redovisning av miljöarbetet enligt Uppföljning av miljöprogram 2017–2021, LS 2016–1486, som fastställer mätmetoder och tydliggör vilka nämnder och bolag som ska redovisa indikatorerna. Miljöprogram 2017–2021, LS 2015–0092, innefattar 15 miljömål med 24 indikatorer, samt ett krav på en plan för hållbar upphandling. Under 2018 har nämnder och bolag fortsatt implementera lokala miljöprogram och miljömål baserat på deras specifika ansvar för att nå målen i miljöprogrammet. Flera planer för att stödja implementeringen har tagits fram, såsom Plan för hållbara patientmåltider, LS 2017–0128, och Plan för läkemedel och miljö, LS 2017–0129. Samtliga nämnder och bolag inom Stockholms läns landsting var per årets slut certifierade enligt ISO 14001:2015. Ytterligare information finns i Stockholms läns landstings Miljöredovisning 2018.

Säkra processer

Målet följs upp genom indikatorer avseende andel av nämnder och bolag som har infört metoder och verktyg för ett systematiskt arbete med *informationssäkerhet, säkerhet* respektive *krisberedskap*. Målet Säkra processer uppnåddes för året.

- Målet år 2018 att minst 60 procent av *landstingets nämnder och bolag ska bedriva informationssäkerhetsarbete på ett systematiskt sätt*, det vill säga ha infört ett lokalt ledningssystem för informationssäkerhet uppnåddes inte. Fördjupade analyser av det material som rapporterats av respektive nämnd och bolag visar att målet för 2018 inte är uppnått för området informationssäkerhet. Totalt 14 procent av landstingets nämnder och bolag bedöms ha uppnått målet, vilket är en ökning i jämförelse med föregående år liksom med basårsvärdet. Uppföljning visar att ytterligare 26 procent av nämnderna och bolagen tagit viktiga steg i rätt riktning under året och nu är nära måluppfyllelse. I övriga nämnder och bolag pågick utvecklingsarbete och stärkande insatser har planerats. Målvärdet för indikatorn är ej uppnått.
- *Landstingets nämnder och bolag ska bedriva ett systematiskt arbete med säkerhet*. Totalt 83 procent av nämnderna och bolagen gjorde själva bedömningen att de bedrev ett systematiskt säkerhetsarbete. Därmed nåddes indikatorns målvärde på minst 60 procent.

- *Landstingets nämnder och bolag ska bedriva ett systematiskt arbete med krisberedskap*. Totalt 67 procent av nämnder och bolag angav att de arbetat systematiskt med krisberedskap. Därmed når indikatorn sitt målvärde på minst 60 procent.

Uppdrag kopplade till mål

Till målen avseende Hållbar verksamhet har nämnder och bolag 69 uppdrag att hantera. Nära hälften av uppdragen är rapporterade som avslutade under 2018. Där återfinns bland annat flera uppdrag inom innovation och kommunikation. För 27 av uppdragen pågår arbetet enligt plan. Av de uppdrag som har status pågående med avvikelse är flera kommunikationsuppdrag samt två uppdrag om att besluta om riktlinjer. Ytterligare två uppdrag, kring att dels utreda klimatkompensation samt elbilsföreträde för tjänsteresor samt att utföra en översyn av dokument och arkivreglemente, är pågående med avvikelse.

Tryggad kompetensförsörjning

Det övergripande målet Tryggad kompetensförsörjning har tre mål: Attraktiv arbetsgivare, Modern arbetsorganisation samt Systematisk kompetensplanering.

Det övergripande målet Tryggad kompetensförsörjning uppfylldes för 2018. Nedan följer en redovisning av målen samt de indikatorer som används för att bedöma måluppfyllelsen.

Attraktiv arbetsgivare

Målet Attraktiv arbetsgivare uppnåddes baserat på indikatorerna; andelen stolta och motiverade medarbetare (medarbetarindex) som uppgick till 76, mål- och resultatorienterade chefer (ledarskapsindex) som uppgick till 78, vilket är ett högre utfall än föregående år, samt totalindexet som uppgick till 74. Indexen hämtas från den årliga medarbetaruppföljningen med frågor om bland annat arbetsmiljö, ledarskap och arbetssituation.

Handlingsplanen utifrån kompetensförsörjningsstrategin utgör stöd och riktning för nämnder och bolag i arbetet med att göra landstinget till en mer attraktiv arbetsgivare. Det långsiktiga arbetet med att identifiera och utveckla potentiella framtida chefer är exempel på pågående arbete som under året bidragit till att nå målet för attraktiv arbetsgivare. För att skapa förutsättningar för kompetensutveckling och tydliga karriärvägar har kompetensstegar[32] tagits fram för flera yrkesgrupper inom hälso- och sjukvården. Landstingets har också erbjudit full lön till medarbetare som utbildat sig till specialistsjuksköterska inom en inrikt-

Hållbar verksamhet

	Antal tidigare än 2018	Antal nya 2018	Totalt antal uppdrag	Ej påbörjad —	Pågående enligt plan ▶	Pågående med avvikelse ❗	Avslutad ✔	Andel avslutade uppdrag*
Landstingsstyrelsen	9	23	32	2	14	6	10	31%
Hälso- och sjukvårdsnämnden		2	2		1		1	50%
Stockholms läns sjukvårdsområde	1	2	3				3	100%
Karolinska Universitetssjukhuset	1	2	3				3	100%
Södersjukhuset AB	1	1	2		1		1	50%
Danderyds Sjukhus AB		1	1		1			0%
Södertälje Sjukhus AB		1	1				1	100%
KSON/TioHundra AB	1	1	2		1		1	50%
S:t Eriks Ögonsjukhus AB		1	1		1			0%
Folktandvården Stockholms län AB		1	1				1	100%
Ambulanssjukvården i Storstockholm AB		1	1				1	100%
Stockholm Care AB	1	1	2		1		1	50%
MediCarrier AB	1	1	2				2	100%
Patientnämnden		2	2				2	100%
Trafiknämnden	1	3	4		2		2	50%
Kulturnämnden		3	3		3			0%
Tillväxt- och regionplanenämnden	1	2	3		2		1	33%
Locum AB		1	1				1	100%
Revisorskontoret	1	1	2		1		1	50%
AB SLL Internfinans		1	1				1	100%
Totalt	**18**	**51**	**69**	**2**	**28**	**6**	**33**	**48%**

Den angivna statusen i tabellen är den status som varje nämnd och bolag rapporterat in i årsbokslutet.
*) Andel av uppdrag som avslutats under 2018 i förhållande till hur många uppdrag som fanns att hantera under året.

[32] Kompetensstege avser en struktur som syftar till att utveckla och upprätthålla kompetens samt tydliggöra karriärvägar.

ning som verksamheten haft och har behov av.

Prioriterat under 2018 har varit att arbeta med hälsofrämjande insatser och aktivt verka för att andelen sjukskrivningar skulle minska. Hälso- och sjukvårdens nämnder och bolag fokuserade under 2018 särskilt på hälsosam schemaläggning. Arbetsmiljölyftet gav också hälso- och sjukvårdens verksamheter bättre förutsättningar att arbeta för en hälsofrämjande och god arbetsmiljö.

Modern arbetsorganisation

Målet Modern arbetsorganisation mäts med hjälp av indikatorn ”Andel av landstingets akutsjukhus samt Ambulanssjukvården i Storstockholm AB och Stockholms läns sjukvårdsområde som har utvecklats genom uppgiftsväxling”. Alla akutsjukhus samt Ambulanssjukvården i Storstockholm AB och Stockholms läns sjukvårdsområde har utvecklat organisationen genom uppgiftsväxling. Därmed uppnås målvärdet för indikatorn och målet är uppfyllt.

Systematisk kompetensplanering

Andelen medarbetare som använde landstingets verktyg för systematisk kompetensplanering, KOLL, var 35 procent 2018, vilket var under målvärdet för indikatorn. Detta innebar dock en ökning från 26 till 35 procent under året, vilket motsvarar 4 000 fler medarbetare som använt KOLL. Det totala antalet användare uppgick till 15 700 användare. Införandet har genomförts i långsammare takt än planerat. Eftersom målvärdet för indikatorn inte uppnåddes uppfylldes inte heller målet.

Uppdrag kopplade till mål

Till målen avseende Tryggad kompetensförsörjning hade nämnder och bolag elva uppdrag att hantera. Den övervägande delen av uppdragen rapporterades som avslutade. Uppdraget med status pågående med avvikelse ansvarar hälso- och sjukvårdsnämnden för. Detta uppdrag handlar om att säkerställa underlag från samtliga vårdleverantörer för prognostisering av framtida kompetensbehov.

För två av uppdragen pågår arbetet enligt plan.

Långsiktigt hållbar ekonomi

Det övergripande målet om en långsiktigt hållbar ekonomi har tre mål: Ett resultat i balans, Självfinansiering av drift och ersättningsinvesteringar samt Hållbar investeringsutveckling. Målen uppnåddes för 2018 och därmed även det övergripande målet.

Ett resultat i balans

Utfallet före omställningskostnader för året uppgick till 2 171 miljoner kronor, vilket i det här fallet är samma sak som indikatorn Resultatet beaktat synnerliga skäl. Då indikatorns målvärde uppgick till 262 miljoner kronor, uppnåddes målet.

Självfinansiering av drift och ersättningsinvesteringar

Kassaflödet från den löpande verksamheten uppgick till 8 376 miljoner kronor. Då ersättningsinvesteringarna för året uppgick till cirka 3 200 miljoner

Tryggad kompetensförsörjning

Mål och indikator	Utfall 2018	Mål 2018	Utfall 2017	Uppfyllt 2018
Attraktiv arbetsgivare				
Medarbetarindex	76	≥ 76	76	Ja ●
Ledarskapsindex	78	≥ 77	77	Ja ●
Totalindex	74	≥ 74	74	Ja ●
Modern arbetsorganisation				
Andel av landstingets akutsjukhus samt SLSO och AISAB som har utvecklats genom uppgiftsväxling[1)]	100 %	≥ 85 %	[1)]	Ja ●
Systematisk kompetensplanering				
Andel medarbetare i SLL som använder KOLL.	35 %	≥ 65 %	26 %	Nej ●

[1)] Uppgiftsväxling antas ha skett om andelen sjuksköterskor och läkare minskar i förhållande till andelen övrig personal för akutsjukhusen respektive Stockholms läns sjukvårdsområde (SLSO) och för Ambulanssjukvården i Stockstockholm AB (AISAB). Målet är nytt och därför finns inget utfall för 2017.

Tryggad kompetensförsörjning, uppdrag

	Antal tidigare än 2018	Antal nya 2018	Totalt antal uppdrag	Ej påbörjad —	Pågående enligt plan ▶	Pågående med avvikelse ❗	Avslutad ✔	Andel avslutade uppdrag*
Landstingsstyrelsen	5	1	6		2		4	67%
Hälso- och sjukvårdsnämnden	3		3			1	2	67%
Folktandvården Stockholms län AB	1		1				1	100%
Ambulanssjukvården i Storstockholm AB	1		1				1	100%
Totalt	**10**	**1**	**11**	**0**	**2**	**1**	**8**	**73%**

Den angivna statusen i tabellen är den status som varje nämnd och bolag rapporterat in i årsbokslutet.
*) Andel av uppdrag som avslutats under 2018 i förhållande till hur många uppdrag som fanns att hantera under året.

kronor, innebar det att målet *Självfinansiering av drift och ersättningsinvesteringar uppnåddes*.

Hållbar investeringsutveckling

Målet uppnåddes eftersom båda indikatorerna uppfylldes.

- Kapitalkostnadernas andel av landstingets totala intäkter uppgick till 7,1 procent för perioden. Målvärdet för indikatorn uppnåddes därmed för 2018.
- Räntebärande skulders andel av de totala intäkterna uppgick till 50,1 procent. Målvärdet för indikatorn uppnåddes därmed för 2018.

Uppdrag kopplade till mål

Till målen avseende Långsiktigt hållbar ekonomi hade nämnder och bolag 57 uppdrag att hantera. Mer än hälften av uppdragen har rapporterats som avslutade. Här återfinns till exempel uppdrag om fastighetsförsäljningar. Landstingsstyrelsen ansvarar för fem uppdrag som har status pågående med avvikelse och berör fastighetsförsäljningar som kommer att påbörjas under inledningen av 2019, samt ett uppdrag att ta fram framtida hyres- och servicemodell för samlokaliserade lokaler som planeras fastställas i samband med fullmäktiges beslut om budget 2020. Ett av landstingsstyrelsen uppdrag avseende fastighetsförsäljning, att uppdra åt landstingsstyrelsen att inleda försäljning av fastigheterna Beckomberga 1:1, Söderbymalm 3:401, Grimman 2, Grimman 3 samt Pilträdet 8, har ännu ej påbörjats. Kulturnämndens arbete med att implementera investeringsstrategin är pågående med avvikelse. För 15 av uppdragen pågår arbetet enligt plan.

Resultatenheter inom landstingsstyrelsen

Landstingsstyrelsens förvaltning

Landstingsstyrelsens förvaltning arbetar under landstingsdirektörens ledning, på uppdrag av landstingsstyrelsen. Förvaltningens främsta uppdrag är att stödja landstingsstyrelsen i dess uppgift att leda, styra och samordna landstingets verksamheter. Årets resultat för landstingsstyrelsens förvaltning uppgick till –93 miljoner kronor, vilket är en negativ avvikelse mot det budgeterade nollresultatet. Detta förklaras främst av kostnader för Framtidens vårdinformationsmiljö, –149 miljoner kronor.

Det ackumulerade investeringsutfallet uppgick till 254 miljoner kronor, att jämföra med en budget om 2 135 miljoner kronor.

Långsiktigt hållbar ekonomi

Mål och indikator	Utfall 2018	Mål 2018	Utfall 2017	Uppfyllt 2018
Ett resultat i balans				
Resultatet beaktat synnerliga skäl[1)]	2 171 mkr	262 mkr	[2)]	Ja ●
Självfinansering av drift och ersättningsinvesteringar				
Finansiering av landstingets driftskostnader och ersättningsinvesteringar ska ske inom koncernens kassaflöde	100 %	100 %	[2)]	Ja ●
Hållbar investeringsutveckling				
Kapitalkostnadernas[3)] andel av landstingets totala intäkter	7,1 %	≤ 9,5 %	[2)]	Ja ●
Räntebärande skulders andel av de totala intäkterna	50,1 %	≤ 70 %	[2)]	Ja ●

[1)] Definitionen utgår från resultatet när kostnader, som landstingsfullmäktige anser att det finns synnerliga skäl för att inte beakta i balanskravutredningen, har exkluderats.

[2)] Indikatorn ersätter en tidigare indikator och därför finns inget utfall för 2017.

[3)] Kapitalkostnaderna avser avskrivningskostnader och räntekostnader från leasing- och låneskuld samt andra motsvarande skulder.

Långsiktigt hållbar ekonomi, uppdrag

	Antal tidigare än 2018	Antal nya 2018	Totalt antal uppdrag	Ej påbörjad —	Pågående enligt plan ▶	Pågående med avvikelse ❗	Avslutad ✔	Andel avslutade uppdrag*
Landstingsstyrelsen	26	15	41	1	9	4	27	66%
Hälso- och sjukvårdsnämnden	3		3		1		2	67%
Patientnämnden	1		1				1	100%
Trafiknämnden	2		2		1		1	50%
Kulturnämnden	2	1	3		1	1	1	33%
Tillväxt- och regionplanenämnden	1		1				1	100%
Locum AB	2	3	5		3		2	40%
AB SLL Internfinans	1		1				1	100%
Totalt	**38**	**19**	**57**	**1**	**15**	**5**	**36**	**63%**

Den angivna statusen i tabellen är den status som varje nämnd och bolag rapporterat in i årsbokslutet.
*) Andel av uppdrag som avslutats under 2018 i förhållande till hur många uppdrag som fanns att hantera under året.

Mål
Landstingsstyrelsen ansvarade för de koncerngemensamma övergripande målen: hållbar verksamhet, tryggad kompetensförsörjning och långsiktigt hållbar ekonomi. Detta redovisas under rubriken Mål och uppdrag för landstingsstyrelsen.

Landstingsstyrelsen styrde mot och bidrog även för egen del till att de koncerngemensamma övergripande målen uppfylldes. Landstingsstyrelsens egen förvaltning nådde dock inte målvärdena för medarbetarindex och totalindex i medarbetarenkäten som är två indikatorer som mäter målet attraktiv arbetsgivare. Ett utvecklingsarbete initierades av landstingsdirektören med syftet att identifiera utvecklingsområden och föreslå konkreta åtgärder för att förbättra medarbetarnas syn på arbetsmiljö, utvecklingsmöjligheter och trivsel.

Uppdrag
Landstingsstyrelsens förvaltning har totalt 81 uppdrag som beslutats av landstingsfullmäktige. 43 uppdrag har statusen avslutad, 25 är pågående enligt plan, tio uppdrag är pågående med avvikelse och tre är ej påbörjade.

Landstingsstyrelsen har tio uppdrag som är rapporterade som pågående med avvikelse.

- Utreda klimatkompensation samt elbilsföreträde för tjänsteresor
- Besluta om riktlinjer för digital kommunikation
- Besluta om riktlinjer för mediarelationer
- Nya styrande dokument för varumärke och visuell identitet
- Besluta om riktlinjer för ekonomisk och finansiell kommunikation
- Besluta om riktlinjer för inköp
- Framtida hyres- och servicemodell för samlokaliserade lokaler
- Försälja fastigheten Glaven 6
- Försälja fastigheten Glaven 12
- Försälja Öhrnsbergs behandlingshem, fastighet Provröret 16

Flera uppdrag som legat på regionstyrelsen behöver fortsatt implementeras. Uppdragen berör hållbarhet, kommunikation, inköp och fastighetsförsäljning. I samtliga fall är uppdragen rapporterade som försenade i införandet.

Landstingsstyrelsen har även tre uppdrag som är rapporterade som ej påbörjade.

- Utarbeta en samlad process för hur ny teknik provas ut, testas och införs inom hälso- och sjukvården
- Ta fram en övergripande plan för hållbar energianvändning
- Inleda försäljning av fastigheter (Beckomberga 1:1, Söderbymalm 3:401, Grimman 2, Grimman 3 samt Pilträdet 8)

Uppdragen är alla från budget 2018 och var vid årets slut inte påbörjade.

NKS Bygg
NKS Bygg är landstingets beställarorganisation för Nya Karolinska Solna. NKS Byggs resultat uppgick till 212 miljoner kronor, vilket var en positiv avvikelse i jämförelse med budgeterat nollresultat. Avvikelsen förklaras av ett gynnsamt ränteläge och genomförd refinansiering av OPS-avtalet avseende Nya Karolinska Solna. Refinansieringen av OPS-avtalet minskade kostnaderna med 158 miljoner kronor.

Det ackumulerade investeringsutfallet uppgick till 699 miljoner kronor, att jämföra med en budget om 1 449 miljoner kronor.

Koncernfinansiering
Koncernfinansiering är landstingets centrala redovisningsenhet där poster av landstingsövergripande karaktär redovisas, såsom skatteintäkter, statsbidrag, upplåning och utbetalning av verksamhetsanslag.

Utfallet uppgick till 791 miljoner kronor, vilket var 1 413 miljoner kronor högre än budget.

Större resultatförbättringar i jämförelse med budget avsåg samlade skatteintäkter 454 miljoner kronor, räntekostnader 371 miljoner kronor, samt statsbidragsintäkter 543 miljoner kronor.

Landstingsfastigheter Stockholm
Landstingsfastigheter Stockholm är en resultatenhet inom landstingsstyrelsen i vilken den ekonomiska redovisningen sker av landstingets vårdfastigheter. Locum AB ansvarar för såväl teknisk som ekonomisk förvaltning av fastigheterna inom Landstingsfastigheter Stockholm.

Fastighetsbeståndet består av sju akutsjukhus[33], varav två universitetssjukhus, nio närsjukhus samt ett antal vårdcentraler, psykiatriska mottagningar och tandvårdskliniker. Fastighetsbeståndets totala lokalyta uppgick till två miljoner kvadratmeter.

Landstingsfastigheter Stockholm redovisade ett resultat på 666 miljoner kronor. I resultatet ingick jämförelsestörande poster avseende realisationsvinster från fastighetsförsäljningar av Glaven 8, Riset 11 och del av Haga 4:14 på sammanlagt 348 miljoner kronor. Justerat för realisationsvinsterna uppgick resultatet till 317 miljoner kronor, vilket är 17 miljoner kronor lägre än budget.

Det lägre utfallet i jämförelse med budget förklaras främst av ökade driftkostnader på 341 miljoner kronor kopplade till investeringsprojekt, som till stor del avser strategiska fastighetsprojekten på Södersjukhuset, Danderyds Sjukhus, S:t Görans Sjukhus, Nacka Sjukhus, Södertälje Sjukhus samt Karolinska Universitetssjukhuset i Huddinge.

Resultatposter som uppvisade högre utfall i jämförelse med budget avsåg verksamhetens intäkter samt avskrivningar och finansnetto. Intäktsökningen uppgick till 147 miljoner kronor i jämförelse med budget. Främsta orsaken var högre hyresintäkter från nya hyresavtal samt uppräkning av befintliga avtal. Avskrivningskostnader och finansnettot blev 287 miljoner kronor lägre än budget, vilket berodde på förseningar i projekten, samt att vissa projekt har längre avskrivningsperiod än vad som antogs i budget. De finansiella kostnaderna var lägre med anledning av låga marknadsräntor.

Det ackumulerade investeringsutfallet uppgick till 4 590 miljoner kronor. Budget för året uppgick till 4 500 miljoner kronor och årets upparbetningsgrad uppgick till 102 procent. Differensen beror på övertagande av NKS-Byggprojektet från Strategiska fastighetsinvesteringar.

33 Danderyds Sjukhus, Södersjukhuset, Södertälje Sjukhus, Norrtälje Sjukhus, Karolinska Universitetssjukhuset, S:t Eriks Ögonsjukhus, S:t Görans Sjukhus.

14 Övrig verksamhet

Den övriga verksamheten inom Stockholms läns landsting omfattar Locum AB, revisorskollegiet, Landstingshuset i Stockholm AB och AB Stockholms Läns Landstings Internfinans.

Locum AB

Locum AB förvaltar två miljoner kvadratmeter vårdlokaler i Stockholms län åt ägaren Landstingsfastigheter Stockholm, Stockholms läns landsting. Locum AB:s huvuduppdrag är att förvalta, utveckla och hyra ut lokaler i landstingets vårdfastigheter. Vårdverksamheten i berörda fastigheter bedrivs såväl av nämnder och landstingsägda bolag som av privata vårdgivare. I fastigheterna finns även kunder med annan typ av verksamhet, till exempel skolor, apotek, kiosker och restauranger.

För att möta det växande vårdbehovet i Stockholms län genomförs just nu en av de största satsningarna någonsin inom hälso- och sjukvården i länet. För Locum AB:s del innebär det att bolaget befinner sig i den mest omfattande och investeringsintensiva perioden någonsin där Locum AB ska hantera ett stort antal komplexa byggprojekt. För närvarande pågår det om-, ny- och tillbyggnationer på bland annat Södersjukhuset, Danderyds Sjukhus, Huddinge och Solna sjukhusområden, S:t Görans Sjukhus, Sollentuna Sjukhus och Nacka Sjukhus.

Locum AB har ett helägt dotterbolag, AB Terreno, vars syfte är att bistå Locum AB och Stockholms läns landsting i fullgörandet av förvaltningen av regionens elproduktion genom solcellanläggningar belägna inom landstingets fastigheter.

Mål

Locum styrde mot och bidrog att landstinget uppfyllde de övergripande målen: Tillgänglighet, valfrihet och kvalitet i hälso- och sjukvården, Attraktiv kollektivtrafik i ett hållbart transportsystem, Fri kultur för upplevelser, möten, bildning och delaktighet, Hållbar verksamhet, Tryggad kompetensförsörjning samt Långsiktigt hållbar ekonomi.

Uppdrag

Locum AB har sju uppdrag som beslutats av landstingsfullmäktige. Tre uppdrag har statusen avslutad och fyra är pågående enligt plan.

Ekonomiskt resultat

Locum AB:s resultat 2018 uppgick till 22 miljoner kronor. Resultatet avviker positivt i jämförelse med budget med 15 miljoner kronor, 4,1 procent av omsättningen. Avvikelsen förklaras av höjt timpris på fastighetstjänster, samt ökade intäkter från påslag på investeringsprojekt.

Investeringar

Det ackumulerade investeringsutfallet uppgick till två miljoner kronor, att jämföra med en budget om fem miljoner kronor.

Revisorskollegiet

De förtroendevalda revisorerna är fullmäktiges och ytterst medborgarnas verktyg för den demokratiska kontrollen. Revisorernas uppdrag är att granska all verksamhet och pröva ansvarstagandet i nämnder och bolagsstyrelser.

Mål

Revisorskollegiet bidrog genom sin granskning till att förbättra uppfyllelsen av landstingsfullmäktiges samtliga övergripande mål.

Uppdrag

Revisorskollegiet har två uppdrag som beslutats av landstingsfullmäktige. Ett uppdrag har statusen pågående enligt plan och ett uppdrag är rapporterat som avslutat.

Ekonomiskt resultat

Revisorskollegiets resultat 2018 uppgick till 0,1 miljoner kronor. Resultatet avviker positivt i jämförelse med budget med 0,1 miljoner kronor, 0,2 procent.

Investeringar

Revisorskollegiet har gjort smärre investeringar av kontorsutrustning under året som uppgår till 72 000 kronor.

Landstingshuset i Stockholm AB

Landstingshuset i Stockholm AB är moderbolag till landstingets bolag, med undantag för AB Storstockholms Lokaltrafik och dess dotterbolag som ägs direkt av landstinget. Bolaget utövar den formella och övergripande styrningen av dotterbolagen och har dialog med bolagsstyrelserna.

Ekonomiskt resultat

Moderbolagets resultat 2018 uppgick till 133 miljoner kronor. Resultatet avviker positivt i jämförelse med budget med 164 miljoner kronor. Det högre resultatet förklaras av återföring av tidigare gjorda nedskrivningar av aktiernas värde i dotterbolagen, samt lägre finansiella kostnader.

Resultat övrig verksamhet

Mkr	Utfall 2018	Budget 2018	Avvikelse mot budget	Utfall 2017
Locum AB*	22	7	15	13
Revisorskollegiet	0	0	0	0
Landstingshuset i Stockholm AB	133	–31	164	–121
AB SLL Internfinans	4	3	1	5
Övriga totalt	**160**	**–21**	**181**	**–103**

*Exklusive ränteeffekt på pensionskostnader för bolag inom LISAB-koncernen.

AB Stockholms Läns Landstings Internfinans

AB Stockholms Läns Landstings Internfinans uppgift är att vara internbank för Stockholms läns landsting. Bolaget ska på affärsmässiga grunder bistå landstinget, dess nämnder, bolag och stiftelser med att förvalta en central likviditet, låna upp medel på kapitalmarknaden och bedriva intern utlåning till landstingets nämnder och bolag för investeringar.

Mål

Bolaget styrde mot och bidrog till att landstinget uppfyllde de övergripande målen: Hållbar verksamhet, Tryggad kompetensförsörjning samt Långsiktigt hållbar ekonomi.

Uppdrag

AB Stockholms Läns Landstings Internfinans har två uppdrag som beslutats av landstingsfullmäktige, som båda har rapporterats som avslutade.

Ekonomiskt resultat

Bolagets resultat 2018 uppgick till fyra miljoner kronor. Resultatet avviker positivt i jämförelse med budget med en miljon kronor, 6,5 procent, högre än årets budget. Avvikelsen förklaras främst av högre ersättning för att administrera donationsfonderna, samt att planerat byte av IT-system har skjutits på framtiden.

Investeringar

Bolaget har inte genomfört några investeringar under 2018. I budget för 2018 fanns inte heller några planerade investeringar.

Donationsfonder

Donationsfonder är så kallade avkastningsstiftelser där privatpersoner genom gåva eller testamente startat en stiftelse och där landstinget är angivet som förvaltare. AB Stockholms Läns Landstings Internfinans förvaltar och administrerar på uppdrag av landstingsstyrelsen cirka 130 stiftelser och gåvofonder. Dessa redovisas i separata årsredovisningar, som fastställs av landstingsstyrelsen. Marknadsvärdet på donationsfonderna var 560 miljoner kronor den 31 december 2018. Under 2018 delade fonderna ut 19 miljoner kronor i enlighet med ändamålsbestämmelserna.

15 Kommunalförbund och stiftelser

Region Stockholm är medlem i tre kommunalförbund. Under år 2018 har landstingsstyrelsen haft uppsiktsansvar för åtta verksamhetsstiftelser.

Kommunalförbund

Enligt kommunallagen ska styrelsen ha uppsikt över kommunalförbund som kommun eller landsting är medlem i (6 kap. 1§). Styrelsen ska följa de frågor som kan inverka på kommunens eller landstingens utveckling och ekonomiska ställning (6 kap. 11§).

Region Stockholm är medlem i tre kommunalförbund:

- Kommunalförbundet sjukvård och omsorg i Norrtälje
- Kommunalförbundet Svenskt Ambulansflyg
- Kommunalförbundet Avancerad Strålbehandling.

Enligt kommunallagen kan kommunalförbund, ur de flesta aspekter, betraktas som egna kommuner, bland annat gäller regeln att eventuella underskott ska återställas inom tre år.

Kommunalförbundet sjukvård och omsorg i Norrtälje

Ändamålet med Kommunalförbundet sjukvård och omsorg i Norrtälje är att ansvara för att invånarna i Norrtälje kommun erhåller hälso- och sjukvård och omsorg, inklusive hälsofrämjande och förebyggande insatser. Region Stockholm och Norrtälje kommun är medlemmar i Kommunalförbundet sjukvård och omsorg i Norrtälje som beställer hälso- och sjukvård och omsorg åt Norrtäljes invånare samt äger och förvaltar bolaget TioHundra AB.

Årsredovisning, budget och direktionsprotokoll granskas. Samråd, medlemsdialoger och avstämningsmöten genomförs. Regionstyrelsen bedömer att kommunalförbundet följer sin förbundsordning och verkar för att uppfylla det ändamål som anges för verksamheten. Enligt den förbundsordning som gäller sedan den 1 januari 2016 ska respektive part ansvara för över- och underskott som kan hänföras till den verksamhet som respektive part har lämnat över huvudmannaskapet för. Eventuella bidrag för finansiering av aktieägartillskott till TioHundra AB ska också fördelas på parterna i förhållande till vems underskott aktieägartillskottet är avsett att täcka.

Under 2018 kom de två medlemmarna överens om att omfördela personalomkostnader motsvarande 22,6 miljoner kronor från TioHundra AB:s omsorgsverksamhet till dess hälso- och sjukvårdsverksamhet. Anledningen är att bolaget måste avsätta extra medel till pensioner för månadsinkomster över 39 000 kronor i månaden, som inte finansieras av arbetsgivaravgifter. Det är framför allt medarbetare i hälso- och sjukvårdsverksamheten som har månadsinkomster över 39 000 kronor. Dåvarande landstingsfullmäktige beslutade mot den bakgrunden att ge ett extra medlemsbidrag på 23 miljoner kronor 2018 som gick vidare till TioHundra AB för att täcka de ökade kostnaderna för dess hälso- och sjukvårdsverksamhet. Det innebar även ett sammantaget tillskott till tiohundraverksamheten. Fullmäktige beslutade även att i sin budget för 2019 höja nivån på medlemsbidraget med 23 miljoner kronor i jämförelse med tidigare plan. Norrtälje kommun beslutade därefter att minska sitt medlemsbidrag med 23 miljoner kronor i sin budget för 2019.

Kommunalförbundets ekonomiska underskott till och med 2017 summeras till 33 miljoner kronor. År 2018 redovisades ett överskott på 12 miljoner kronor, vilket innebär att en del av de tidigare underskotten har kunnat återställas. Planen är att återställa resten av underskottet under 2019 och 2020. I kommunalförbundets verksamhetsplan och budget för 2019 budgeterar direktionen med ett överskott på 12 miljoner kronor. Det förutsätter dock effektiviseringar på 72 miljoner kronor i kommunalförbundets verksamhet 2019 varav sex miljoner kronor i dess hälso- och sjukvårdsverksamhet och 66 miljoner kronor i dess omsorgsverksamhet av vilka 11 miljoner kronor är ospecificerade. Regionstyrelsen kommer att bevaka att nödvändiga och stora effektiviseringar i omsorgsverksamheten inte går ut över hälso- och sjukvårdsverksamheten.

Att återställa det återstående underskottet kommer att innebära stora utmaningar. Effektiviseringsbehovet bedöms till över 270 miljoner kronor under perioden 2019–2021, varav omkring 38 miljoner kronor avser hälso- och sjukvård och 232 miljoner kronor avser omsorg. Effektiviseringarna kommer inte att gå att genomföra under perioden med bibehållen ambitionsnivå i omsorgsverksamheten. Regionstyrelsen betonar vikten av att effektiviseringar inte går ut över kommunalförbundets och TioHundra AB:s hälso- och sjukvårdsverksamhet. Varje medlem ansvarar för eventuella underskott i kommunalförbundet och TioHundra AB i de verksamheter de är huvudman för. Därför kommer Norrtälje kommun att få finansiera eventuella underskott i omsorgsverksamheten om medlemsbidraget och effektiviseringarna sammantaget inte är tillräckliga för att nå ekonomisk balans för dessa.

Kommunalförbundet Svenskt Ambulansflyg

Ändamålet med Kommunalförbundet Svenskt Ambulansflyg är, enligt dess förbundsordning, att investera i ambulansflyg och driva ambulansflygverksamhet i hela Sverige. Samtliga landsting och regioner i Sverige är medlemmar i Kommunalförbundet Svenskt Ambulansflyg.

En upphandling av flygplan genomfördes i enlighet med förbundsordningen och flygplanen skulle vara levererade senast sommaren 2021. Upphandlingen överklagades dock och överklagarna fick rätt i förvaltningsdomstolen. Styrelsen har i januari 2019 beslutat om att påbörja en ny flygplansupphandling.

Den nya ledningen i Region Skåne meddelade efter valet 2018 att de eventuellt vill träda ur kommunalförbundet och har gett sin regiondirektör i uppdrag att utreda konsekvenserna av detta, framför allt vilka alternativen är till att använda kommunalförbundets flygtransporter. Om Region Skåne väljer att träda ur får det sannolikt stora konsekvenser. Framför allt skulle varje flygtransport bli dyrare om färre regioner använder sig av flygtransporttjänsten.

Årsredovisning, budget och styrelseprotokoll granskas och landstingsstyrelsen deltar på tjänstemannanivå i beredningar inför direktionsmöten. Regionstyrelsen bedömer att kommunalförbundet följer sin förbundsordning och verkar för att uppfylla de mål som anges för verksamheten.

Kommunalförbundet redovisade ett resultat på noll kronor 2017 och ett prognosticerat resultat på fyra miljoner kronor 2018. Budgeten för 2019 visar ett överskott på 0,3 miljoner kronor.

Kommunalförbundet Avancerad Strålbehandling

Ändamålet med Kommunalförbundet Avancerad Strålbehandling är att uppföra och driva en nationell anläggning för strålbehandling med protoner, Skandionkliniken, samt att tillvarata möjligheterna till forskning och utveckling av verksamheten.

Årsredovisning, budget och direktionsprotokoll granskas, möten genomförs med förbundsledningen och en tjänstemannaberedning inrättades 2017, inför landstingets deltagande i direktionsmöten. Regionstyrelsen bedömer att kommunalförbundet följer sin förbundsordning och verkar för att uppfylla de mål som anges för verksamheten.

Kommunalförbundet har haft problem med ekonomin på grund av att Skandionkliniken endast går för halv kapacitet. Huvudorsaken är att regionerna inte remitterar patienter i den utsträckning som har planerats. Samarbetsavtal har omarbetats med Skandionkliniken med innebörden att abonnemangsavgiften har höjts från 50 till 70 procent av Skandionklinikens kostnader. Alla regioner i Sverige har godkänt höjningen. Det gör att kommunalförbundet har förutsättningar att kunna gå med ett visst överskott från och med 2019 och att de tidigare underskotten kommer att kunna återställas. Återställandet av underskotten kommer sannolikt att ta längre tid än de tre år som kommunallagens ställer krav på, varför kommunalförbundet kommer att behöva ange synnerliga skäl för att återställa underskotten under en längre tidsperiod.

Kommunalförbundet redovisade ett resultat på –52 miljoner kronor 2017 och prognosen pekar mot ett resultat på –48 miljoner kronor 2018. Kommunalförbundet har upprättat en budget med ett överskott på en miljon kronor för 2019.

Stiftelser

Efterlevnad av förordningar för stiftelser

En stiftelse är en självägande förmögenhet som förvaltas för ett bestämt ändamål utan ägare eller medlemmar. Enligt kommunallagen har styrelsen uppsiktsansvar över stiftelser som landstinget ensamt eller tillsammans med någon annan är stiftare av (6 kap. 1 § och 10 kap. 6 §). Uppsikten ska säkra att stiftelserna bedrivs ändamålsenligt, enligt föreskrifter i stiftelseförordningens och utifrån god ekonomisk hushållning (11 kap. 1§ och 12 kap. 1§).

Fullmäktige beslöt i SLL Mål och budget 2018, LS 2017–0452, att landstinget skulle stärka styrningen och uppföljningen avseende de verksamhetsstiftelser där landstinget har en finansiering och en styrning i form av styrelseposter. Ett omfattande arbete har genomförts med att stärka styrning och uppföljning av stiftelser. Arbetet redovisas i en slutrapport i en bilaga till Regionstyrelsens årsrapporteringen för 2018. Regionstyrelsen bedömer, och ser positivt på, att kulturnämnden och tillväxt- och regionplanenämnden har arbetat aktivt under året med att utveckla det interna styrnings- och uppföljningsarbetet av de stiftelser de ansvarar för. Nämnderna har successivt tagit ett större ansvar och förbättrat rutiner och kontroll över styrning och uppföljning av stiftelserna. Ett omfattande arbete har genomförts under 2018 med att följa upp och utvärdera avtal och bidrag till stiftelserna. Regionstyrelsen bedömer att styrningen och uppföljningen av Region Stockholms verksamhetsstiftelser har förbättrats under året och är positiva till att ansvariga nämnder genomfört ett bra arbete med förbättrad styrning och uppföljning.

Det ska vara en naturlig del inom nämndernas ordinarie ledningsprocess att säkerställa avtal och överenskommelser med stiftelserna samt att Region Stockholms ekonomiska bidrag till stiftelserna används resurseffektivt och ändamålsenligt så att stiftelserna bedrivs ändamålsenligt, enligt föreskrifter i stiftelseförordningens och utifrån god ekonomisk hushållning.

Under år 2018 har landstingsstyrelsen haft uppsiktsansvar för åtta verksamhetsstiftelser.

Landstingsstyrelsen

Stiftelsen Cancercentrum Karolinska. Landstinget har inte gett några stiftelsebidrag. Årsredovisning inkommer årligen till styrelsen.

Stiftelsen Centrum för Molekylär Medicin. Landstinget har inte gett några stiftelsebidrag. Årsredovisning inkommer årligen till styrelsen.

Stiftelsen Clara. Landstinget har inte gett några stiftelsebidrag. Årsredovisning inkommer årligen till styrelsen. Landstingets engagemang i stiftelsen ändrades per den 1 februari 2018 efter att kammarkollegiet beviljat ansökan om permutation. Därmed utses inga ledamöter eller revisorer. Uppsiktsansvar kvarstår för fastigheten på grund av hembudsskyldighet.

Kulturnämnden

Stockholms konserthusstiftelse. Under år 2018 har ett omfattande arbete genomförts med syftet att tydliggöra ansvarsförhållanden och förbereda inför ett nytt mandatperiodsbundet avtal. Detta innefattar bland annat benchmarking av bidrag till liknande kulturinstitutioner i Sverige samt analyser om långsiktigt hållbara bidrag till stiftelser.

Stiftelsen Stockholms Läns Museum. Ett omfattande arbete har bedrivits under året, i syfte att förbereda för en permutation av stadgarna och ett inordnande av verksamheten inom kulturnämndens förvaltning. Arbetet har bedrivits i nära dialog med stiftelsen.

Tillväxt- och regionplanenämnden

Skärgårdsstiftelsen i Stockholms län. En rutin för ekonomisk uppföljning och rekvisitionsplan av beviljade bidrag har tagits fram i samarbete med stiftelsen.

Stiftelsen Flemingsberg Science. Under året har arbete med att stärka styrning och uppföljning främst skett relaterat till den ekonomiska uppföljningen. Rutin för ekonomisk uppföljning av beviljat bidrag har tagits fram i samarbete med stiftelsens vd.

Hälso- och sjukvårdsnämnden

Stiftelsen Stockholms läns Äldrecentrum. Uppföljning och regelbundna möten sker med stiftelsen.

16 Personal och utbildning

Stockholms läns landsting är en av Sveriges största arbetsgivare och hade vid årets slut drygt 45 000 medarbetare varav majoriteten arbetade inom hälso- och sjukvården.

Kompetensförsörjning

Antalet medarbetare i landstinget ökade under året till 45 341 (44 738). Inom kollektivtrafikverksamheten ökade antalet medarbetare framförallt till följd av konsultväxling, där konsulter ersätts av anställd personal. Landstingsarkivet som tidigare ingick i landstingsstyrelsen ingår sedan april 2018 i kulturnämnden vilket ger en hög procentuell ökning.

Kompetensförsörjningen var en av de mest prioriterade frågorna för landstinget 2018.Som ett stöd för det strategiska kompetensförsörjningsarbetet finns den Kompetensförsörjningsstrategi som landstingsfullmäktige antog 2016, LS 2015–0998. Under året har arbetet fortsatt med de aktiviteter som fastställts i handlingsplanen utifrån kompetensförsörjningsstrategin som landstingsstyrelsen antog 2017, LS 2016–1483. Aktiviteterna återfinns inom prioriterade områden, exempelvis utvecklad arbetsorganisation, en strukturerad kompetensutveckling, ett gott ledarskap och hållbar arbetsmiljö, vilka är förutsättningar för att landstingets verksamheter ska ha rätt och tillräcklig kompetens.

Bemanningssituationen har varit utmanande för hälso- och sjukvården under året, särskilt avseende grund- och specialistutbildade sjuksköterskor. För att förbättra bemanningssituationen arbetade hälso- och sjukvårdens verksamheter till exempel med att införa nya arbetssätt, med uppgiftsväxling och bemanningsstruktur. Syftet är att säkra att rätt kompetens används till rätt arbetsuppgifter samt för att frigöra tid till vårdnära uppgifter. Även verksamheter som rekryterade kvalificerade projektledare inom områden som trafik, fastighet och IT har märkt av den hårda konkurrensen på Stockholms arbetsmarknad.

Uppdraget att genomföra en kartläggning och sammanställa anledningen till att personal inom Stockholms läns landsting arbetar deltid är genomfört, LS 2017–0415. Utredningen omfattar en kvantitativ analys samt intervjuer med anställda inom hälso- och sjukvården. Normen är heltidsanställning inom Stockholms läns landsting och den kvantitativa kartläggningen visar att landstinget når upp till målsättningen att erbjuda heltidsanställningar. Kartläggningen visar att den avtalade genomsnittliga sysselsättningsgraden är 97 procent i landstinget. Vidare visar kartläggningen att endast 2,5 procent (1 116 medarbetare) av alla månadsavlönade har en avtalad sysselsättningsgrad som understiger 70 procent.

Landstinget har medel för att företrädesvis finansiera praktikplatser och auskultationer[34] för personer med utländsk vårdutbildning utanför EU- och EES-området inför svensk legitimation. Under 2018 har cirka 35 personer tagit del av medlen. De flesta är läkare som av Socialstyrelsen ålagts att göra praktisk tjänstgöring inför svensk legitimation. Andra yrkesgrupper som tagit del av medlen är tandläkare och sjuksköterskor.

Landstinget erbjuder även sommarjobb till ungdomar i åldrarna 16–18 år. Under året fick omkring 700 ungdomar sommarjobb, varav cirka 25 i den prioriterade gruppen unga med funktionsnedsättning. Landstingets hälso- och sjukvårdsverksamheter tog även emot praoelever.

Uppföljningsrapport personal och utbildning

Som underlag till regionens strategiska arbete med kompetensförsörjning har Uppföljningsrapport Personal och utbildning 2018 tagits fram. Rapportens fokus är data och analyser inom personalområdet och den redovisar bland annat antalet medarbetare inom olika yrken, anställningsform och arbetstidsmått samt ålder- och könsfördelning. Bemanningskostnader samt medellöner och löneutveckling redovisas liksom statistik och genomförda insatser inom områdena chef- och ledarskap, kompetensförsörjning, utbildning och jämställdhet och jämlikhet. I avsnittet Arbetsmiljö och hälsa återfinns bland annat sammandrag från årets medarbetarundersökning samt en fördjupning av sjukfrånvarons

Medarbetare per verksamhetsområde

(antal anställda)*	2018	2017	Förändring %	Könsfördelning 2018 kvinnor	Män
Hälso- och sjukvård inkl. tandvård	43 162	42 699	1 %	80 %	20 %
Kollektivtrafik	846	784	8 %	53 %	47 %
Kultur	123	65	89 %	72 %	28 %
Regionplanering	44	44	0 %	75 %	25 %
Övrig verksamhet**	1 166	1 146	2 %	48 %	52 %
Totalt	**45 341**	**44 738**	**1 %**	**78 %**	**22 %**
Andel tillsvidareanställda	92 %	91 %	1 %	93 %	89 %
Andel heltidsanställda ***	89 %	88 %	1 %	87 %	93 %
Genomsnittlig sysselsättningsgrad****	97 %	97 %	0 %	97 %	98 %

* Månadsanställda (tillsvidare- och visstidsanställda) per den 31/12.

** I övrig verksamhet ingår AB SLL Internfinans, revisorskollegiet, Locum AB och landstingsstyrelsens förvaltning inklusive SLL IT.

***Andelen anställda som har en avtalad sysselsättningsgrad på 100 procent.

**** Summan av de anställdas avtalade sysselsättningsgrad dividerat med antalet anställda.

34 Auskultera innebär att i huvudsak som åhörare följa en verksamhet och dess göromål och arbetsuppgifter.

utveckling. Region Stockholm har tillsammans med Västra Götalandsregionen och Region Skåne tagit fram ett antal gemensamma nyckeltal, för att kunna göra jämförelser med regioner som är ungefär lika stora och som har liknande verksamhet som redovisas. I slutet av rapporten finns en fördjupningsdel med ytterligare statistik, till exempel antal anställda inom respektive nämnd och bolag samt definitioner på begrepp som används i rapporten.

Utbildning och kontinuerlig kompetensutveckling

Under året har kompetensstegarna för sjuksköterskor och undersköterskor i klinisk vård börjat införas. Även kompetensstegar för arbetsterapeuter, fysioterapeuter, röntgensjuksköterskor och medicinska sekreterare har tagits fram och börjat införas. Under året påbörjades framtagande av kompetensstegar för dietister, biomedicinska analytiker – klinisk fysiologi respektive laboratoriemedicin, audionomer och psykologer.

Som huvudman för hälso- och sjukvården i länet verkar landstinget för att innehållet i utbildningarna ska motsvara hälso- och sjukvårdens behov av kompetens. Landstinget samverkar med ett flertal högskolor, universitet samt gymnasie- och yrkeshögskolor och har ett stort åtagande för de verksamhetsförlagda delarna av hälso- och sjukvårdsutbildningarna. Fokus under året har varit att stärka handledarkompetensen, säkra finansiering av interprofessionella lärandemiljöer och införa pedagogiska modeller för att säkerställa en hög kvalitet på den verksamhetsförlagda utbildningen.

Landstinget har varit aktivt i ansökan till Yrkeshögskolemyndigheten avseende specialistutbildning inom anestesi-operation-intensivvård för undersköterskor. Genom Omställningsfonden har projekt påbörjats för undersköterskors kompetensutveckling inom akutsjukvård.

Landstingets satsning på specialistsjuksköterskeutbildning har fortsatt under året genom att erbjuda full lön till medarbetare som utbildar sig inom en inriktning som verksamheten har behov av, cirka 200 medarbetare har påbörjat specialistsjuksköterskeutbildning. I samarbete med Kungliga Tekniska högskolan och Karolinska Institutet har landstinget genomfört kurser i medicinsk teknik för medarbetare inom hälso- och sjukvården.

Gott och inkluderande ledarskap

Ett väl fungerande chef- och ledarskap är en av de viktigaste framgångsfaktorerna för landstingets verksamhet. Genom att arbeta systematiskt och långsiktigt med chefsförsörjning och chefsutveckling säkerställer landstinget tillgången på chefer. Utifrån riktlinjer för chefsförsörjning har arbetet under året vidareutvecklats för att attrahera, identifiera, rekrytera, behålla och utveckla blivande och befintliga chefer. Under 2018 har det sjätte utvecklingsprogrammet för framtidens förvaltningsledning (RUFF) genomförts. Chefshandledning i grupp samt en pilotomgång av programmet Morgondagens chef har också genomförts. Landstingets nätverk för unga chefer har likt tidigare år genomfört fyra träffar under 2018 och två introduktionsdagar för nya chefer inom Stockholms läns landsting har anordnats.

En modern arbetsgivare

Engagerade och motiverade medarbetare som har inflytande, lust att lära och en vilja att ta sig an utmaningar är centrala för att Stockholms läns landsting ska klara av sitt uppdrag. Arbetsmiljö och arbetsförhållanden är andra viktiga faktorer för att landstinget ska vara en attraktiv och konkurrenskraftig arbetsgivare.

För att ge förutsättningar för ett normmedvetet ledar- och medarbetarskap har landstinget en certifierad jämställdhets- och jämlikhetsutbildning. Under året har 80 chefer gått utbildningen. Att förebygga förekomsten av diskriminering, kränkningar och trakasserier har varit ett av fokusområdena för många av landstingets verksamheter under året. Förankring av policyer, riktlinjer, rutiner och anmälningsprocesser har varit ett fokusområde under året. Resultat av detta har synts i den årliga medarbetaruppföljningen där till exempel fler känner till var de kan vända sig vid upplevelsen av kränkningar (85 procent 2018 i jämförelse med 80 procent 2017).

Landstinget arbetar kontinuerligt med att hbtq[35]-diplomera vårdverksamheter för att förbättra mottagande och bemötande av hbtq-personer. Diplomeringen innebär bland annat att medarbetarna får genomgå en utbildning. Under 2018 diplomerades 15 nya verksamheter och nu är totalt 62 landstingsfinansierade verksamheter diplomerade. Totalt utbildades 700 medarbetare under året inom ramen för hbtq-diplomeringen.

Många av landstingets verksamheter har under året genomfört stora satsningar vad gäller arbetsmiljöutbildningar för chefer. Verksamheterna har även fortsatt arbetet med att förebygga, bemöta och följa upp våld och hot genom bland annat säkerhetsutbildning samt seminarium om hot och våld.

Genom projektet Arbetsmiljölyftet har landstinget sedan 2014 satsat totalt 150 miljoner kronor vilket möjliggjort särskilda arbetsmiljösatsningar och förstärkt arbetsmiljöarbetet under det intensiva förändringsarbete som genomförandet av Framtidsplanen för hälso- och sjukvården innebär. Under 2018 har fokus i Arbetsmiljölyftet varit att sprida kunskapen om de drygt 100 avslutade projekten. Detta har bland annat skett genom publicering på projektets webbplats, arbetsmiljölyftet, ringla.nu, där även 20 av projekten finns sammanfattade som filmer

Under året har informationsmaterial kring hälsosamma arbetstider tagits fram. Informationsmaterialet vänder sig till såväl chefer som medarbetare och syftar till att öka kunskapen om hälsosam schemaplanering. Genom att arbeta strategiskt med bemanningsplanering kan dessutom medarbetarnas kompetens nyttjas på ett mer ändamålsenligt sätt och en bättre patientsäkerhet uppnås. Informationsmaterialet har spridits på avtalskonferenser och varit en del av implementeringen av Vårdförbundets arbetstidsavtal.

35 Hbtq avser homosexuella, bisexuella, trans- och queerpersoner.

17 Styrning och intern kontroll

Regionstyrelsens uppföljning av styrningen inom regionen utgår ifrån nämnder och bolags styrningsrapporter, vilka lämnas in i samband med årsbokslutsrapporteringen.

Styrning

Styrningsrapporten innehåller en obligatorisk återrapportering till regionstyrelsen i enlighet med de krav på uppsikt som ställs i kommunallagen och följer SKL:s principer för styrning av kommun- och landstingsägda bolag. Styrningsrapporten utgår från uppsiktsansvaret och utgör nämnder och bolags återrapportering av efterlevnad av policyer och andra styrande dokument, arbetet med styrning och intern kontroll samt en återkoppling av landstingsrevisorernas granskning under året. Styrningsrapporten för regionens bolag utgör också styrelsens återrapportering av sitt arbete under året.

Rapporteringen bedöms vara tillräcklig för att fylla sitt syfte, men regionstyrelsen noterar att nämnders och bolagens efterlevnad av anvisningar för framtagande av rapporterna, i delar, inte är tillfredsställande. Detta gäller särskilt rapporteringen av regelefterlevnad och intern kontroll i styrningsrapporterna.

Nämnder

Nämndernas ansvarsområden anges i reglementen som fullmäktige fastställer, i enlighet med 6 kap. 44 § kommunallagen (2017:725). Samtliga nämnder rapporterar att reglementet har efterlevts. Regionstyrelsen delar generellt den bedömningen men anser, mot bakgrund av de stora förändringar som nu sker inom hälso- och sjukvården, att hälso- och sjukvårdsnämnden fortsatt behöver stärka sin helhetssyn och sitt samlade grepp om hälso- och sjukvårdssystemet. Regionstyrelsen lämnar därför ut en anmodan till hälso- och sjukvårdsnämnden, detta beskrivs i kapitel 9.

Bolag

Ägarstyrning

Landstinget hade vid slutet av 2018 totalt 15 helägda aktiva bolag. Bolagen sorterar under Landstingshuset i Stockholm AB eller AB Storstockholms Lokaltrafik som koncernmoderbolag.[36]

Ägarrollen i de landstingsägda bolagen utövas av landstingsfullmäktige, landstingsstyrelsen och vissa av dess utskott samt i förekommande fall moderbolags styrelse. Ägarstyrningen utövas genom styrande dokument, styrelsetillsättningar och löpande dialog mellan politiker/ägarrepresentanter, styrelse och ledning. Syftet är att skapa en tydlig och väl avvägd roll- och ansvarsfördelning. Ägaren ska ha kontroll och insyn i sina bolag.

Landstinget har i sin organisation en etablerad beställar-utförarmodell. För två nämnder har styrning i bolagsliknande form tillämpats; Karolinska Universitetssjukhuset och Stockholms läns sjukvårdsområde. Liksom bolagen står de för utförande och produktion.

Frågor som lyfts till ägaren

Frågor av principiell beskaffenhet eller annars av större vikt ska lyftas till fullmäktige.

Moderbolaget Landstingshuset i Stockholm AB har ansvar för ägarfrågor av ingående koncernbolag. Ägarfråga som lyfts och beslutats om under 2018 har varit ett villkorat aktieägartillskott på 26 miljoner kronor till Ambulanssjukvården i Storstockholm AB.

Fullmäktige beslutade i samband med beslut om budget för 2019 att dotterbolaget Waxholms Ångfartygs AB ska överlåtas från Landstingshuset i Stockholm AB till AB Storstockholms lokaltrafik.

Efterlevnad av de kommunala befogenheterna och ändamålen

Inga bolag rapporterar att några avsteg har skett från de fastställda kommunala ändamålen under verksamhetsåret 2018. Regionstyrelsens samlade bedömning överensstämmer med bolagens egen rapportering.

Landstinget har också ett antal delägda bolag och intressebolag. Även för dessa är den samlade bedömningen att inga avsteg gjorts från de kommunala befogenheterna och ändamålen under året.

Efterlevnad av de specifika ägardirektiven

I styrningsrapporterna för landstingets hel- och delägda bolag samt för de nämnder som drivits i bolagsliknande form, rapporteras inte några väsentliga avsteg från de fastställda specifika ägardirektiven under verksamhetsåret 2018. Regionstyrelsens bedömning överensstämmer med verksamheternas rapportering, dock med avvikelse för Karolinska Universitetssjukhuset.

Karolinska Universitetssjukhuset

Karolinska Universitetssjukhuset anger att de följer/utgår från beslutade specifika ägardirektiv. Regionstyrelsen bedömer dock att Karolinska Universitetssjukhuset under 2018 inte fullt ut efterlevt det specifika ägardirektivet avseende genomförandet av Framtidsplanen för hälso- och sjukvård och sjukhusets styrning.

Framtidsplanen har inneburit en utflytt av vårdverksamheter från Karolinska Universitetssjukhuset. Karolinskas Universitetssjukhusets budget för 2018 reducerades därför med 650 miljoner kronor jämfört med året innan som en anpassning till det minskade vårduppdraget. Utflytt av vård har under året genomförts i enlighet med fullmäktiges beslut men med vissa förseningar, vilket fått konsekvenser. Karolinska Universitetssjukhuset har erhållit tillskott på sammanlagt 664 miljoner kronor under året, där en del utgjort ersättning för de förseningar Karolinska Universitetssjukhuset inte själva haft full rådighet över som delproducent i det totala sjukvårdssystemet. Karolinska Universitetssjukhusets planering för att dimensionera verksamheten utifrån det nya vårduppdraget påbörjades dock först hösten 2018. Därmed omöjliggjordes den nödvändiga anpassning av verksamheten som bland annat en ekonomi i balans kräver. I detta ingår även de effektiviseringskrav som ställts i vårdavtal. Karolinska Universitetssjukhuset har trots tillskjutna medel för förseningar ett helårsutfall 2018 på –822 miljoner kronor där en stor del är hänförlig till personalkostnader för kompetenser som trots utflytten är kvar vid Karolinska Universitetssjukhuset. Genom en bra omfördelning skulle dessa kompetenser kunnat använts mer effektivt inom sjukhuset eller de delar

[36] AB Storstockholms Lokaltrafik är en koncern under fullmäktige innehållande flera bolag kopplade till kollektivtrafik i Stockholm. Dotterbolag är AB SL Finans och SL Älvsjö AB, samt SL Infrateknik AB som upphört då det i september 2018 fusionerades med moderbolaget AB Storstockholms lokaltrafik. Inga anställda finns i bolagen, som förvaltas av trafiknämnden.

av sjukvårdssystemet där det idag finns kompetensbrist. Utifrån rådande rekryteringsläge i Stockholmsregionen finns risk att personalkostnaderna totalt inom sjukvårdssystemet suboptimeras och blir högre än nödvändigt.

Resultat och avvikelser kommenteras vidare under kapitel 9.

Regionövergripande styrande direktiv

Nämnder och bolag återrapporterar hur de har arbetat med att säkerställa efterlevnad av policys, riktlinjer och andra landstingsövergripande styrande dokument. Regionstyrelsen bedömer generellt att nämnder och bolag behöver förbättra både sitt arbete med att säkerställa regelefterlevnad mot styrande dokument och förbättra sin rapportering till regionstyrelsen.

Nämnder och bolag ska i årets styrningsrapport även särskilt redogöra för nämndens viktigaste åtgärder för att stärka arbetet med efterlevnaden av:

- principer för ekonomistyrning som anges i SLL Mål och budget 2018, 2017–0047, sid 40
- informationssäkerhetspolicy för Stockholms läns landsting, LS 1112–1733
- anti-korruptionspolicy för Stockholms läns landsting, LS 2015–1342, samt Stockholms läns landstings riktlinjer för anti-korruption och representation, LS 2015–1324
- arbetet med att implementera Policy för inköp, LS 2017–1197

Utöver de styrande dokument som anges ovan har regionstyrelsen även granskat efterlevnaden av riktlinjer för god ekonomisk hushållning, policy och riktlinjer för säkerhet, finanspolicyn samt regionala strategiska dokument.

Nedan följer en fördjupad avrapportering av dessa styrande dokument.

Principer för ekonomistyrning

Fullmäktige har även i SLL Mål och budget 2018, 2017–0047, sid 40, beslutat om principer för ekonomistyrning. Inga nämnder och bolag redovisar ett behov att stärka arbetet med efterlevnaden av dessa principer, 11 av 21 nämnder och bolag redovisar följsamhet och ett fåtal redovisar hur de tillämpar principerna. Sex nämnder och bolag lämnar enbart en övergripande kommentar att de följer samtliga styrande dokument som är beslutade av fullmäktige. Återstående fyra nämnder och bolag lämnar ingen redovisning alls.

Regionstyrelsen är kritisk till hur nämnderna och bolagen redovisar efterlevnaden av principer för ekonomistyrning. Regionstyrelsen anser att nämnderna och bolagen bör utveckla arbetet med efterlevnaden och förbättra sin rapportering till regionstyrelsen.

Finanspolicy, LS 2017–0949

Under slutet av 2018 registrerades en avvikelse från Finanspolicyn. Det gäller hälso- och sjukvårdsnämnden, som för att kunna betala ut lön till jul valde att tidigarelägga en ansenlig utbetalning till privata vårdgivare med två dagar och därigenom utsätta landstinget för en avsevärd likviditetsrisk. I tillägg till detta rapporterades inte det förändrade likviditetsflödet förrän i allra sista stund. Bedömningen är att tidigareläggandet av betalningen avviker från principerna i Finanspolicyn; att förvaltningen av finansiella risker ska vara medveten och effektiv. Hälso- och sjukvårdsnämnden har inlett en dialog med Internfinans med avsikt att presentera en åtgärdsplan för att komma tillrätta med de brister i hanteringen som har identifierats. Uppföljning av åtgärdsplanen kommer att ske under 2019.

En av landstingets motparter i en derivataffär fick sin rating sänkt till en nivå understigande den godkända under början av 2018. Detta ledde till en avvikelse, vilken hanterades genom att derivatpositionen, och därmed risken, överfördes till andra motparter med en högre rating.

Utöver dessa avvikelser har ett fåtal anmärkningar rapporterats till Internfinans styrelse, huvudsakligen kopplade till förseningar i risk- och likviditetsrapportering.

Det är regionstyrelsens uppfattning att nämnder och bolag på det stora hela följer intentionen i policyn och den sammantagna bilden utifrån de frågeställningar som har uppkommit under året stöder den uppfattningen.

Upphandlingspolicy, LS 1102–0181

Nedan redovisas en uppföljning av de övergripande mål som anges i policyn.

Samordnade upphandlingar

Under året genomförde landstinget samordnade upphandlingar till ett avtalsvärde om 3 905 miljoner kronor, inklusive förlängningsoptioner.

Små och medelstora företag

Hos tio av arton nämnder eller bolag som har genomfört upphandlingar över direktupphandlingsgränsen har upphandlingsdokumenten anpassats för att särskilt underlätta för små och medelstora företag.

Policy för inköp, LS 2017–1197

Nedan följer specifika kommentarer från regionstyrelsen i och med uppsikten för 2018:

- Nämnder och bolag ska säkerställa analys, affärsutveckling och strategisk planering inför inköp. Inom landstinget uppskattas 45,6 procent av genomförda upphandlingar över direktupphandlingsgränsen ha haft en dokumenterad upphandlingsstrategi. Detta utgör en ökning med 5,4 procent från föregående år. Detta indikerar att större fokus läggs på strategiskt och proaktivt inköpsarbete vilket är positivt. Regionstyrelsen anser dock att detta är för låga nivåer.
- En aktiv avtalsförvaltning ska säkerställas för de avtal som nämnden/bolaget ansvarar för. Regionstyrelsen uppskattar att 17 av 21 upphandlande nämnder och bolag har haft en organisation som säkerställer aktiv uppföljning av ingångna avtal. Detta utgör en ökning med en (1) stycken från föregående år. Regionstyrelsen vill tydliggöra att samtliga nämnder och bolag behöver säkerställa arbetssätt för en aktiv avtalsförvaltning.
- En god framförhållning och planering ska finnas på plats för att kunna genomföra inköp affärsmässigt. Inom landstinget för år 2018 uppskattas 14 av 21 upphandlande nämnder och bolag ha en standardiserad upphandlingsprocess som följs.
- Nämnder och bolag ska verka för att en ökad andel upphandlingar genomförs som samordnade upphandlingar.

Inom landstinget för 2018 uppskattas att 64 av 188 genomförda upphandlingar ha genomförts samordnat. Detta utgör en ökning med tio procent från föregående år. Regionstyrelsen ser positivt på denna utveckling.

- En inköpsansvarig på varje upphandlande nämnd/bolag ska finnas. Under året har därför samtliga nämnder och bolag utsett inköpsansvariga personer. Regionstyrelsen ser positivt på tillsättningarna men bedömer att den effekt beslutet om införande av denna funktion eftersträvade fullt ut inte har kunnat realiseras. Förhållandena skiljer sig åt mellan de olika nämnderna och bolagen. Generellt sett upplevs effekterna svårare att uppnå för nämnder och bolag med mer omfattande inköpsverksamhet. Respektive nämnd och bolag bör under 2019 fortsätta arbetet med att få så god effekt som möjligt av funktionen. Regionstyrelsen kommer under år 2019 att närmare utvärdera hur en ökad effekt ska kunna uppnås för koncernen som helhet.

Samtliga nämnder och bolag har i årets styrningsrapporter fått redovisa statusen på implementeringen av den nya inköpspolicyn, där har 14 av 21 nämnder och bolag redovisat aktiviteter som pågår eller som är avslutade, sju nämnder och bolag lämnar ingen redovisning av aktiviteter utan hänvisar till att samtliga styrande dokument som fullmäktige beslutat följs. Givet hur länge den nya policyn varit giltigt ser regionstyrelsen positivt på framdriften som sker i nämnder och bolag och kommer att följa upp detta arbete i särskild ordning under året. Detta gäller särskilt det förbättringsarbete som pågår på Karolinska Universitetssjukhuset med anledning av utredning av inköp av strategi- och managementkonsulter och hälso- och sjukvårdsnämnden utredningar ”Förutsättningar för affärsmässighet i upphandlingsprocessen” och ”Styrning och kontroll av direktupphandlingar”.

Anti-korruptionspolicy, LS 2015–1342, LS 2015–1324

Återrapporteringen visar att 13 av 21 av nämnder och bolag har följsamhet mot policyn. Dessa rapporterar även att de har pågående och avslutade aktiviteter för att stärka följsamheten och beskriver även hur de arbetar med antikorruption. Sju av nämnderna och bolagen lämnar enbart en övergripande kommentar att de följer samtliga styrande dokument som är beslutade av fullmäktige. Tillväxt och regionplanenämnden lämnar ingen redovisning alls.

Regionstyrelsen är kritisk till hur nämnderna och bolagen redovisar efterlevnaden av korruptionspolicyn. Regionstyrelsen anser att nämnderna och bolagen bör utveckla arbetet med efterlevnaden och förbättra sin rapportering till regionstyrelsen.

Informationssäkerhetspolicy, LS 1112–1733

Landstingsstyrelsen har genomfört särskilda uppföljningar av området informationssäkerhet som visat på brister. Landstingsstyrelsen har därför i uppsiktsrapport 2016 och 2017 anmodat samtliga nämnder och bolag att se över och intensifiera arbetet med informations- och IT-säkerhet. Anmodan har följts upp som en del av årets uppföljning av regelefterlevnaden inom området informationssäkerhet utifrån ett styrnings- och ledningsperspektiv.

Regionstyrelsens samlade bedömning är att det har skett en positiv utveckling på den strategiska nivån i nämnder och bolag. Tre nämnder och bolag har nu säkerställt nödvändiga processer för att kunna styra sitt informationssäkerhetsarbete och ytterligare cirka en tredjedel har tagit viktiga steg i rätt riktning och har nu ett fåtal avvikelser i sina styrnings- och ledningsprocesser. Övriga nämnder och bolag uppvisar fortfarande avvikelser i detta avseende och behöver ha fortsatt fokus på förändring och att etablera en tydlig och genomtänkt styrning och ledning av informationssäkerhetsarbetet så att insatserna kan riktas utifrån en aktuell riskbild. Uppföljning kommer att ske av berörda nämnder och bolag genom befintliga processer för regelefterlevnad inom informations- och IT-säkerhetsområdet.

> Regionstyrelsen anmodar samtliga nämnder och bolag att ytterligare intensifiera sitt arbete med att integrera informations- och IT-säkerhet i sina verksamhetsprocesser och att ha ett tydligt fokus på att åtgärda identifierade avvikelser beträffande styrning, ledning och regelefterlevnad inom området.

Policy och riktlinjer för säkerhet

Förvaltningar och bolag ska bedriva ett systematiskt säkerhets- och krisberedskapsarbete. I detta ingår bland annat att utarbeta styrdokument för säkerhet i enlighet med policy och riktlinjer för säkerhet. För 2018 har en övervägande del av förvaltningarna och bolagen meddelat att de färdigställt detta arbete. Regionstyrelsen ser positivt på att arbetet gått snabbare än vad styrelsen förutsåg i 2018 års delårsrapport.

Fullmäktige har i Budget 2019 för Region Stockholm bland annat påtalat att större delen av regionens verksamhet kan betecknas som samhällsviktig. Detta ställer krav på att verksamheten kan fortsätta att fungera trots att en störning har uppstått, samt vid omfattande extraordinära händelser. För att ha förmågan att upprätthålla kritiska verksamheter genom riskreducerande åtgärder och planering krävs kunskap om den egna nämndens eller bolagets risk- och hotbild liksom en nära samverkan med entreprenörer som arbetar på nämndens eller bolagets uppdrag. Utifrån detta delar regionstyrelsen ut en anmodan men föreslår också regionfullmäktige ett uppdrag.

> Regionstyrelsen anmodar samtliga nämnder och bolag att ytterligare intensifiera sitt arbete med säkerhet och krisberedskap.

Regionala strategiska dokument

Som regionplaneorgan och regional kollektivtrafikmyndighet i Stockholms län ansvarar landstinget för att fastställa dels en regionplan, dels ett regionalt trafikförsörjningsprogram.[37]

[37] Sedan den 1 januari 2019 är Region Stockholm också regionalt utvecklingsansvarig aktör i Stockholms län och ansvarar för att ta fram en regional utvecklingsstrategi.

I oktober 2017 beslutade fullmäktige om ett reviderat trafikförsörjningsprogram för Stockholms län, LS 2017–0540. Den 12 juni 2018 beslutade fullmäktige om en ny regionplan, RUFS 2050, som ska vara vägledande för den fysiska planeringen i länet, LS 2015–0084. Regionplanen regleras av plan- och bygglagen (2010:900) och gäller i åtta år. Fullmäktige beslutade samtidigt om kompletterande regionala dokument: en landsbygds- och skärgårdsstrategi,
LS 2017–1513, och en regional kulturstrategi för Stockholms län, LS 2017–1514. Alla dessa dokument ska vara vägledande för länets kommuner och andra offentliga aktörer som verkar i Stockholms län.

Region Stockholm har två roller i förhållande till dessa regionala dokument vilket regionstyrelsen särskilt vill betona. Dels som upprättare av dem i dialog och samverkan med ett stort antal lokala, regionala och nationella aktörer. Dels som en av de enskilt viktigaste aktörerna för att arbeta med de gemensamt formulerade prioriteringarna för att regionens mål ska nås. Målen är dock formulerade för att gälla regionen som helhet och ansvaret för måluppfyllelsen delas med flera aktörer. Regionstyrelsen ser det som viktigt att dokumenten framgent tydliggör rollerna och vilka aktörer som ansvarar för vad och att målstyrningen blir tydligare i förhållande till aktörernas respektive ansvar. Vidare ser regionstyrelsen det som viktigt att nämnder och bolag på ett tydligare sätt kalibrerar sin långsiktiga planering till inriktningen i dessa strategiska dokument. För trafiknämnden och tillväxt- och regionplanenämnden nämns de regionala dokumenten i respektive reglemente. Inom övriga nämnder och bolag varierar arbetet beroende på verksamhetens art och förutsättningar. På koncerngemensam nivå har fullmäktige formulerat mål med nära koppling till mål och prioriteringar i RUFS 2050. Regionstyrelsen ser möjligheter att ytterligare kalibrera målmodellerna till varandra för att stärka den röda tråden i målstyrningen.

Inför ett kommande utvecklingsarbete med RUFS, trafikförsörjningsprogram och relaterade regionala dokument, ser regionstyrelsen att det finns behov av att stärka samordningen mellan de olika processerna för att få en tydligare helhetsbild över den strategiska inriktning som de förespråkar. Regionstyrelsen bedömer att ett sådant utvecklingsarbete stärker Region Stockholms förutsättningar att bidra till att regionens gemensamma mål uppfylls. Det stärker också regionstyrelsens förutsättningar att ha uppsikt över om verksamheten i tillräcklig utsträckning tar hänsyn till dessa dokument i sin långsiktiga planering. Regionstyrelsen anser att de nämnder som ansvarar för de regionala styrande dokumenten ska säkerställa en väl fungerande samverkan och samplanering. Detta kan ske under regionstyrelsens ledning i de delar det är nödvändigt.

Intern kontroll

Intern kontroll handlar om att nämnder och bolag med rimlig grad av säkerhet ska ansvara för att verksamheten uppfyller fastställda mål, bedrivs effektivt och ändamålsenligt, följer tillämpliga lagar, föreskrifter, avtal och styrande dokument. Vidare att verksamheten bedrivs säkert så att den skyddas samt har tillförlitlighet i rapportering och information. Därutöver ska den interna styrningen och kontrollen ge underlag för kontinuerliga förbättringar.

Försäkran om tillfredsställande intern kontroll

Samtliga nämnder och styrelser har inkommit med en styrningsrapport som en bilaga till sina årsrapporter. Där lämnar de en försäkran att de har vidtagit nödvändiga åtgärder för att uppnå en tillfredställande intern kontroll. Det finns inga rapporterade avsteg från gällande Policy för Intern kontroll, LS 1303–0431. Samtliga nämnder och bolag har till sina årsrapporter bifogat en uppföljning av sina beslutade planer för intern kontroll för 2018.

Uppföljning av planerade åtgärder

Genomförandet av planerade åtgärder och kontrollmoment har följts upp för 2018 och en bedömning har gjorts om hur effektivt dessa åtgärder hanterar de risker som rapporterats.

Resultatet visar att 14 av 21 nämnder och bolag inte har haft några stora avvikelser i genomförandet av de planerade åtgärderna under 2018. De bedöms därför ha haft en fullgod följsamhet. Övriga sju nämnder och bolag har haft en eller flera åtgärder som inte följer tidsplanen och/eller där den riskreducerande effekten från åtgärden inte kunnat bedömas under året eller som inte bedömts ha önskad effekt. Samtliga av dessa nämnder och bolag arbetar aktivt med åtgärder för att hantera de risker som fortsatt är aktuella under 2019. Dessa sju nämnder och bolag är Trafiknämnden, Karolinska Universitetssjukhuset, Stockholms läns sjukvårdsområde, Ambulanssjukvården i Storstockholm AB, MediCarrier AB, Danderyds Sjukhus AB samt Kommunalförbundet Sjukvård och omsorg i Norrtälje.

Huvudsakliga landstingsövergripande riskområden

Uppföljningen av planerna för intern kontroll och utfallet i årsrapporten visar att framförallt på risker med ekonomiska konsekvenser, dessa återfinns främst inom hälso- och sjukvården. Bakomliggande orsaker till risker som har rapporterats av nämnder och bolag med ekonomiska konsekvenser har varit:

- driftkostnader relaterat till omställningen av hälso- och sjukvården
- osäkerheter i pensionskostnader främst kopplat till nyanställda och lönenivåer överstigande 7,5 inkomstbasbelopp.
- bristande kontroll av utgifter, tidsplaner och kvalitet i leveranser av investeringsprojekt
- ökade kostnader för bemanning
- hög konkurrens om ett fåtal leverantörer driver kostnader.

18 Ekonomisk redovisning

Resultaträkning

		Landstingskoncernen				Landstinget		
Mkr	Not	2018	2017	Budget	Avvikelse	2018	2017	Budget
Verksamhetens intäkter	1	23 576	22 177	22 544	1 032	11 876	10 368	10 701
Verksamhetens kostnader	1	–92 450	–88 733	–91 379	–1 071	–85 106	–81 106	–84 173
Avskrivningar	2	–5 742	–5 185	–6 215	473	–2 342	–1 881	–2 702
Verksamhetens nettokostnader		**–74 616**	**–71 741**	**–75 050**	**433**	**–75 572**	**–72 619**	**–76 175**
Därav jämförelsestörande poster	6	–439	–1 240	–1 120		–440	–829	–1 120
Skatteintäkter	3	72 871	70 611	73 349	–478	72 871	70 611	73 349
Generella statsbidrag	3	6 078	5 847	5 803	275	6 078	5 847	5 803
Inkomst- och kostnadsutjämning	3	–1 202	–1 510	–1 859	657	–1 202	–1 510	–1 859
Summa samlade skatteintäkter		**77 747**	**74 949**	**77 293**	**454**	**77 747**	**74 949**	**77 293**
Finansiella intäkter	4	426	134	92	334	624	681	670
Finansiella kostnader	5	–2 174	–2 100	–2 918	745	–2 071	–1 993	–2 785
Finansnetto		**–1 748**	**–1 966**	**–2 826**	**1 078**	**–1 447**	**–1 312**	**–2 115**
Därav jämförelsestörande poster	6	476	–126			–	–	
Årets resultat		**1 383**	**1 242**	**–583**	**1 966**	**728**	**1 018**	**–997**
Resultat enligt balanskrav								
Årets resultat		1 383	1 242					
Reavinster		–686	–120					
Årets resultat efter balanskravsjusteringar		**697**	**1 122**					
Årets balanskravsresultat		**697**	**1 122**					
Synnerliga skäl								
Ianspråktagande av reserverade medel inom det egna kapitalet avseende omställningskostnader i samband med införandet av framtidens hälso- och sjukvård		0	0					
Justerat balanskravsresultat		**697**	**1 122**					

Balansräkning

Mkr	Not	Landstingskoncernen 2018	Landstingskoncernen 2017	Landstinget 2018	Landstinget 2017
Tillgångar					
Anläggningstillgångar					
Immateriella anläggningstillgångar	8	347	317	108	86
Materiella anläggningstillgångar					
Mark, byggnader och tekniska anläggningar	9	66 348	63 654	35 543	35 393
Maskiner och inventarier	10	26 801	25 743	8 788	6 642
Pågående nyanläggningar, förskott avseende materiella anläggningstillgångar	11	23 193	21 148	14 004	11 226
Finansiella anläggningstillgångar					
Finansiella anläggningstillgångar	12	721	1 511	38 361	39 181
Summa anläggningstillgångar		**117 410**	**112 373**	**96 804**	**92 527**
Omsättningstillgångar					
Förråd m.m.		583	579	435	415
Kortfristiga fordringar	13	7 983	7 431	9 488	7 775
Kortfristiga placeringar		0	0	0	0
Kassa och bank		1 894	1 983	256	1
Summa omsättningstillgångar		**10 459**	**9 993**	**10 179**	**8 191**
Summa tillgångar		**127 869**	**122 366**	**106 983**	**100 718**

Mkr	Not	Landstingskoncernen 2017	Landstingskoncernen 2016	Landstinget 2017	Landstinget 2016
Eget kapital, avsättningar och skulder					
Eget kapital	14				
Ingående eget kapital		9 477	8 239	8 228	7 210
Övrig förändring av eget kapital		13	–5	0	0
Årets resultat		1 383	1 242	728	1 018
Summa eget kapital		**10 873**	**9 477**	**8 956**	**8 228**
Avsättningar					
Avsättningar för pensioner och liknande förpliktelser	15	29 510	27 346	23 231	21 619
Andra avsättningar	16	1 069	775	622	650
Summa avsättningar		**30 580**	**28 121**	**23 854**	**22 268**
Skulder					
Långfristiga skulder	17	64 345	61 178	53 155	48 188
Kortfristiga skulder	18	22 072	23 590	21 019	22 033
Summa skulder		**86 417**	**84 768**	**74 174**	**70 222**
Summa eget kapital, avsättningar och skulder		**127 869**	**122 366**	**106 983**	**100 718**
Panter och därmed jämförliga säkerheter		**inga**	**inga**	**inga**	**inga**
Ansvarsförbindelser	19				
Pensionsförpliktelser som inte har upptagits bland skulderna eller avsättningarna		22 879	23 559	22 879	23 559
Övriga ansvarsförbindelser		857	824	16 256	16 003
Summa ansvarsförbindelser		**23 736**	**24 383**	**39 135**	**39 562**

Kassaflödesanalys

	Landstingskoncernen		Landstinget	
Mkr	**2018**	**2017**	**2018**	**2017**
Den löpande verksamheten				
Årets resultat	1 383	1 242	728	1 018
Justering för ej likviditetspåverkande poster	6 796	8 224	2 610	2 949
Medel från verksamheten före förändring av rörelsekapital	**8 179**	**9 466**	**3 338**	**3 967**
Ökning(-) resp minskning(+) av förråd och varulager	–4	0	–21	–17
Ökning(-) resp minskning(+) kortfristiga fordringar	–279	–1 049	–1 162	–2 092
Ökning (+) resp minskning (-) av kortfristiga skulder (exkl leasing- och lånefinansiering)	480	1 345	–132	950
Kassaflöde från den löpande verksamheten	**8 376**	**9 762**	**2 023**	**2 808**
Investeringsverksamheten				
Investering i immateriella anläggningstillgångar	–143	–187	–45	–35
Investering i materiella anläggningstillgångar	–12 068	–13 673	–7 402	–7 216
Försäljning av materiella anläggningstillgångar	398	257	398	65
Försäljning av finansiella anläggningstillgångar	337	0	0	0
Kassaflöde från investeringsverksamheten*	**–11 476**	**–13 603**	**–7 049**	**–7 186**
Finansieringsverksamheten				
Nyupptagna lån	2 951	4 725	4 792	3 812
Amortering av långfristiga skulder	–1 700	–2 050	–1 700	–2 050
Förändring långfristiga fordringar	790	–162	820	1 011
Förändring av leasingfinansiering	–680	–1 258	0	0
Erhållna bidrag	1 650	1 691	1 369	801
Kassaflöde från finansieringsverksamheten	**3 011**	**2 946**	**5 281**	**3 574**
Årets kassaflöde	**–89**	**–895**	**255**	**–804**
Likvida medel vid årets början	**1 983**	**2 878**	**1**	**805**
Likvida medel vid årets slut	**1 894**	**1 983**	**256**	**1**
) Specifikation av ej likviditetspåverkande poster				
Avskrivningar	5 742	5 185	2 342	1 881
Förändring av avsättningar	2 459	1 688	1 612	1 097
Realisationsresultat och utrangeringar	–238	777	–332	–33
Övriga poster	–1 167	574	–1 011	4
Justering för ej likviditetspåverkande poster	**6 796**	**8 224**	**2 611**	**2 949**

Driftsredovisning

Mkr	Intäkter	Kostnader	Resultat*	Pensioner	Justerat resultat**	Budget 2018
Hälso- och sjukvård						
Hälso- och sjukvårdsnämnden	63 622,3	–63 037,0	585,3		585,3	0,0
Kommunalförbundet Sjukvård och omsorg i Norrtälje	1 490,7	–1 479,9	10,8		10,8	0,0
Stockholms läns sjukvårdsområde	11 434,1	–11 381,7	52,4		52,4	105,0
Karolinska Universitetssjukhuset	19 512,2	–20 334,6	–822,4		–822,4	30,2
Södersjukhuset AB	5 143,3	–5 141,7	1,6	–53,2	–51,6	9,4
Danderyds Sjukhus AB	4 153,5	–4 195,9	–42,4	–41,7	–84,1	6,5
Södertälje Sjukhus AB	1 340,7	–1 318,9	21,9	–10,9	11,0	3,3
TioHundra AB	845,3	–849,0	–3,7		–3,7	0,0
S:t Eriks Ögonsjukhus AB	639,5	–584,0	55,5	–7,2	48,4	33,0
Folktandvården Stockholms län AB	1 731,0	–1 605,4	125,6	–13,4	112,3	125,0
Ambulanssjukvården i Storstockholm AB	288,7	–296,0	–7,3	–0,9	–8,2	0,7
Stockholm Care AB	107,3	–106,9	0,3	–0,3	0,1	2,5
MediCarrier AB	855,7	–850,5	5,2	–0,3	4,9	5,0
Patientnämnden	31,8	–30,9	1,0		1,0	0,0
Hälso- och sjukvård totalt	**111 196,1**	**–111 212,2**	**–16,0**	**–127,8**	**–143,8**	**320,6**
Kollektivtrafik						
Trafiknämnden:						
Trafikförvaltningen	1 486,4	–1 443,3	43,1		43,1	0,0
Färdtjänstverksamhet	1 505,5	–1 438,0	67,5		67,5	0,0
Förvaltningen för utbyggd tunnelbana	110,4	–108,4	2,0		2,0	0,0
AB Storstockholms Lokaltrafik	21 169,6	–20 690,6	479,0		479,0	250,0
Waxholms Ångfartygs AB	529,1	–539,1	–10,0	–0,5	–10,5	0,0
Kollektivtrafik totalt	**24 801,0**	**–24 219,4**	**581,6**	**–0,5**	**581,1**	**250,0**
Kulturnämnden	**552,5**	**–549,8**	**2,6**		**2,6**	**0,0**
Tillväxt- och regionplanenämnden	**174,8**	**–174,2**	**0,6**		**0,6**	**0,0**
Landstingsstyrelsen						
Landstingsstyrelsens förvaltning	3 678,8	–3 772,0	–93,1		–93,1	0,0
NKS Bygg	2 111,6	–1 899,5	212,1		212,1	0,0
Skadekontot	15,9	–8,2	7,7		7,7	0,0
Koncernfinansiering	87 731,0	–87 728,4	2,6		2,6	–1 467,1
Landstingsfastigheter Stockholm	3 523,3	–2 857,2	666,1		666,1	334,9
Landstingsstyrelsen totalt	**97 060,6**	**–96 265,2**	**795,4**	**0,0**	**795,4**	**–1 132,2**
Övriga						
Locum AB	374,2	–356,5	17,8	4,6	22,4	7,0
Landstingsrevisorerna	36,5	–36,5	0,1		0,1	0,0
Landstingshuset i Stockholm AB	49,8	–40,5	9,3	123,8	133,1	–31,3
AB SLL Internfinans	17,2	–13,0	4,2	–0,1	4,1	3,0
Övriga totalt	**477,8**	**–446,5**	**31,3**	**128,3**	**159,6**	**–21,3**
Koncernjusteringar	0,0	–12,8	–12,8		–12,8	0,1
Summa resultat samtliga resultatenheter	**234 262,9**	**–232 880,1**	**1 382,9**	**0,0**	**1 382,8**	**–582,8**

*Avser resultat före bokslutsdispositioner och skatt.
**Avser resultat före bokslutsdispositioner och skatt justerat för ränteeffekt på pensionskostnader

Investeringsredovisning

Mkr	Utfall 2018	Budget 2018	Avvikelse mot budget	Utfall 2017
Hälso- och sjukvård				
Hälso- och sjukvårdsnämnden	4,4	5,0	–0,6	19,9
Stockholms läns sjukvårdsområde	108,0	212,6	–104,6	96,6
Karolinska Universitetssjukhuset	346,5	198,0	148,5	196,6
Södersjukhuset AB	349,4	116,3	233,1	119,1
Danderyds Sjukhus AB	127,5	105,0	22,5	110,1
Södertälje Sjukhus AB	66,2	26,0	40,2	165,2
S:t Eriks Ögonsjukhus AB	18,8	12,0	6,8	9,3
Folktandvården Stockholms Län AB	56,0	75,0	–19,0	62,5
Ambulanssjukvården i Storstockholm AB	9,0	15,0	–6,0	17,4
Stockholm Care AB	1,7	0,0	1,7	0,4
MediCarrier AB	1,4	2,4	–1,0	3,3
Patientnämnden	0,0	0,0	0,0	0,1
Hälso- och sjukvård totalt	**1 088,8**	**767,3**	**321,5**	**800,5**
Kollektivtrafik				
Trafiknämnden:				
Trafikförvaltningen inkl färdtjänst	306,9	267,0	39,9	508,1
Förvaltning för utbyggd tunnelbana	1 137,4	1 605,2	–467,8	684,7
AB Storstockholms Lokaltrafik	4 078,9	6 242,9	–2 164,0	6 376,4
Waxholms Ångfartygs AB	53,0	74,0	–21,0	48,4
Kollektivtrafik totalt	**5 576,2**	**8 189,1**	**–2 612,9**	**7 617,6**
Kulturnämnden	**0,6**	**0,7**	**–0,1**	**0,9**
Landstingsstyrelsen				
Landstingsstyrelsens förvaltning	253,6	2 134,5	–1 880,9	236,0
NKS Bygg	699,2	1 449,5	–750,3	2 780,5
Koncernfinansiering	0,0	0,0	0,0	491,4
Landstingsfastigheter Stockholm	4 590,3	4 500,0	90,3	3 287,8
Landstingsstyrelsen totalt	**5 543,1**	**8 084,0**	**–2 540,9**	**6 795,6**
Övrig verksamhet				
Locum AB	2,1	4,5	–2,4	1,1
Revisorskollegiet	0,1	0,2	–0,1	0,0
Övriga totalt	**2,2**	**4,7**	**–2,5**	**1,1**
S:a investeringar	**12 210,9**	**17 045,8**	**–4 834,9**	**15 215,7**

Konsultkostnader

Mkr	Utfall 2018	Budget 2018	Avvikelse mot budget	Utfall 2017
Hälso- och sjukvård				
Hälso- och sjukvårdsnämnden	84,4	90,8	-6,4	122,5
Stockholms läns sjukvårdsområde	40,0	20,9	19,1	31,1
Karolinska Universitetssjukhuset	84,1	70,9	13,2	143,0
Södersjukhuset AB	29,4	27,6	1,8	31,2
Danderyds Sjukhus AB	23,1	10,7	12,4	6,9
Södertälje Sjukhus AB	2,0	3,4	–1,4	2,5
KSON/TioHundra AB	5,0	4,5	0,5	5,8
S:t Eriks Ögonsjukhus AB	1,2	2,0	–0,8	1,1
Folktandvården Stockholms län AB	7,2	7,3	–0,1	6,6
Ambulanssjukvården i Storstockholm AB	0,1	0,0	0,1	0,0
Stockholm Care AB	1,3	0,6	0,6	1,1
MediCarrier AB	2,3	1,9	0,4	0,3
Patientnämnden	0,0	0,0	0,0	0,0
Hälso- och sjukvård totalt	**280,2**	**240,8**	**39,4**	**352,1**
Kollektivtrafik				
Trafiknämnden				
Trafikförvaltningen	46,3	29,6	16,7	22,7
Färdtjänstverksamhet	3,7	0,0	3,7	0,2
Förvaltning för utbyggd tunnelbana	1,7	1,7	0,0	6,5
AB Storstockholms Lokaltrafik	298,5	240,3	58,3	208,1
Waxholms Ångfartyg AB	3,3	5,1	–1,8	1,9
Kollektivtrafik totalt	**353,5**	**276,6**	**76,9**	**239,4**
Kulturnämnden	**5,1**	**2,7**	**2,4**	**1,2**
Tillväxt- och regionplanenämnden	**11,5**	**9,1**	**2,4**	**12,4**
Landstingsstyrelsen				
Landstingsstyrelsens förvaltning	184,0	69,9	114,1	110,2
SLL IT	105,5	141,7	–36,2	178,5
NKS Nya Karolinska Solna	10,8	7,4	3,4	12,8
Skadekonto	0,2	0,0	0,2	0,2
Koncernfinansiering	0,0	0,0	0,0	0,4
Landstingsstyrelsen totalt	**300,5**	**219,1**	**81,4**	**302,1**
Övriga				
Locum AB	12,2	9,9	2,3	10,6
Revisorskontoret	9,7	6,8	2,9	7,6
AB SLL Internfinans	0,5	0,7	-0,2	0,3
Övriga totalt	**22,3**	**17,4**	**5,0**	**18,4**
Konsultkostnader totalt	**973,2**	**765,6**	**207,6**	**925,4**

Redovisningsprinciper

Årsredovisningen har upprättats enligt kommunallagen, lagen om kommunal redovisning och rekommendationer från Rådet för kommunal redovisning. Dessa rekommendationer gäller den juridiska personen Stockholms läns landsting och den sammanställda redovisningen.

Sammanställd redovisning

Den sammanställda redovisningen ska ge en sammanfattande och rättvisande bild av Stockholms läns landstings totala ekonomiska ställning och resultat, oavsett om verksamheten bedrivs i förvaltnings- eller bolagsform.

Den sammanställda redovisningen har upprättats enligt förvärvsmetoden. Dotterföretagen ingår i landstingskoncernen enligt proportionell konsolidering med ägd andel. Undantaget är intresseföretaget som konsolideras enligt kapitalandelsmetoden. Resultatandelen från intresseföretaget inkluderas i verksamhetens nettokostnader.

I den sammanställda redovisningen omräknas bolagens finansiella rapporter, som har upprättats enligt årsredovisningslagen och Bokföringsnämndens regelverk, så att de överensstämmer med principer för kommunal redovisningssed om väsentliga avvikelser föreligger.

Jämförelsestörande poster

Jämförelsestörande poster särredovisas, när dessa förekommer, i not till respektive post i resultaträkningen och i förekommande fall i kassaflödesanalysen.

För att beloppsmässigt fastställa vad som utgör en jämförelsestörande post för landstinget har en bedömning gjorts utifrån landstingets omsättning och verksamhet. Med hänsyn till detta utgörs en jämförelsestörande post av en sällan förekommande post som överstiger 100 miljoner kronor. De jämförelsestörande posterna specificeras i not 6.

Skatteintäkter

Skatteintäkterna redovisas enligt rekommendation från Rådet för kommunal redovisning, 4.2 Redovisning av skatteintäkter. I skatteintäktsprognosen använder landstinget den skatteunderlagsprognos som Sveriges Kommuner och Landsting publicerar.

Avskrivningar

Avskrivning av materiella och immateriella anläggningstillgångar för den beräknade nyttjandeperioden görs med en linjär avskrivning som baseras på anskaffningsvärdet, exklusive ett eventuellt restvärde. Avskrivningen påbörjas när tillgången är färdig att tas i bruk.

Följande avskrivningsperioder tillämpas generellt:

Immateriella anläggningstillgångar	3–5 år
Maskiner och inventarier	3–10 år
Byggnader	Se komponenter
Byggnadsinventarier	17 år
Spårbundna fordon	10–30 år
Bussar	12 år
Spåranläggningar	Se komponenter
Fartyg	Se komponenter

På tillgångar som mark och konst görs inga avskrivningar.

Komponenter

För tillgångar där betydande komponenter har identifierats och där skillnaden i förbrukningen av dessa förväntas vara väsentlig, tillämpas sedan 2015 komponentavskrivning. Detta gäller för nedanstående kategorier av anläggningstillgångar:

Anläggningstillgång	*Avskrivningsintervall för komponenter*
Spåranläggningar	10–50 år (underbyggnad 40–100 år)
Byggnader, kollektivtrafik	17–50 år (grund/stomme 20–50 år)
Fartyg	15–30 år (skrov 30, alternativt 80 år)

Lånekostnader

Lånekostnader redovisas enligt huvudmetoden, Rådet för kommunal redovisning 15.1. Huvudmetoden innebär att lånekostnader ska belasta resultatet den period som de hänför sig till. Undantag från regeln görs av Landstingsfastigheter Stockholm som inräknar räntekostnader i tillgångens anskaffningsvärde under byggtiden om den direkt kan hänföras till inköp, konstruktion eller produktion av en tillgång. Landstingsfastigheter Stockholm använder en beräknad fiktiv kreditivränta som är ett avsteg från rekommendation 15.1 vilken anger att kreditivräntan ska utgå från en verklig ränta på upplåningen. Under 2018 har räntekostnader för fastighetsinvesteringar aktiverats motsvarande ett belopp på 179 miljoner kronor.

Bolagsskatt

Bolagen i koncernen till Landstingshuset i Stockholm AB samt i koncernen till AB Storstockholms Lokaltrafik redovisar i nuläget inte inkomstskatt i enlighet med gällande skatteregler eftersom de skattemässiga underskottsavdragen vid utgången av 2018 uppgick till betydande belopp.

Avsättningar

Avsättningar görs för förpliktelser som är ovissa när det gäller förfallotidpunkt och belopp. En avsättning redovisas i balansräkningen när det är troligt att det krävs ett utflöde av resurser för att reglera förpliktelsen och det går att göra en tillförlitlig uppskattning av beloppet. Det är endast legala förpliktelser som redovisas i balansräkningen. Informella förpliktelser redovisas som en ansvarsförbindelse.

En avvikelse från de gällande principerna görs med avseende på redovisningen av avsättning för framtida pensionskostnader om 700 miljoner kronor. Avsättningen gjordes år 2007. Avsättningarna framgår av not 15 och 16.

Pensioner

Enligt den kommunala redovisningslagen redovisas pensioner enligt blandmodellen. Det innebär att pensioner som är intjänade före 1998 redovisas under ansvarsförbindelser istället för som en skuld eller avsättning i balansräkningen. Pensioner som är intjänade

under året, samt utbetalda pensioner som är intjänade till och med 1998, redovisas över resultaträkningen. Förvaltningarnas pensioner beräknas enligt RIPS 07 (se vidare i not 15) vilket motsvarar en diskonteringsränta på en procent. I Stockholms läns landstings bolag redovisas hela pensionsskulden i balansräkningen. Vid beräkningen av pensionsskulden i bokslutet 2018 använder bolagen Finansinspektionens diskonteringsränta för 2019 på 0,7 procent.

Derivat och säkringsredovisning

Säkringsredovisning tillämpas för samtliga externa derivatinstrument. En tillämpning sker både i landstinget och i den sammanställda redovisningen. Alla genomförda säkringar styrs av finanspolicyns krav på att reducera valuta- och räntekursrisker. De säkringsrelationer som var utestående per den 31 december 2018 var av tre olika typer: upplåning i svenska kronor, upplåning i utländsk valuta och valutaterminer.

Upplåning i svenska kronor. För dessa säkringsrelationer utgörs den säkrade posten av en upplåning i svenska kronor till rörlig ränta. Säkringsinstrumenten utgörs av ränteswappar där landstinget erhåller en rörlig ränta och betalar en fast. Landstingets syfte med dessa säkringsrelationer är att reducera osäkerheten för den framtida räntekostnaden vid upplåning till rörlig ränta. Osäkerheten är kopplad till förändringar i den rörliga räntan. Den säkrade risken utgörs av variabiliteten i framtida räntebetalningar på grund av förändringar i basräntan STIBOR.

Den 31 december 2018 hade landstinget totalt 92 utestående säkringsinstrument av denna typ, med ett totalt nominellt belopp på 34 314 miljoner kronor. I swapportföljen finns både förlängande och förkortande swappar och nettobeloppet för ränteswapparna var 7 876 miljoner kronor per den 31 december 2018. Marknadsvärdet för samtliga ränteswappar, som utgör säkringsinstrument i säkringsrelationerna, uppgick till –456 miljoner kronor.

Under räkenskapsåret 2018 är räntekostnaderna för säkringsinstrumenten 273 miljoner kronor. Säkringsinstrumenten används för att undvika att skuldportföljen är exponerad mot en för stor andel rörlig ränta. Detta för att reducera osäkerheten i skuldportföljens framtida räntekostnader. Räntekostnaden avser nettot av den betalda, erhållna samt upplupna räntan på samtliga swappar. Orealiserade marknadsvärdesförändringar har inte påverkat resultaträkningen.

Säkringsinstrumentens påverkan på den genomsnittliga räntebindningstiden och upplåningskostnaden framgår av nedanstående tabell.

Upplåning i utländsk valuta. För dessa säkringsrelationer utgörs den säkrade posten av upplåning i utländsk valuta till en fast ränta. Säkringsinstrumenten utgörs av valutaränteswappar, där landstinget erhåller en fast ränta i utländsk valuta och betalar en fast eller rörlig ränta i svenska kronor.

Landstingets syfte med denna säkringsstrategi är att reducera den valutakursrisk och ränterisk som är förknippad med upplåning i utländsk valuta. Osäkerheten är kopplad till valutakursförändringar. Den säkrade risken är spotrisken, det vill säga framtida förändringar av spotkurser i jämförelse med säkringstillfället, samt ränterisken i respektive upplåningsvaluta. Den säkrade risken kan också vara ränterisken i svenska kronor efter upplåningstidpunkten.

Per den 31 december 2018 hade landstinget totalt 14 utestående säkringsinstrument av denna typ. Det totala nominella beloppet uppgick till 1 175 miljoner euro respektive 1 100 miljoner norska kronor vilket motsvarade 11 698 miljoner kronor. Marknadsvärdet för samtliga swappar som är säkringsinstrument i dessa säkringsrelationer uppgick till 1 284 miljoner kronor.

Under räkenskapsåret 2018 har säkringsinstrumenten ökat räntekostnaderna i resultaträkningen med 27 miljo-

Upplåning i svenska kronor	**Före säkring**	**Efter säkring**
Genomsnittlig räntebindning	2,77 år	4,10 år
Genomsnittlig upplåningskostnad, %	0,97 %	1,6 %
Genomsnittlig upplåningskostnad, MSEK	373 MSEK	615 MSEK

*) Avsikten med ovanstående säkringar är att minska osäkerheten med framtida räntebetalningar och erhålla en stabil räntekostnad som inte förändras över tid.

Upplåning i euro	**Före säkring**	**Efter säkring**
Genomsnittlig räntebindning	4,86 år (EUR)	2,85 år (SEK)
Genomsnittlig upplåningskostnad, %	1,39 %	1,85 %
Genomsnittlig upplåningskostnad, MEUR/MSEK	16,3 MEUR	198 MSEK

Upplåning i norska kronor	**Före säkring**	**Efter säkring**
Genomsnittlig räntebindning	0,13 år (NOK)	0,16 år (SEK)
Genomsnittlig upplåningskostnad, %	1,36 %	–0,24 %
Genomsnittlig upplåningskostnad, MNOK/MSEK	15 MNOK	–2,8 MSEK

ner kronor. Räntekostnaden avser nettot av den betalda, erhållna samt upplupna räntan på samtliga swappar. Räntekostnaden är förknippad med de valutasäkrade lån som upptagits i utländsk valuta. Orealiserade marknadsvärdesförändringar och valutakursförändringar har inte påverkat resultaträkningen.

Säkringsinstrumentens påverkan på den genomsnittliga räntebindningstiden och upplåningskostnaden framgår av tabellen.

Avsikten med ovanstående säkringar är att minska osäkerheten med framtida räntebetalningar i utländsk valuta.

Valutaterminer. För dessa säkringsrelationer utgörs den säkrade posten av kontrakterade eller mycket sannolika, samt prognosticerade och framtida kassaflöden i utländsk valuta. Säkringsinstrumenten utgörs av valutaterminer där landstinget har köpt utländsk valuta på termin. Landstingets syfte med denna säkringsstrategi är att reducera valutakursrisken som är förknippad med kassaflöden i utländsk valuta. Osäkerheten är kopplad till valutakursförändringar mellan svenska kronor och olika utländska valutor.

Den 31 december 2018 hade landstinget totalt fyra utestående säkringsinstrument av denna typ, med ett totalt nominellt belopp som uppgick till 26 miljoner USD vilket motsvarar 206 miljoner kronor. Marknadsvärdet för samtliga terminskontrakt i dessa säkringsrelationer uppgick till –19 miljoner kronor.

Under räkenskapsåret 2018 har säkringsinstrumenten ökat räntekostnaderna i resultaträkningen med fem miljoner kronor. Räntekostnaden avser en periodiserad del av den negativa terminspremien på samtliga terminskontrakt. Den negativa terminspremien härleds av att det svenska ränteläget är lägre i jämförelse med det amerikanska. Orealiserade marknadsvärdesförändringar har inte påverkat resultaträkningen.

Övrigt

Bedömningen är att den proprieborgen som landstinget har för AB SL Finans leasingavtal utgör ett bindande åtagande för landstinget. Därigenom kan leasingen inom AB SL Finans redovisas som en säkrad post i landstingets sammanställda säkringsredovisning.

Noter

Not 1: Verksamhetens intäkter och kostnader

	Landstingskoncernen		Landstinget	
Mkr	**2018**	**2017**	**2018**	**2017**
Patientavgifter sjukvård	823	812	440	446
Patientavgifter tandvård	552	600	0	0
Resenärsintäkter	8 470	8 140	190	188
Såld hälso- och sjukvård	1 759	1 732	1 439	1 407
Såld tandvård	297	279	0	0
Försäljning av övriga primärtjänster	284	260	75	64
Hyresintäkter, försäljn. övriga tjänster	4 353	4 271	4 210	4 022
Statsbidrag och övriga bidrag	5 364	4 377	4 405	3 435
Övriga intäkter	1 673	1 706	1 119	806
varav jämförelsestörande intäkter	*349*	*656*	*348*	*258*
Verksamhetens intäkter	**23 576**	**22 177**	**11 876**	**10 368**
Personalkostnader	31 850	30 186	22 389	21 200
Köpt hälso- och sjukvård	19 428	18 336	28 438	26 742
Köpt tandvård	496	459	1141	1058
Köpt trafik	13 705	13 447	1 190	1 170
Köpta övriga primärtjänster	14	14	26	24
Verksamhetsanknutna tjänster (lab, röntgen)	1580	1604	1555	1568
Läkemedel inom läkemedelsförmånen	6 038	5 684	5 854	5 537
Övriga läkemedel	1 612	1 537	1 262	1 195
Övriga material och varor m.m.	5 725	5 426	2 531	2 268
Lämnade bidrag	1 727	1 773	3 031	3 122
Lämnade bidrag till SL och WÅAB	–	–	9 045	8 949
Lokalkostnader, hyra av utrustning	3 124	3 144	3 319	3 180
Övriga kostnader	7 153	7 122	5 325	5 094
varav jämförelsestörande kostnader	*788*	*899*	*788*	*899*
Verksamhetens kostnader	**92 450**	**88 733**	**85 106**	**81 106**

Not 2: Avskrivningar

	Landstingskoncernen		Landstinget	
Mkr	**2018**	**2017**	**2018**	**2017**
Avskrivningar på immateriella anläggningstillgångar	–114	–98	–23	–17
Avskrivningar på byggnader och anläggningar	–2 707	–2 329	–1 057	–848
Avskrivningar på maskiner och inventarier	–2 801	–2 745	–1 113	–1 003
Nedskrivningar	–120	–14	–149	–14
Summa avskrivningar	**–5 742**	**–5 185**	**–2 342**	**–1 881**

Not 3: Skatteintäkter, generella statsbidrag och kommunalekonomisk utjämning

	Landstingskoncernen		Landstinget	
Mkr	**2018**	**2017**	**2018**	**2017**
Preliminära skatteintäkter	73 092	70 770	73 092	70 770
Prognos för avräkningslikvid 2018 respektive 2017	–54	–236	–54	–236
Justeringspost för skatteintäkter 2017 respektive 2016	–167	78	–167	78
Summa skatteintäkter	**72 871**	**70 611**	**72 871**	**70 611**
Bidrag för läkemedelsförmånen	5 873	5 658	5 873	5 658
Övriga generella bidrag från staten	205	189	205	189
Summa generella statsbidrag	**6 078**	**5 847**	**6 078**	**5 847**
Kostnadsutjämningsbidrag	647	534	647	534
Summa bidrag från utjämningen	**647**	**534**	**647**	**534**
Inkomstutjämningsavgift	–1 152	–1 143	–1 152	–1 143
Regleringsavgift	–698	–901	–698	–901
Summa avgifter till utjämningen	**–1 849**	**–2 044**	**–1 849**	**–2 044**
Summa kostnads- och inkomstutjämning	**–1 202**	**–1 510**	**–1 202**	**–1 510**
Summa skatteintäkter, generella statsbidrag och kommunalekonomisk utjämning	**77 747**	**74 949**	**77 747**	**74 949**

Not 4: Finansiella intäkter

	Landstingskoncernen		Landstinget	
Mkr	**2018**	**2017**	**2018**	**2017**
Ränteintäkter	2	47	606	621
Vinst vid försäljning av fordringar hos SL-koncernen	337			
Övriga finansiella intäkter	87	86	18	61
Summa finansiella intäkter	**426**	**134**	**624**	**681**

Not 5: Finansiella kostnader

	Landstingskoncernen		Landstinget	
Mkr	**2018**	**2017**	**2018**	**2017**
Räntekostnader	–1 408	–1 316	–1 436	–1 401
Räntekostnader på pensionsavsättningar	–600	–615	–619	–503
Övriga finansiella kostnader	–26	–63	–17	–90
Jämförelsestörande finansiella kostnader (not 6)				
Ränteförändring pensionsskuld	–139	–106	–	–
Summa finansiella kostnader	**–2 174**	**–2 100**	**–2 071**	**–1 993**

Not 6: Jämförelsestörande poster

	Landstingskoncernen		Landstinget	
Mkr	**2018**	**2017**	**2018**	**2017**
Under verksamhetens intäkter:				
Realisationsresultat	349	120	348	59
Under verksamhetens kostnader:				
Omställningskostnader	–788	–888	–788	–888
Utrangering investeringar Röda Linjen	–	–472	–	–
Under finansnetto:				
Reavinst vid försäljning av fordran hos AB Storstockholms Lokaltrafik	337			
Ränteförändring pensionsskuld	139	–126	–	–
Summa jämförelsestörande poster	**37**	**–1 366**	**–440**	**–829**

Not 7: Realisationsresultat

	Landstingskoncernen		Landstinget	
Mkr	**2018**	**2017**	**2018**	**2017**
Övriga verksamhetsintäkter				
Realisationsvinst				
Försäljning av materiella anläggningstillgångar hos Landstingsfastigheter Stockholm	348	60	348	60
Försäljning av materiella anläggningstillgångar hos SL-koncernen	1	57	–	–
Försäljning av materiella anläggningstillgångar hos övriga enheter	–	3	–	–1
Finansnetto				
Realisationsvinst				
Reavinst vid försäljning av fordran hos AB Storstockholms Lokaltrafik	337	–	–	–
Realisationsresultat netto vid försäljning av materiella anläggningstillgångar	**686**	**120**	**348**	**59**

Not 8: Immateriella anläggningstillgångar

	Landstingskoncernen		Landstinget	
Mkr	**2018**	**2017**	**2018**	**2017**
Ingående anskaffningsvärde	552	369	119	84
Inköp	2	5	–3	–
Omföring från pågående nyanläggningar	141	166	48	35
Försäljningar och utrangeringar	–	–3	–	–
Omklassificeringar	–	16	–	–
Utgående ackumulerade anskaffningsvärden	**696**	**552**	**164**	**119**
Ingående avskrivningar	–235	–129	–33	–16
Årets avskrivningar	–114	–98	–23	–17
Försäljningar och utrangeringar	–	1	–	–
Omklassificeringar	–	–9	–	–
Utgående ackumulerade avskrivningar	**–349**	**–235**	**–56**	**–33**
Summa utgående värde	**347**	**317**	**108**	**86**

Huvuddelen av immateriella anläggningstillgångar avser dataprogramvaror.

Not 9: Mark, byggnader och tekniska anläggningar

	Landstingskoncernen		Landstinget	
Mkr	**2018**	**2017**	**2018**	**2017**
Ingående anskaffningsvärde	85 938	68 957	44 911	32 514
Inköp	0	556	0	554
Omföring från pågående nyanläggningar	5 803	17 678	1 348	12 195
Försäljningar och utrangeringar	–778	–911	–114	–18
Omklassificeringar	–84	–343	–82	–334
Utgående ackumulerade anskaffningsvärden	**90 879**	**85 938**	**46 064**	**44 911**
Ingående avskrivningar	–22 166	–20 492	–9 401	–8 563
Årets avskrivningar	–2 707	–2 330	–1 057	–848
Försäljningar och utrangeringar	459	654	55	10
Omklassificeringar	0	2	0	0
Utgående ackumulerade avskrivningar	**–24 413**	**–22 166**	**–10 403**	**–9 401**
Ingående nedskrivningar	–118	–119	–118	–119
Återförda nedskrivningar	0	1	0	1
Utgående ackumulerade nedskrivningar	**–118**	**–118**	**–118**	**–118**
Summa utgående värde	**66 348**	**63 654**	**35 543**	**35 393**
Utgående planenligt restvärde uppdelat på anläggningstyp:				
Byggnader	41 902	41 306	30 573	30 306
Mark	2 342	2 315	1 466	1 476
Markanläggningar	22 104	20 033	3 503	3 610
Summa utgående värde	**66 348**	**63 654**	**35 543**	**35 393**

Not 10: Maskiner och inventarier

	Landstingskoncernen		Landstinget	
Mkr	**2018**	**2017**	**2018**	**2017**
Ingående anskaffningsvärde	47 521	43 132	14 435	12 435
Inköp	885	1 080	481	505
Omföring från pågående nyanläggningar	3 134	4 735	2 702	1 347
Försäljningar och utrangeringar	-352	-1 747	-147	-185
Rättelser	-230	-	-	-
Omklassificeringar	77	321	74	334
Utgående ackumulerade anskaffningsvärden	**51 036**	**47 521**	**17 544**	**14 435**
Ingående avskrivningar	-21 762	-20 693	-7 787	-6 931
Årets avskrivningar	-2 801	-2 745	-1 113	-1 005
Försäljningar och utrangeringar	333	1 663	137	148
Omklassificeringar	7	13	8	0
Utgående ackumulerade avskrivningar	**-24 224**	**-21 762**	**-8 755**	**-7 787**
Ingående nedskrivningar	-16	-16	-6	-6
Försäljningar och utrangeringar	5	0	5	0
Utgående ackumulerade nedskrivningar	**-11**	**-16**	**-1**	**-6**
Summa utgående värde	**26 801**	**25 743**	**8 788**	**6 642**
Utgående planenligt restvärde uppdelat på anläggningstyp:				
Bilar och andra transportmedel	9 014	9423	2	4
Medicinteknisk apparatur	2 720	2026	1 895	1 167
Ombyggnad i förhyrda lokaler	259	265	129	142
Byggnadsinventarier	6 875	5647	5 525	4 331
Konst och ej avskrivningsbara inventarier	100	93	98	92
Leasingavtal, maskiner och inventarier	5 737	6337	0	0
IT-utrustning	867	454	613	425
Övriga maskiner och inventarier	1 230	1497	524	482
Summa utgående värde	**26 801**	**25 743**	**8 788**	**6 642**

Not 11: Pågående nyanläggningar och förskott materiella anläggningstillgångar

	Landstingskoncernen		Landstinget	
Mkr	**2018**	**2017**	**2018**	**2017**
Ingående balans	21 148	31 176	11 226	17 572
Under året nedlagda kostnader byggnader	10 240	12 665	5 916	6 390
Under året nedlagda kostnader maskiner och inventarier	1 092	923	1 053	853
Omföring till övriga anläggningstillgångar	–9 079	–22 579	–4 097	–13 576
Omklassificeringar	78	–	78	–
Försäljningar och utrangeringar	–286	–1 036	–171	–14
Summa pågående nyanläggningar och förskott	**23 193**	**21 148**	**14 004**	**11 226**

En stor del av årets nedlagda kostnader hänför sig till byggnationen av Nya Karolinska Solna (NKS) och investeringar hos SL och Landstingsfastigheter.

Not 12: Finansiella tillgångar

	Landstingskoncernen		Landstinget	
Mkr	**2018**	**2017**	**2018**	**2017**
Utlämnade lån till koncernföretag	–	–	31 664	32 274
Övriga utlämnade lån	27	1 181	–	210
Aktier i dotterbolag*	–	–	6 380	6 380
Andelar i intressebolag**	11	12	–	–
Andra aktier och förlagsbevis	680	315	314	314
Bostadsrätter	3	3	3	3
Summa finansiella anläggningstillgångar	**721**	**1 511**	**38 361**	**39 181**

**Aktier i dotterbolag, Landstinget*

Aktier i dotterbolag	**Ägd andel %**	**Antal aktier**	**Bokfört värde, mkr**
AB Storstockholms Lokaltrafik	100	80 000 000	5 974
Landstingshuset i Stockholm AB	100	1 000	406
Summa			**6 380**

Uppgift om organisationsnummer och säte

Dotterbolag	**Org. nummer**	**Säte**
AB Storstockholms Lokaltrafik	556013-0683	Stockholm
Landstingshuset i Stockholm AB	556477-9378	Stockholm

***Andelar i intressebolag*

Intressebolag	**Org. nummer**	**Ägd andel %**	**Kapitalandel, mkr**
Barnbördshuset Stockholm AB	556612-1290	49,0	11
Summa			**11**

Not 13: Kortfristiga fordringar

	Landstingskoncernen		Landstinget	
Mkr	**2018**	**2017**	**2018**	**2017**
Kundfordringar	1 823	1 552	1 320	1 204
Statsbidragsfordringar	1 526	1 477	1 526	1 477
Skattefordringar	289	138	217	95
Förutbetalda kostnader och upplupna intäkter	2 350	2 077	2 155	1 606
Övriga fordringar	1 994	2 186	4 269	3 394
Summa kortfristiga fordringar	**7 983**	**7 431**	**9 488**	**7 775**

Not 14: Eget kapital

	Landstingskoncernen		Landstinget	
Mkr	**2018**	**2017**	**2018**	**2017**
Ingående eget kapital	9 477	8 239	8 228	7 210
Direktbokning mot eget kapital i Folktandvården*	–	–5		
Rättelse mot eget kapital i WÅAB**	13	–		
Årets resultat	1 383	1 242	728	1 018
Utgående eget kapital	**10 873**	**9 477**	**8 956**	**8 228**

*Ändring av redovisningsprincip vid avveckling av klinikförråd.
**Rättelse av avsättning

Tilläggsupplysning reserverat eget kapital

Mkr	**2018**	**2017**
Omställningskostnader framtidens hälso- och sjukvård 2016–2018		
Reserverat i 2011 års bokslut	1 200	1 200
Reserverat i 2012 års bokslut	2 100	2 100
Reserverat i 2013 års bokslut	2 000	2 000
Ianspråktaget i 2015 års bokslut	–159	–159
Summa omställningskostnader	**5 141**	**5 141**

Under åren 2012–2014 beslutade landstingsfullmäktige att reservera sammanlagt 5 300 miljoner kronor inom det egna kapitalet för att täcka framtida omställningskostnader i samband med genomförandet av framtidens hälso- och sjukvård.

Sedan besluten om reservering inom det egna kapitalet fattades har den totala budgeten för att täcka framtida omställningskostnader i samband med genomförandet av framtidens hälso- och sjukvård fastställts till 3 500 miljoner kronor.

Under perioden 2015-2018 har sammanlagt 2 933 miljoner kronor tagits i anspråk för omställningskostnaderna, varav 159 har ianspråktagits från reserveringen och resterande 2 774 miljoner kronor har finansierats inom resultet i boksluten 2016–2018.

Not 15: Avsättning för pensioner

Mkr	Landstingskoncernen	Landstinget
Pensionsskuld inkl löneskatt[1) 2) 3) 7)]		
Pensionsskuld enligt balansräkning per 2017-12-31	27 346	21 619
Förändring av pensionsskuld inkl löneskatt och räntedel	2 164	1 612
Pensionsskuld enligt balansräkning per 2018-12-31	**29 510**	**23 231**
- varav löneskatt[4)]	4 399	4 399
- varav pensionsbehållning	934	934
- varav förmånsbestämd ålderspension	20 689	14 979
- varav särskild avtals-/visstidspension[5)]	11	11
- varav intjänad pensionsrätt bolagen	482	242
- varav pensioner Locum AB, merparten är PA KFS pensioner	265	0
- varav bolagspensioner hos koncernfinansiering	1 606	1 606
- varav avsättning för framtida pensionskostnader[6)]	700	700
- varav övriga pensionsförmåner	424	360

	Landstingskoncernen		Landstinget	
Mkr	**2018**	**2017**	**2018**	**2017**
Årets pensionskostnad				
Förändring av pensionsskulden under året	1 252	892	800	509
Avgiftsbestämd ålderspension	1 069	1 001	735	688
Utbetalning av pensioner mot ansvarsförbindelsen	1 426	1 350	1 426	1 348
Utbetalning av övriga pensioner	66	58	0	0
Löneskatt på pensioner	799	826	563	606
Övriga pensionskostnader	57	–112	–35	136
Summa pensionskostnad exkl. finansiell kostnad	**4 669**	**4 014**	**3 489**	**3 287**
Tillkommer räntedel på pensionskostnad	739	721	619	503
Summa pensionskostnad inkl finansiell kostnad	**5 408**	**4 735**	**4 108**	**3 790**
varav jämförelsestörande poster		126	–	–
Överskottsmedel	2,0	2,5	0,5	0,4

1) Pensionsåtaganden inom landstingets förvaltningsorganisation har beräknats enligt RIPS 17 medan för bolagen har värdering gjorts enligt Finansinspektionens s.k. huvudregel (FFFS 2007:24) vid beräkning av pensionsåtaganden.

2) Aktualiseringsgraden i KPA:s register för landstingets förvaltningsorganisation är 97,0 procent.

3) Samtliga pensionsmedel är återlånade.

4) Landsting och kommuner betalar löneskatt på utbetalda pensioner medan bolag betalar löneskatt på årets pensionskostnad. Löneskatt som redovisas avser pensionsavsättningar inom landstinget.

5) Av de totala beloppen under rubriken ”Särskild avtals- och visstidspension” utgör visstidspensioner 11 mkr (7 personer) per 2018-12-31. Resterande belopp utgörs av särskild avtalspension enligt beslut. Visstidspensioner för förtroendevalda heltidspolitiker där uppdraget ännu inte är avslutat ingår fr.o.m. 2011 i pensionsskulden.

6) Avsättning om 700 mkr för framtida pensionskostnader genomförd i årsbokslutet 2007 enligt beslut i landstingsfullmäktige, LS 0710-1116

7) Enligt den kommunala redovisningslagen som trädde i kraft fr.o.m. 1998-01-01 redovisas pensionsförpliktelser intjänade före 1998 avseende anställda i landstingets förvaltningsorganisation som ansvarsförbindelse.

Not 16: Andra avsättningar

Landstingskoncernen Mkr	**2017**	**Ianspråktaget under året**	**Återföring ej utnyttjat belopp**	**Årets avsättning**	**2018**
Försäljningsomkostnader fastigheter	32	–29	0	0	3
Beräknade underhållskostnader	56	0	0	2	58
Övriga avsättningar	687	–22	0	343	1 008
Summa andra avsättningar	**775**	**–51**	**0**	**345**	**1 069**

Landstinget Mkr	**2017**	**Ianspråktaget under året**	**Återföring ej utnyttjat belopp**	**Årets avsättning**	**2018**
Försäljningsomkostnader fastigheter	32	–29	0	0	3
Övriga avsättningar	631	–13	0	1	620
Summa andra avsättningar	**663**	**–42**	**0**	**1**	**622**

Not 17: Långfristiga skulder

	Landstingskoncernen		Landstinget	
Mkr	**2018**	**2017**	**2018**	**2017**
Skulder till banker och kreditinstitut	43 473	36 310	43 473	36 310
Långfristig skuld leasing	5 168	6 263	0	0
Investeringsbidrag	8 890	8 712	3 124	2 009
OPS-skuld Nya Karolinska Solna	6 558	9 869	6 558	9 869
Övriga långfristiga skulder	256	23	0	0
Summa långfristiga skulder	**64 345**	**61 178**	**53 155**	**48 188**

Uppgifter om skulder till banker och kreditinstitut	Landstingskoncernen		Landstinget	
Mkr	**2018**	**2017**	**2018**	**2017**
Genomsnittlig ränta (%)	1,7	1,8	1,7	1,8
Genomsnittlig räntebindningstid (år)	3,8	3,8	3,8	3,8
Lån som förfaller inom (Mkr)				
1–5 år	14 211	8 850	14 211	8 850
Senare än 5 år	29 262	27 460	29 262	27 460

Not 18: Kortfristiga skulder

	Landstingskoncernen		Landstinget	
Mkr	**2018**	**2017**	**2018**	**2017**
Kortfristiga skulder till banker och kreditinstitut	1 000	2 723	6 446	7 054
Förskott från kunder	1 101	964	629	534
Leverantörsskulder	7 419	8 130	6 525	7 068
Skulder till staten	684	378	684	378
Kortfristig skuld leasing	1 086	670	0	0
Semester- och löneskuld	1 883	1 836	1 264	1 256
Upplupna kostnader och förutbetalda intäkter	6 015	6 707	3 404	3 680
Övriga skulder	2 884	2 184	2 068	2 063
Summa kortfristiga skulder	**22 072**	**23 590**	**21 019**	**22 033**

Not 19: Ansvarsförbindelser

	Landstingskoncernen		Landstinget	
Mkr	**2018**	**2017**	**2018**	**2017**
Pensionsförpliktelser som inte har tagits upp bland skulder eller avsättningar, se not 15				
Pensioner	18 412	18 959	18 412	18 959
Löneskatt	4 467	4 600	4 467	4 600
Summa	**22 879**	**23 559**	**22 879**	**23 559**
Ansvarsförbindelser till förmån för koncernföretag och intresseföretag*				
AB SL, finansiell leasing	–	–	7 880	8 322
Landstingets helägda bolag, finansiell leasing	–	–	–	–
SL-koncernen, pensionsskuld	–	–	665	677
Waxholms Ångfartygs AB, pensionsskuld	–	–	16	17
Locum, pensionsskuld	–	–	329	327
Danderyds Sjukhus AB, pensionsskuld	–	–	2 085	1 875
S:t Eriks Ögonsjukhus AB, pensionsskuld	–	–	379	347
Södersjukhuset AB, pensionsskuld	–	–	2 681	2 405
Södertälje Sjukhus AB	–	–	535	453
TioHundra AB, pensionsskuld	283	254	283	254
Folktandvården Stockholms län AB, pensionsskuld	–	–	750	689
Övriga bolag, pensionsskuld	–	–	79	67
Summa	**283**	**254**	**15 682**	**15 433**
Ansvarsförbindelser till förmån för koncernexterna parter**				
AB Transitio***	510	506	510	506
Skärgårdsstiftelsen i Stockholms län	47	47	47	47
Övriga borgensåtaganden	17	17	17	17
Summa	**574**	**570**	**574**	**570**
Summa övriga ansvarsförbindelser	**857**	**824**	**16 256**	**16 003**
Summa ansvarsförbindelser	**23 736**	**24 383**	**39 135**	**39 562**

*Landstinget har borgensåtaganden gentemot koncernföretag avseende finansiella leasingkontrakt, främst avseende SL.
Dessa borgensåtaganden redovisas inte som ansvarsförbindelser i koncernen eftersom finansiella leasingåtaganden redovisas i koncernens balansräkning.

**Landsting ansvarar som delägare i Patientförsäkringen LÖF för bolagets förbindelser till ett belopp motsvarande 10 gånger den premie landstinget har haft att erlägga för vart år som förlust har uppkommit i patientförsäkringen. År 2018 uppgick premien till 307,6 mkr.

***Landstinget har ingått solidarisk borgen med ett tak på 8 miljarder kronor till förmån för AB Transitio avseende finansiering av spårfordon. Per 2018-12-31 har 6,0 miljarder kronor utnyttjats. Genom avtal med regressrätt begränsas SLL:s åtagande till den del som SL finansierat fordon genom AB Transitio. Denna del uppgick per 2018-12-31 till 0,5 miljarder kronor.

Not 20: Leasingavgifter

	Landstingskoncernen		Landstinget	
Mkr	**2018**	**2017**	**2018**	**2017**
Finansiella leasingavtal överstigande 3 år*				
Totala minimileaseavgifter	6 431	7 063		
Nuvärde minimileaseavgifter	5 960	6 468		
Därav förfall inom 1 år	1 058	609		
Därav förfall inom 2–5 år	3 400	3 502		
Därav förfall senare än 5 år	1 502	2 357		
Ej uppsägningsbara operationella leasingavtal överstigande 3 år				
Leasingavgifter med förfall inom 1 år	381	370	45	128
Leasingavgifter med förfall inom 2–5 år	1 294	1 205	356	391
Leasingavgifter med förfall senare än 5 år	259	130	134	112

*Finansiella leasingavtal avser främst spårfordon och bussar samt viss medicinsk utrustning.
Finansiell leasing redovisas i balansräkningen och ingår i posten maskiner och inventarier.

Not 21: Koncerninterna förhållanden

Enhet	Ägartillskott		Koncernbidrag		Utdelning	
Mkr	Lämnade	Mottagna	Lämnade	Mottagna	Lämnad	Mottagen
Stockholms läns landsting						
Landstingshuset i Stockholm AB	67			124		
Danderyds Sjukhus AB				36		
Södersjukhuset AB			3			
Södertälje Sjukhus AB		8	23			
S:t Eriks Ögonsjukhus AB		30	56			
Ambulanssjukvården i Storstockholm AB		26		42		
Stockholm Care AB						
Folktandvården Stockholms län AB			108			
Waxholms Ångfartygs AB				14		
Locum AB		3	17			
AB SLL Internfinans			4			
MediCarrier AB			6			
AB Storstockholms Lokaltrafik				**840**		
AB SL Finans			840			
SL Infrateknik AB						
SL Älvsjö AB						

Alla bolag ägs till 100% av Stockholms läns landsting eller respektive moderbolag.

Enhet	Försäljning		Bidrag		Räntor m.m.	
Mkr	Intäkt	Kostnad	Intäkt	Kostnad	Intäkt	Kostnad
Stockholms läns landsting	**2 896**	**12 085**		**9 640**	**612**	**–8**
Landstingshuset i Stockholm AB						**7**
Danderyds Sjukhus AB	3 691	607	212			
Södersjukhuset AB	4 677	933	267			
Södertälje Sjukhus AB	1 220	241	48			
S:t Eriks Ögonsjukhus AB	489	79	50			
Ambulanssjukvården i Storstockholm AB	286	12				
Stockholm Care AB	24	55				
Folktandvården Stockholms län AB	698	67	18			
Waxholms Ångfartygs AB	57	33	350			1
Locum AB	375	6				
AB SLL Internfinans	16	1				
MediCarrier AB	652	12				
AB Storstockholms Lokaltrafik	**472**	**1 179**	**8 695**		**–3**	**589**
AB SL Finans		247			–2	16
SL Infrateknik AB						
SL Älvsjö AB	6					2

Alla bolag ägs till 100% av Stockholms läns landsting eller respektive moderbolag.

Enhet	Lån		Borgen	
Mkr	Givare	Mottagare	Givare	Mottagare
Stockholms läns landsting	**31 637**		**15 320**	
Landstingshuset i Stockholm AB		**524**		
Danderyds Sjukhus AB				2 085
Södersjukhuset AB				2 681
Södertälje Sjukhus AB				535
S:t Eriks Ögonsjukhus AB				379
Ambulanssjukvården i Storstockholm AB				
Stockholm Care AB				
Folktandvården Stockholms län AB				750
Waxholms Ångfartygs AB		288		16
Locum AB				329
AB SLL Internfinans	155			
MediCarrier AB				
AB Storstockholms Lokaltrafik	**71**	**30 980**		**8 545**
AB SL Finans				
SL Infrateknik AB				
SL Älvsjö AB		71		

Alla bolag ägs till 100% av Stockholms läns landsting eller respektive moderbolag.

Not 22: Genomsnittligt antal helårsarbeten per verksamhetsområde

	Antal helårsarbeten 2018	Antal helårsarbeten 2017
Hälso- och sjukvård inkl.tandvård*	40 811	40 474
Trafik	819	749
Kultur	106	57
Regionplanering	44	42
Övrig verksamhet	1 179	1 255
Totalt	**42 959**	**42 578**

*Inklusive 50 % av anställda inom TioHundra AB.

Not 23: Årets resultat och justerat resultat 2018

Mkr **Bolag**	**Intern-finans**	**WÅAB**	**Sthlm Care**	**AISAB**	**Medi-Carrier**	**Locum**	**DSAB**
Resultat före bokslutsdispositioner	**4**	**–10**	**0**	**–7**	**5**	**18**	**–42**
Bokslutsdispositioner							
Effekt av sänkt ränta i pensionsskuldsberäkning	0	–1	0	–1	0	5	–42
Skattedisposition	–4	15	0	43	–5	–22	78
Summa bokslutsdispositioner	**–4**	**14**	**0**	**42**	**–6**	**–17**	**36**
Årets resultat	**0**	**4**	**0**	**35**	**–1**	**1**	**–6**
Resultat före bokslutsdispositioner	**4**	**–10**	**0**	**–7**	**5**	**18**	**–42**
Kompensation för pensioner	0	–1	0	–1	0	5	–42
Justerat resultat	**4**	**–11**	**0**	**–8**	**5**	**22**	**–84**

Mkr **Bolag**	**S:t Erik**	**SÖS**	**StS AB**	**FTV**	**LISAB**	**SL**
Resultat före bokslutsdispositioner	**56**	**2**	**22**	**126**	**9**	**479**
Bokslutsdispositioner						
Effekt av sänkt ränta i pensionsskuldsberäkning	–7	–53	–11	–13	124	0
Skattedisposition	–49	50	–12	–95	1	0
Summa bokslutsdispositioner	**–56**	**–3**	**–23**	**–108**	**124**	**0**
Årets resultat	**–1**	**–1**	**–1**	**18**	**134**	**479**
Resultat före bokslutsdispositioner	**56**	**2**	**22**	**126**	**9**	**479**
Kompensation för pensioner	–7	–53	–11	–13	124	0
Justerat resultat	**48**	**–52**	**11**	**112**	**133**	**479**

Nyckeltal

Nyckeltal	Enhet	2018	2017	2016	2015	2014
Befolkning						
Stockholms län	Antal	2 339 640	2 303 417	2 264 111	2 231 439	2 198 044
- Befolkningsutveckling	%	1,6 %	1,7 %	1,5 %	1,5 %	1,6 %
Sverige	Antal	10 215 309	10 104 036	9 967 637	9 851 017	9 747 355
- Befolkningsutveckling	%	1,1 %	1,4 %	1,2 %	1,1 %	1,1 %
Andel i Stockholms län	%	22,9 %	22,8 %	22,7 %	22,7 %	22,6 %
Skatt						
Skatteintäkter, generella statsbidrag och utjämning	mkr	77 747	74 949	71 010	67 264	63 971
Skatteintäkter, generella statsbidrag och utjämning	kr/inv	33 230	32 538	31 363	30 144	29 104
Skatteintäktsutveckling	%	3,7 %	5,5 %	5,6 %	5,1 %	3,5 %
Skattesats SLL	kr	12,08	12,08	12,08	12,10	12,10
Genomsnitt landstingsskatt i riket	kr	11,39	11,36	11,35	11,29	11,20
Resultaträkning						
Omsättning	mkr	101 323	97 126	92 112	86 680	82 478
Resultat SLL	mkr	2 171	2 130	1 708	343	136
Resultatets andel av skatteintäkter, generella statsbidrag och utjämning	%	2,8 %	2,8 %	2,4 %	0,5 %	0,2 %
Verksamhetens intäkter, utveckling	%	6,3 %	5,1 %	8,7 %	4,9 %	0,5 %
Verksamhetens kostnader, utveckling	%	5,2 %	4,0 %	5,4 %	3,3 %	6,6 %
Avskrivningskostnader, utveckling	%	11,2 %	11,4 %	10,3 %	10,1 %	6,4 %
Nettokostnadsutveckling	%	5,3 %	4,1 %	4,7 %	3,2 %	8,5 %
Balansräkning						
Balansomslutning	mkr	127 869	122 366	113 824	105 250	90 433
Eget kapital	mkr	10 873	9 477	8 239	7 451	7 426
Soliditet	%	8,5 %	7,7 %	7,2 %	7,1 %	8,2 %
Soliditet inkl ansvarsförbindelse	%	–9,4 %	–11,5 %	–13,9 %	–16,5 %	–19,9 %
Likviditet	mkr	1 894	1 983	2 878	3 634	334
Låne- och leasingskuld	mkr	50 726	45 965	44 597	41 938	31 438
Pensionsförpliktelser totalt (inkl löneskatt)	mkr	52 389	50 905	49 649	49 182	47 597
Investeringar						
Investeringar	mkr	12 211	15 216	15 065	14 285	14 988
Självfinansieringsgrad av investeringar	%	68,6 %	64,2 %	52,6 %	36,8 %	55,7 %
Verksamhet						
Besök inom sjukvården	Antal	18 779 618	18 486 187	18 129 427	18 275 571	17 824 660
Vårdtillfällen inom sjukvården	Antal	309 285	312 647	318 786	325 427	327 151
Uthyrningsgrad fastigheter	%	90	92	90	90	91
Påstigande en vardag (1 000-tal)	Antal	2 814	2 744	2 716	2 651	2 615
Kollektivtrafik på land, skattefinansieringsgrad	%	45,4	48	48	49,2	47,8
Kulturkostnad	kr/inv	201	227	211	216	188
Personal						
Antal helårsarbeten SLL	Antal	42 951	42 578	42 249	42 165	41 410
- varav hälso- och sjukvård	Antal	40 811	40 468	40 211	40 189	39 528
- varav trafik	Antal	819	749	695	685	652
- varav kultur	Antal	106	57	52	49	51
- varav regionplanering	Antal	44	42	35	29	0
- varav övrig personal	Antal	1 171	1 260	1 256	1 214	1 180

Revisionsberättelse för landstingsstyrelsen år 2018

Vi, av fullmäktige utsedda revisorer, har granskat landstingsstyrelsens verksamhet och ekonomiska redovisning för år 2018.

Landstingsstyrelsen ansvarar för att leda och samordna landstingets verksamhet och ha uppsikt över övriga nämnder och styrelser, det vill säga, ha en löpande tillsyn av att verksamheten bedrivs i enlighet med gällande mål, beslut och riktlinjer samt de lagar och föreskrifter som gäller för verksamheten. Styrelsen har en ledande ställning och ska ha en överblick över helheten med ansvar för uppföljning samt att återredovisning sker till fullmäktige. Styrelsen ansvarar för att följa utvecklingen av verksamhet och ekonomi och att vid behov vidta åtgärder.

Vårt ansvar som revisorer är att granska verksamhet, intern kontroll och räkenskaper samt att pröva om verksamheten bedrivits enligt fullmäktiges uppdrag och mål samt de förskrifter som gäller för verksamheten. Vi ska också bedöma om årsbokslutet är förenligt med de finansiella mål och verksamhetsmål som fullmäktige beslutat om.

Granskningen har utförts enligt kommunallagen, god revisionssed i kommunal verksamhet och revisionsreglemente. Granskningen har genomförts med den inriktning och omfattning som behövs för att ge rimlig grund för bedömning och ansvarsprövning samt har gett det resultat som redovisas i revisionskontorets Årsrapport 2018 för landstingsstyrelsen. Vi bifogar en redogörelse för resultatet av granskningen.

Vi konstaterar att landstingsstyrelsen anger att sex av fullmäktiges övergripande mål är uppfyllda medan målet om regional utveckling inte går att mäta. Vi anser att det även finns svårigheter att mäta och därmed bedöma måluppfyllelsen för vissa av målen inom hälso- och sjukvården och kollektivtrafiken eftersom antalet indikatorer är få eller tillsammans endast mäter en del av målet. Vi bedömer därför att det verksamhetsmässiga resultatet inte är helt tillfredsställande.

Vi har granskat om resultatet för 2018 är förenligt med fullmäktiges beslut om mål och riktlinjer för god ekonomisk hushållning. Vi bedömer, utifrån avrapporteringen i årsredovisningen, att målet om en ekonomi i balans och de finansiella målen har uppnåtts 2018. Vi ser dock allvarligt på att landstingsstyrelsen i den övergripande styrningen inte lyckats minska de kommande årens investeringsutgifter i enlighet med fullmäktiges uppdrag. Vi bedömer att landstingsstyrelsens övergripande styrning inte säkerställt kontrollen av vård- och trafikinvesteringar. Vidare bedömer vi att landstingsstyrelsen inte lyckats dämpa kostnadsutvecklingstakten enligt fullmäktiges intentioner. Vi bedömer därför att landstingsstyrelsen inte säkerställt en god ekonomisk hushållning på sikt.

Vi bedömer vidare att ägarstyrningen behöver stärkas och förtydligas på den politiska nivån genom att landstingsstyrelsen tar ett aktivt ansvar för styrningen och uppföljningen av regionens bolag.

För att genomförandet av framtidens hälso- och sjukvård ska leda till att målen som helhet säkerställs anser vi att det politiska ansvaret för styrningen behöver stärkas. Landstingsstyrelsen bör säkerställa en helhetsbild av vidtagna och planerade åtgärder där systemeffekter för sjukvårdens olika delar är sammankopplade med varandra. Den omfattande satsningen Framtidens vårdinformationsmiljö kommer att förändra informationsmiljön och arbetssättet inom hälso- och sjukvården. Vi bedömer att landstingsstyrelsen i flera avseenden behöver stärka förutsättningarna för att nå fullmäktiges mål och förväntade effekter.

Vidare bedömer vi att landstingsstyrelsens styrning och uppföljning mot fullmäktiges mål om attraktiv arbetsgivare behöver stärkas för att bättre kunna stödja nämnders och styrelsers arbete med kompetensförsörjning. Vi vill också framföra att det är viktigt att alla verksamheter kommer igång med ett systematiskt informationssäkerhetsarbete som omfattar samtliga verksamheter på alla nivåer och där samtliga medarbetare involveras i arbetet.

Vi bedömer att årsredovisningen ger en rättvisande bild av årets resultat och ekonomisk ställning, med undantag av det avsteg från god redovisningssed som finns kvar sedan tidigare. Vi bedömer sammantaget att det ekonomiska resultatet för 2018 är tillfredsställande. Det verksamhetsmässiga resultatet bedöms som inte helt tillfredsställande. Vidare bedömer vi att den interna kontrollen inte är helt tillräcklig. Vi vill betona att landstingsstyrelsens långsiktiga ekonomiska styrning bedöms som otillräcklig.

Vi tillstyrker att den sammanställda årsredovisningen för Stockholms läns landsting 2018 fastställs.

Vi tillstyrker att fullmäktige beviljar ansvarsfrihet för landstingsstyrelsen samt dess enskilda ledamöter.

Stockholm 2019-04-10

Kenneth Strömberg
Lars Bergstig
Joakim Jonsson
Erik Wallin
Lena Cronvall Morén
Karin Brodin
Michael Stjernström

Förkortningar

AISAB	Ambulanssjukvården i Storstockholm AB
Care	Stockholm Care AB
DSAB	Danderyds Sjukhus AB
FtjV	Färdtjänstverksamheten
FTV	Folktandvården Stockholms län AB
FUT	Förvaltning för utbyggd tunnelbana
HSF	Hälso- och sjukvårdsförvaltningen
HSN	Hälso- och sjukvårdsnämnden
Internfinans	AB Stockholms Läns Landstings Internfinans
Karolinska	Karolinska Universitetssjukhuset
KcFi	Koncernfinansiering
KuN	Kulturnämnden
KuNF	Kulturförvaltningen
KSON	Kommunalförbundet Sjukvård och omsorg i Norrtälje
LF	Landstingsfullmäktige
LFS	Landstingsfastigheter Stockholm
LISAB	Landstingshuset i Stockholm AB
Locum	Locum AB
Lrev	Landstingsrevisorerna
LS	Landstingsstyrelsen
LSF	Landstingsstyrelsens förvaltning
MediC	MediCarrier AB
NKS	Nya Karolinska Solna
PaN	Patientnämnden
PaNF	Patientnämndens förvaltning
RK	Revisorskollegiet
SL	AB Storstockholms Lokaltrafik
SLL	Stockholms läns landsting
SLSO	Stockholms läns sjukvårdsområde
S:t Erik	S:t Eriks Ögonsjukhus AB
StSAB	Södertälje Sjukhus AB
SÖS	Södersjukhuset AB
TioHundra	TioHundra AB
TF	Trafikförvaltningen
TN	Trafiknämnden
TRF	Tillväxt- och regionplaneförvaltningen
TRN	Tillväxt- och regionplanenämnden
WÅAB	Waxholms Ångfartygs AB

Årsredovisningen finns publicerad på www.sll.se

Grafisk form: Fidelity
Omslagsfoto: Maskot Bildbyrå AB

Regionledningskontoret
Box 22550, 104 22 Stockholm
Telefon: 08-737 25 00
www.sll.se

Region Stockholm